ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

TOPLUMDA KÜTÜPHANE VE KÜTÜPHANECİ ALGISI: ERZURUM İLİ ÖRNEĞİ

ZÜHAL KIRAVİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Prof. Dr. Hüseyin ODABAŞ

Çankırı – 2020

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

TOPLUMDA KÜTÜPHANE VE KÜTÜPHANECİ ALGISI: ERZURUM İLİ ÖRNEĞİ

ZÜHAL KIRAVİ

ORCID: 0000-0002-4511-4146

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Prof. Dr. Hüseyin ODABAŞ

Çankırı – 2020

İÇİNDEKİLER

Sayfa

İÇİNDEKİLER ..... **i**

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ ..... **iv**

TEZ KABUL VE ONAY ..... **v**

ÖNSÖZ ..... **vi**

ÖZET ..... **vii**

ABSTRACT ..... **viii**

KISALTMALAR ..... **x**

TABLO LİSTESİ ..... **xi**

1. BÖLÜM: GİRİŞ **1**

1.1. Konu 1

1.2. Amaç 2

1.3. Önem 3

1.4. Kapsam 3

1.5. Hipotez 4

1.6. Yöntem ve Veri Toplama Teknikleri 5

1.7. Düzen 6

2. BÖLÜM: KÜTÜPHANE VE KÜTÜPHANECİLİK MESLEĞİ **7**

2.1. Kütüphanenin Tanımı, Amaçları ve Görevleri 7

2.2. Kütüphanelerin Tarihçesi ve Türkiye'de Gelişimi 10

2.3. Kütüphane Türleri 15

2.3.1. Halk kütüphaneleri 15

2.3.2. Üniversite kütüphaneleri 17

2.3.3. Milli kütüphane 18

2.3.4. Okul kütüphaneleri 19

2.3.5. Özel kütüphaneler 20

2.3.6. Çocuk kütüphaneleri 21
2.4. Kütüphane ve Kütüphanecilik 22
3. BÖLÜM: TOPLUMDA MESLEK TERCİHİ VE KARİYER PLANLAMA 24
3.1. Meslek Tanımı **24**
3.2. Kişilerde Meslek Seçimi **25**
3.2.1. Meslek seçimini etkileyen faktörler 29
3.2.1.1. Yetenek ve Beceri 29
3.2.1.2. İlgi 30
3.2.1.3. Cinsiyet 30
3.2.1.4. Çevre Faktörü ve Aile Yapısı 31
3.2.1.5. Kalıp Yargılar 31
3.2.1.6. Meslek Değerleri 32
3.2.1.7. Kişisel Özellikler 33
3.3. Kariyer Kavramı ve Kariyer Planlama 33
3.3.1. Kariyer Kavramı 34
3.3.2. Kariyer Aşamaları 34
3.3.2.1. Keşif Aşaması 35
3.3.2.2. Kurma Aşaması 35
3.3.2.3. Kariyer Ortası Aşaması 36
3.3.2.4. Kariyer Sonu Aşaması 36
3.3.2.5. Azalma (Emeklilik) 37
3.3.3. Kariyer Planlama 37
4. BÖLÜM: KÜTÜPHANECİLİK MESLEĞİ VE TOPLUMDA KÜTÜPHANECİLİK ALGISI 40
4.1. Kütüphanecilik Mesleği 40
4.2. Kütüphaneciliğin Disiplinler Arası Özellikleri 42
4.3. Günümüz Kütüphaneciliğinde Yaşanılan Değişim 44

4.4. Türkiye'de Kütüphane ve Kütüphanecilik Mesleği 47
4.4.1. Türkiye'de Kütüphanecilik Eğitimi 48
4.4.2. Türkiye'de Kütüphanecilik Dernekleri 51
4.5. Türkiye'de Toplumun Kütüphanecilik Mesleğine ve Kütüphanelere Karşı Tutumu.. 53
4.6. Türkiye'de Kütüphanecilik Mesleğinin Saygınlığını Artırmaya Yönelik Girişimler . 55
5. BÖLÜM: BULGULAR VE DEĞERLENDİRME 58
5.1. Katılımcıların Özellikleri 58
5.2. Kütüphane Tanımı 59
5.3. Bilgi Merkezi Tanımı 61
5.4. Kütüphanelerde Düzenlenen Sosyal Etkinlikler 63
5.5. Kullanıcıların Kütüphane Hakkında Bilgileri 64
5.6. Kütüphanenin Toplum İçindeki Yeri 67
5.7. Kütüphaneci Tanımı 68
5.8. Kütüphanecilik Eğitimi 70
5.9. Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümünün Bilinirliliği 71
5.10. Kütüphanecilerin Toplumdaki Mesleki Saygınlığı 73
5.11. Kütüphanecilerin Kişisel Özelikleri 75
5.12. Kütüphanecilerin Teknolojik Yeterlilikleri 79
5.13. Meslek Tercihinde Cinsiyet 80
5.14. Mesleki Saygınlığın Ücretle Özdeşleştirilmesi 82
5.15. Kütüphaneler ve Kütüphaneciler İçin Öneriler 84
5.15.1. Katılımcıların Kütüphaneler Hakkındaki Önerileri 84
5.15.2. Katılımcıların Kütüphaneciler Hakkındaki Önerileri 85
6. BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER 89
KAYNAKÇA 95
EKLER 104
ÖZGEÇMİŞ 108

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım *Toplumda Kütüphane ve Kütüphaneci Algısı: Erzurum İli Örneği* adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

… / … / 2020

İmza

Zühal KIRAVİ

TEZ KABUL VE ONAY

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Zühal KIRAVİ tarafından hazırlanan *Toplumda Kütüphane ve Kütüphaneci Algısı: Erzurum İli Örneği* başlıklı bu çalışma, ……. tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda *oybirliği* başarılı bulunarak jürimiz *tarafından Bilgi ve Belge Yönetimi* Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Danışman : Prof. Dr. Hüseyin ODABAŞ

Üye : Prof. Dr. Coşkun POLAT

Üye : Doç. Dr. Mehmet Ali AKKAYA

ONAY

Bu Tez, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun …… tarih ve …….. sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Erol KARCI

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Toplumda Kütüphane ve Kütüphaneci Algısı: Erzurum İli Örneği adlı çalışmada toplumun kütüphane ve kütüphanecilere bakış açısı araştırılmıştır. Kütüphaneler basılı ve elektronik kaynakları bünyesinde barındıran kurumlar olmakla birlikte bu kaynakların etkili kullanımını sağlayan kütüphanecilerle daha verimli hale gelmektedirler. Günümüz toplumu olan bilgi toplumunda kütüphanelerden nasıl ve ne kadar faydalanıldığını irdelemek, aynı zamanda kütüphanecilerin uzmanlık eğitimi konusunda toplumda bilinirliliğini ölçmek amacıyla bu çalışma yapılmıştır. Elde edilen bulgular toplumda kütüphane ve kütüphanecilerin etkili hizmet verebilmesini olanaklı kılmanın yanı sıra kütüphanelerin ve kütüphanecilerin sunduğu hizmetlerin neler olduğunun bilinmesine de yardımcı olacaktır.

Çalışmamın konusunun belirlenmesinden itibaren bu zamana kadar geçen sürede desteğini hiçbir zaman esirgemeyen başta danışman hocam Prof. Dr. Hüseyin ODABAŞ' a ve bu güne kadar eğitim hayatıma katkı sağlayan tüm hocalarıma sonsuz teşekkür ederim.

Desteklerini üzerimden eksik etmeyen canım annem ve babama en içten sevgilerimi sunuyorum. Ayrıca çalışmamın tamamlanmasında desteğini esirgemeyen eşim başta olmak üzere tüm aileme teşekkür ediyorum. Bu çalışmayı kızlarım Ahsen Sena KIRAVİ ve Elif Zümra KIRAVİ' ye hediye ediyorum.

27/06/2020
Zühal KIRAVİ

ÖZET

Tezin Başlığı : Toplumda Kütüphane ve Kütüphaneci Algısı: Erzurum İli Örneği
Tezin Yazarı : Zühal KIRAVİ
Danışman : Prof. Dr. Hüseyin ODABAŞ
Anabilim Dalı : Bilgi ve Belge Yönetimi
Tezin Türü : Yüksek Lisans
Kabul Tarihi :

Kütüphaneler, türleri ne olursa olsun üzerinde bilginin kayıtlı olduğu materyalleri toplamak, düzenlemek ve kullanıcının hizmetine sunmak amacıyla kurulmuşlardır. İnsanların ihtiyaç duydukları bilgiye erişimi sağlama amacını taşıyan kütüphanecilik mesleği hem basılı hem de elektronik kaynakları bilgiye gereksinim duyanların ihtiyaçlarına uygun bazı yöntem ve tekniklerle kullanıma hazırlamakta ve hizmete sunmaktadır. Geçmişten bugüne alışıla gelen yöntem ve teknikler mesleğin sıradan bir iş olarak algılanmasına ve mesleki saygınlığının azalmasına sebebiyet verebilmektedir. Çalışma, toplumun kütüphanelere, kütüphanecilere ve aynı zamanda kütüphaneciliğe karşı farkındalığın ölçülmesi amacıyla hazırlanmıştır. Konuya ilişkin toplumun tutum ve davranışlarına yönelik veriler derlenmiş ve bu veriler üzerinden değerlendirmeler yapılmıştır.

Araştırmanın bulguları anket tekniği ile elde edilen verilerin analiz edilmesiyle oluşturulmuştur. Anket, Erzurum ilinde yaşayan vatandaşlardan rastgele seçilen 384 kişiye uygulanmıştır. Veriler üzerinden elde edilen sonuçlar incelendiğinde kütüphanelerde verilen hizmetlerin toplum tarafından yeteri kadar bilinmediği, kütüphanecilik mesleğinin sıradan bir meslek olarak algılandığı görülmektedir. Bu durum geçmişten günümüze süre gelen kütüphanelerin sadece ders çalışılacak bir mekân olduğu düşüncesinin devam ettiğinin göstergesi olarak kabul edilebilir. Kütüphanecilik mesleğinin ise tüm eğitim düzeyine sahip kişiler tarafından yapılabileceği anlayışı analiz sonucundan çıkarılabilmektedir.

Bu sonuçlar doğrultusunda kütüphaneler ve kütüphanecilerin toplum tarafından yeterli farkındalığa ve saygınlığa sahip olmadığı ortaya çıkmıştır. Bu veriler bağlamında kütüphanecilerin hem kütüphanelerde yürütülen hizmetleri hem de kütüphanecilik mesleğinin niteliklerini faaliyetler düzenleyerek tanıtmaları gerektiği düşünülmektedir. Aynı zamanda kütüphane personelinin gerekli eğitimi almış kişilerden oluşması gerektiği de üzerinde durulması gereken önemli bir konu olarak görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kütüphane, Kütüphaneci, Kütüphane algısı, Kütüphaneci algısı, Toplumda kütüphane ve kütüphaneci algısı

ABSTRACT

Thesis Title : The Perception of Libraries and Librarians in Society: The Case of Erzurum Province
Author : Zühal KIRAVİ
Supervisor : Prof. Dr. Hüseyin ODABAŞ
Department : Department of Information Management
Thesis Type : Master's Thesis
Date :

Libraries have been established to collect, organize and put the materials on which information is recorded, regardless of their type, and to serve the user. The librarianship profession, which aims to provide people with access to the information they need, prepares both printed and electronic resources for use by some methods and techniques appropriate to the needs of those who need information. The methods and techniques used from the past to the present cause the perception of the profession as an ordinary job and the decrease of professional reputation. The study was prepared to measure the awareness of the society against libraries, librarians and also librarianship. Data on the attitudes and behaviors of the society on the subject were compiled and evaluations were made based on these data.

The findings of the research were created by analyzing the data obtained by the survey technique. The survey was applied to 384 randomly selected citizens from the city of Erzurum. When the results obtained from the data are examined, it is seen that the services provided in libraries are not known enough by the society and that the librarianship profession is perceived as an ordinary profession. This situation can be accepted as an indication that the ongoing libraries are only a place to study. The understanding that the librarianship profession can be done by people with all educational levels can be deducted from the analysis.

In line with these results, it has been revealed that libraries and librarians do not have sufficient awareness and respect by the society. In the context of these data, it is thought that librarians should introduce both the services carried out in libraries and the qualifications of the librarianship profession by organizing activities. At the same time, it should be understood that library staff should consist of people with the necessary training, and it is an important issue that should be emphasized.

Keywords: Library, Librarian, Library perception, Librarian perception, Library and librarian perception in society

KISALTMALAR

ABD	Amerikan Birleşik Devletleri
ALA	American Library Association
ANKOS	Anadolu Üniversite Kütüphaneleri Konsorsiyumu
BBY	Bilgi ve Belge Yönetimi
CD-DVD	Kompakt disk-Çok amaçlı sayısal disk
Çev.	Çeviren
IFLA	Uluslararası Kütüphane Dernekleri ve Kurumları Federasyonu
MARC	Makineci Okunabilir Kataloglama
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
OKIG	Okul Kütüphaneleri İstanbul Grubu
TKD	Türk Kütüphaneciler Derneği
TKDB	Türk kütüphaneciler Derneği Bülteni
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
ÜNAK	Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği
YÖK	Yüksek Öğretim Kurumu

TABLO LİSTESİ

Tablo	Sayfa No
Tablo 5.1: Olgusal sorular(kişilerin cinsiyetleri, yaşları ve eğitim düzeyleri)	59
Tablo 5.2: Kütüphane tanımının yaş ile ilişkisi	60
Tablo 5.3: Bilgi merkezi tanımı ile eğitim düzeyi ilişkisi	62
Tablo 5.4: Kütüphanelerde düzenlenen sosyal etkinliklerin eğitim düzeylerine göre durumu	63
Tablo 5.5a: Teknik işlemlere yönelik farkındalık	65
Tablo 5.5b: Yer numarasına yönelik farkındalık	63
Tablo 5.6 : Kütüphanenin toplumdaki yerinin cinsiyet ile ilişkisi	67
Tablo 5.7: Eğitim düzeyine göre kütüphaneci algısı	69
Tablo 5.8: Eğitim düzeyine göre kütüphanecilerin eğitim düzeylerine bakış açısı	70
Tablo 5.9: Cinsiyete göre BBY bölümünün varlığının bilinme durumu	72
Tablo 5.10: Kütüphanecilerin mesleki saygınlığının cinsiyete göre durumu	74
Tablo 5.11a: Cinsiyete göre kütüphanecilerin yardımseverlik durumu	76
Tablo 5.11b: Cinsiyete göre kütüphanecilerin önyargılı davranma durumu	74
Tablo 5.11c: Cinsiyet ile kütüphanecilerin çalışkanlık ilişkisi	75
Tablo 5.12:Katılımcıların cinsiyetleri ile kütüphanecilerin teknolojik yeterlilikleri ilişkisi	80
Tablo 5.13: Kütüphanecilik mesleği tercihinde cinsiyet	81
Tablo 5.14: Cinsiyete göre mesleki saygınlığın ücretle özdeşleştirilmesi	83
Tablo 5.15: Meslek tanıtımının mesleki saygınlığa etkisi	86

1. BÖLÜM: GİRİŞ

1.1. Konu

Bilginin var olduğu günden itibaren nerdeyse insanlık kadar eski çeşitli türdeki materyalleri bir araya getiren, bunları düzenleyen ve etkin şekilde kullanıma sunan (Soytürk, 2005, s. 232) kütüphaneler, "bilgiyle var olan, bilginin nitelik ve nicelik özelliklerine göre gelişim ve değişim gösteren kurumlardır" (Rukancı ve Anameriç, 2004, s. 1). Bu kurumlar bilgi toplumu kavramıyla birlikte bilginin üretilmesi, kullanıcıya eriştirilmesi ve kullanılması amacıyla yeni ilkeler doğrultusunda hareket etmektedirler. Toplumda bireylerin gelişmesinde büyük role sahip olan kütüphanelerin devamlılığını sağlamak ve kaliteli hizmet verebilmek açısından nitelikli personellere gereksinim duyulmaktadır.

Kütüphaneciler, görevli oldukları kuruluşa ihtiyaç duyulan yerel ve yabancı tüm bilgi kaynaklarını sağlamakla görevli oldukları gibi "kuruluşların günlük işlemleri ve geleceğe yönelik kararları için gerekli bilgileri saptayarak bu bilgileri derlemek, düzenlemek, depolamak ve gerektiği anda kullanıcıların hizmetine sunmak gibi bir dizi stratejik görevi yerine getirmekle yükümlüdürler" (Rukancı ve Anameriç, 2004, s. 6).

"Kütüphanecilik, toplumda bilginin yayımı, elde edilebilirliği, yönetimi, denetimi ve korunmasına yönelik etkinlikleri, sağladığı hizmetler bağlamında sistematik biçimde düzenleyen ve hizmetler için gerekli ilke, kural, yöntem, kuram ve araçlar (entelektüel ve diğer) geliştiren bir bilim dalıdır" (Fenerci, 2003, s. 283). Toplumun bilgilenmesi, gelişmesi ve değişmesi için önemli kurumlardan biri olan kütüphaneler ve bu hizmeti yerine getiren kütüphaneciler, bireyler tarafından yeterince iyi anlaşılmalı ve ona uygun bir saygınlığa sahip olmalıdır.

Kişilerin toplumda saygınlık kazanması ise büyük ölçüde yaptığı işe bağlıdır. Nitekim yaptığı iş maddi ve manevi gereksinimleri karşılayacak düzeyde olmalıdır. Bu gereksinimler karşılandığında kişi, maddi yönden rahat bir yaşam sürerken, manevi yönden toplumda saygınlık kazanır (Çelik, 1996, s. 332). Bu bağlamda çalışmanın asıl konusu toplumda kütüphane ve kütüphaneci algısıdır. Diğer bir ifade ile Erzurum'da ikamet eden vatandaşların kütüphanelere ve kütüphanecilere karşı

sergilediği tutum ve farkındalık çalışmanın ana konusunu oluşturmaktadır. Bu doğrultuda toplumda meslek seçimi ve kariyer planlamaları, kütüphanecilik mesleğinin disiplinler arası niteliği, Türkiye'de kütüphanecilik eğitimi, kütüphanelerin ve kütüphanecilerin saygınlıklarının artmasına yönelik yürütülmesi gereken faaliyetler araştırmanın ana konusu içinde irdelenmektedir.

1.2. Amaç

Kütüphaneler, bünyesinde bulunan farklı tür ve sayıdaki materyallerin bilgiye gereksinim duyan kullanıcılar tarafından kullanılması nispetinde önem kazanan kurumlardır. Bilgi toplumu diye adlandırılan bu dönemde kütüphanelerin kaliteli hizmet vermesi ve devamlılığını sağlaması toplum içerisinde gördüğü saygınlıkla ve bilginin yayımını sağlayan kütüphanecilerle mümkündür.

Gelişen ve değişen teknolojiyle birlikte bilginin üretilmesinde, kullanılmasında, iletilmesinde ve saklanmasında büyük değişiklikler yaşanmaktadır. Bilginin her aşamasıyla içli dışlı olan kütüphaneciler bu değişimlerden ve gelişmelerden en çok etkilenen meslek grupları arasındadır.

Yaşanan gelişmelerle kütüphaneci, bir yandan geleneksel görevlerini yerine getirirken bir yandan da elektronik ortamda bulunan kaynaklar için yeni sorumluluklar yüklenmektedir. Bu yeni rollerle beraber kütüphanecilik mesleğinin görev boyutu genişlemekte; kütüphaneciler daha aktif, daha anlamlı ve daha saygın yeni bir kimlik kazanmaktadır (Üstün, 1994, s. 221).

Tonta'ya göre; kültürel mirasın toplumdan topluma aktarılmasında, bilgi paylaşımının etkili ve verimli bir şekilde kullanılmasını sağlamakta büyük role sahip olan kütüphaneciler toplumda sıradan bir meslek olarak algılanmaktadır. Aynı şekilde kullanıcıların bilgi ihtiyacını karşılayan kütüphaneler ise toplum tarafından gereken saygınlığı görmemekte ve kütüphane sadece bir bina olarak varsayılmaktadır. Oysa kütüphanelerin temel amacı bilgiye ihtiyaç duyan bireylere aradıkları bilgiyi en doğru ve hızlı şekilde her türlü ortam aracılığıyla sunmaktır. Kütüphaneciliğin temel amacı ise; bilgiye ihtiyaç duyan kullanıcıların gereksinimleri doğrultusunda doğru ve kaliteli bilgiye erişmelerine imkân sağlamaktır (2000, s. 75).

Bu bağlamda çalışmanın temel amacı, gelişen toplumla birlikte büyük sorumluluk yüklenen kütüphaneler ve kütüphanecilerin toplumda nasıl algılandığını irdelemektir. Bununla birlikte kütüphanecilik mesleğinin saygınlığını ölçmek ve bu saygınlığın artması için neler yapılabileceğini belirlemek çalışmanın diğer amaçlarını oluşturmaktadır.

1.3. Önem

Günümüzde yaşanan teknolojik gelişmelerle birlikte ortaya çıkan bilgi yoğunluğu verimli ve kaliteli bilginin tespitini zorlaştırmaktadır. Bireyler istedikleri bilgiye erişmede sıkıntı yaşarken bu sorunun aşılması için kütüphanelere ve bilgi uzmanlarına gereksinim duymaktadırlar. Toplumda, her türlü bilgi kaynağını barındıran kütüphanelerin ve ihtiyaç duyulan bilginin elde edilmesinde büyük faydası olan kütüphanecilerin öneminin yeterince bilinmemesi bu gereksinimin farkındalığını azaltmıştır.

Kütüphaneler, türleri ne olursa olsun üzerinde bilginin kayıtlı olduğu materyalleri toplamak, düzenlemek ve kullanıcının hizmetine sunmak amacıyla kurulmuşlardır. İnsanların ihtiyaç duydukları bilgiye erişimi sağlama amacını taşıyan kütüphanecilik mesleği hem basılı hem de elektronik kaynakları bir takım yöntem ve teknikler doğrultusunda kullanıma hazırlamaktadır. Geçmişten bugüne alışıla gelen bu yöntemler mesleğin sıradan bir iş olarak algılanmasına ve mesleki saygınlığının azalmasına sebebiyet vermektedir.

Çalışma, toplumda kütüphane ve kütüphanecilere karşı sergilenen tutum ve farkındalığı saptaması bakımından önemli bir boşluğu dolduracaktır. Çalışma, ayrıca toplumda kütüphane ve kütüphanecilerin saygınlık bakımından hak ettikleri yere gelmelerini ve kütüphaneciliğin uzmanlık isteyen bir meslek olarak algılanmasını sağlayacağı açısından da önemlidir.

1.4. Kapsam

Araştırma kapsamında toplumun kütüphanelere ve kütüphanecilik mesleğine bakış açısı incelenmektedir. Çalışmada öncelikle kütüphanelerin tanımı, amaçları ve işlevleri ele alınmış, kütüphane ve kütüphanecilik mesleğinden bahsedilmiştir.

Meslek olarak kütüphanecilik ele alınmış, kütüphaneciliğin amaç ve işlevleri incelenmiştir.

Araştırmada ayrıca toplumun meslek seçimi ve kariyer planlamasından, Türkiye'de kütüphanecilik mesleğinin gelişiminden, mesleki eğitiminden ve bugünkü durumundan bahsedilerek günümüz toplumunun kütüphanelere ve kütüphanecilik mesleğine karşı tutumları üzerinde durulmuştur.

Söz konusu çalışma kapsamında şu soruların yanıtları aranmıştır:

- Bireyler kütüphane, bilgi merkezi, bilgi yöneticisi, kütüphaneci ve kütüphanecilik kelimelerinden ne anlıyor?
- Toplumun söz konusu kavramlardan anladıkları ile bu kavramların bilgi bilimi disiplinindeki yeri arasında ne oranda örtüşme vardır?
- Kütüphanelerde verilen hizmetlerden ve bulunan kaynaklardan bireyler haberdar mı?
- Toplum, kütüphaneci olabilmek için yükseköğretim programından mezun olunması gerektiğinden haberdar mı?
- Kütüphaneler ve kütüphanecilik mesleği toplumda saygı görüyor mu?

Çalışmanın evrenini Erzurum halkı oluşturmaktadır. Yazıcıoğlu ve Erdoğan (2004, s. 50)'e göre evren büyüklüğü 100.000-1.000.000 arasındaki insan grubundan 0,05 örneklem hatasına uygun olarak alınması gereken örneklem sayısı 384'tür. Buna göre çalışma 384 katılımcıdan elde edilen verilerle yürütülmüş, verilere ilişkin bulgular SPSS yazılımı aracılığıyla analiz edilmiştir.

1.5. Hipotez

Günümüz teknoloji çağında bilgi kaynaklarının artması ve çeşitlenmesiyle birlikte nitelikli ve doğru bilgiyi bulma, derleme, ayırma ve paylaşma gibi pek çok iş sürecini yönetmek zorlaşmıştır. Bu süreç, daha fazla bilgi ve belge yöneticisinin topluma hizmet vermesi ile aşılabilir. Bilgi ve belge yöneticileri uzun zamandan beri mesleki formasyonlarını yükseköğretim düzeyinde almakta; kamu ve özel sektörde hizmet vermeyi, yanı sıra da meslek olmanın gereklerinden sayılan sivil toplum örgütleri

aracılığıyla mesleki dayanışmalarını sürdürmektedirler. Bütün bu çabalara rağmen eski adıyla kütüphanecilik yeni dönemde ise bilgi ve belge yöneticiliği çalışma alanı ve bu disiplinin mensuplarının toplumda gereken ilgiye mazhar olup olmadıklarından kuşku duyulabilmektedir. Bu ön saptamalar doğrultusunda araştırmanın hipotezi "Mesleki formasyonlarını yükseköğrenim düzeyinde eğitimle elde etmiş olan bilgi ve belge yöneticileri, yaptıkları iş ve kariyerleri anlamında toplumda yeteri kadar tanınmamaktadır" şeklindedir. Söz konusu temel hipoteze bağlı olarak bir takım alt hipotezler de şu şekilde sıralanabilir:

1. Kütüphane, bilgi merkezi, kütüphaneci ve bilgi uzmanı kavramları sahip olduğu gerçekleri yansıtır şekilde toplumda yeterince bilinmemektedir.
2. Kütüphanelerde verilen hizmetler toplum içinde yeterince bilinmemektedir.
3. Toplum, kütüphanelerde sosyal etkinlikler düzenlenebileceği öngörüsüne sahip değildir.
4. Kütüphanelerdeki kaynakların belli teknik işlemlerden geçirilerek kullanıma sunulduğu konusunda toplumsal farkındalık düşüktür.
5. Kütüphaneler, toplumun bilgi ihtiyacını karşılamada öncelikli kurumlar arasında görülmemektedir.
6. Toplum büyük ölçüde kütüphanecilik eğitimi veren bilgi ve belge yönetimi bölümlerinin varlığından haberdar değildir.
7. Kütüphaneciler toplum içerisinde gerekli saygınlığa sahip değillerdir.
8. Toplumda kütüphaneciliğin kadınlar tarafından tercih edilen bir meslek olduğu düşüncesi hâkimdir.

1.6. Yöntem ve Veri Toplama Teknikleri

Araştırmada konuya ilişkin kavram ve olayların açıklanmasında yararlanılan betimleme yöntemi kullanılmıştır. Betimleme yöntemi, belirli bir durumu saptamak, bir hipotezi test etmek için yapılan çalışmadır. Araştırmanın konusu hakkında genel bir bakış açısı kazanmak için uygun bir yöntemdir. Bu yöntemde olgular arasında neden sonuç ilişkisi aranmamaktadır (Arlı ve Nazik, 2003, s. 6).

Var olan durumu saptama, ihtiyaçları bulma, gelişmelerini gösterme ve çözüm önerileri sunabilme adına ilk olarak; dolaylı gözlem yöntemlerinden biri olan kaynak taramasını yapılmış ve konu ile alâkalı ne tür kaynakların bulunduğu saptanmıştır.

Daha sonra tarama yapılan kaynaklardan konuya ilişkin bilgiler veri toplama tekniğine ile toplanmıştır.

Kullanılan bir başka gözlem tekniği de sormaca (anket) tekniğidir. Hazırlanan anket soru türüne göre açık uçlu soru, kapalı uçlu soru ve derecelendirmeli sorulardan oluşmaktadır. Erzurum'da yaşamakta olan rastgele seçilen 384 kişiye kütüphane ve kütüphaneci algısını ölçmek amacıyla anket uygulanmıştır.

1.7. Düzen

Araştırma 6 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, araştırmanın konusu, önemi, amacı, kapsamı, hipotezi, veri toplama teknikleri ve yöntemi ve düzenine yer verilen giriş bölümüdür.

İkinci bölümde kütüphanelerin tanımı, amaçları ve görevleri, kütüphanelerin tarihçesi ve gelişimi, kütüphane türleri, kütüphane ve kütüphanecilik mesleği ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde toplumda meslek tercihi, meslek seçimini etkileyen etkenler ve bireylerin kariyer planlaması anlatılmıştır.

Dördüncü bölümde Türkiye'de kütüphane ve kütüphanecilik, Türkiye'de kütüphanecilik eğitimi, günümüz kütüphaneciliğinde yaşanılan değişim, kütüphanecilik mesleğine ve kütüphanelere toplumun bakış açısı, mesleki saygınlığı artırmaya yönelik girişimler ve kütüphane kullanımının arttırılmasına yönelik çalışmalar ifade edilmiştir.

Beşinci bölümde toplumun kütüphane ve kütüphaneci algısını ölçmek amacıyla yapılan anketler değerlendirilmiştir. Altıncı bölümde ise sonuçları ortaya konularak bu doğrultuda öneriler geliştirilmiştir.

2. BÖLÜM: KÜTÜPHANE VE KÜTÜPHANECİLİK MESLEĞİ

2.1. Kütüphanenin Tanımı, Amaçları ve Görevleri

Çeşitli yollarla elde edilen bilgilerin geçmişten günümüze yazı ile aktarılmaya başlanması toplum için önemli bir adım olmuştur. İnsanların duygu, düşünce ve inançlarını parşömen, papirüs, kil tablet v.b. araçlarla yazıya dökmeleri bunları muhafaza ederek geleceğe iletme isteği kütüphanelerin varlığını gerekli kılmıştır. Kültürel bilgi aktarımı açısından toplumsal öneme sahip olan kütüphaneler kişisel bilgi ihtiyacını karşılamada, akademik çalışmalara destek olmada ve okuma alışkanlığının geliştirilmesinde de önemli yere sahiplerdir.

Toplumsal ihtiyaçlarla paralel bir şekilde gelişme gösteren kütüphaneler, bulunduğu toplumun ekonomik, siyasi ve kültürel durumunu da yansıtması bakımından gerekli kurumlardır. Geçmiş çağlarda sadece ders çalışılacak ve boş zaman geçirilecek bir mekân olarak algılanan kütüphaneler günümüz toplumu olan bilgi toplumunun etkisiyle bu algıda değişimler yaşanmıştır. Teknolojik gelişim ve değişiminle birlikte artan kaynak çeşitliliği ve kaynak türü kütüphanelerin varlığını sürdürmesini sağlamaktadır.

a. Tanımı

Dilimizde yaygın bir şekilde kullanılmakta olan kütüphane terimi, Arapçada kitaplar anlamına gelen "kütüb" ve Farsçada ev anlamına gelen "hane" kelimelerinin birleşmesiyle meydana gelen bir sözcüktür (Çakın, 1986, s. 9). Kelime anlamı kitapların bulunduğu yer olan kütüphane, farklı kişiler tarafından çeşitli şekillerde tanımlanmaktadır.

Farklı türdeki kaynakları barındıran kütüphaneler, bilgi uzmanları veya diğer personeller yardımı ile çeşitli programlar ve hizmetler aracılığıyla erişimi sağlayan kullanıcıları eğitme ve bilgilendirme misyonu ile hareket eden kurumlar olarak tanımlanmaktadır (ALA, 2020).

Kütüphaneler "toplumun kültürel, sosyal ve ekonomik kalkınmasına hizmet eden, tarihsel ve toplumsal yaşamın, koşulların ya da gereksinimlerin yarattığı, uygarlık sürecini hareketlendiren temel kurumlar arasında yer almaktadır" (Ataç, 2013, s. 7).

Çakın (1986, s. 10) kütüphaneyi, "çağımızın geçmişe oranla oldukça farklı olan koşullarında toplumun bilgiye olan gereksinimlerini karşılamaya yönelik her türlü bilgi kaynağını bünyesinde toplayan, önceden belirlenmiş bir takım teknik ve yöntemlerle düzenleyen ve onlardan maksimum düzeyde yararın sağlanabilmesi için hizmetler veren toplumsal bir kurumdur" şeklinde tanımlamaktadır.

Kütüphanenin yapılan her tanımında farklı özelliğine vurgu yapılsa da kısaca kütüphane ihtiyaç duyulan her türlü bilgi kaynağını temin eden, teknik aşamalardan geçiren ve kullanıcının hizmetine sunan kurum olarak tanımlanabilir.

b. Amaçları

Belli bir disiplin ve politika içinde geniş bir materyal(kitap, süreli yayınlar, elektronik kaynaklar ve her türlü bilgi taşıyıcısı) içeriğine sahip bilgi hizmeti sunma amacı güden (Altundağ, 2018.) kütüphaneler bilgiye gereksinim duyan bireylerin ve grupların bu gereksinimlerini karşılamalarına olanak sağlama amacını da taşımaktadırlar.

Kütüphanelerin amaçları şu şekilde sıralanabilir:

- *Bireylerin bilgi edinme gereksinimlerini karşılamak.*
- *Bireylerin bireysel ve yaşam boyu eğitim çabalarını desteklemek.*
- *Hizmet verilen yöre halkında okuma kültürü ve kütüphane kullanma alışkanlığı oluşturmak ve güçlendirmek.*
- *Toplumun bilgi okuryazarlığı becerisi kazanmasını ve geliştirmesini sağlamak.*
- *Her düzeyde resmi eğitimi desteklemek.*
- *Çocuk ve gençlerin zihinsel yaratıcılıklarını geliştirmelerini desteklemek ve bu yönde fırsatlar sağlamak.*

- *Öncelikle bulunduğu yöre olmak üzere toplumun kültürel ve sosyo-ekonomik kalkınmasına destek sağlamak.*

- *Toplumda kültürel mirasa, sanata ve bilime karşı duyarlılık oluşturmak ve bu bilincin geliştirilmesini sağlamak.*

- *Somut olmayan yerel kültür mirasının toplanması, düzenlenmesi, korunması, kullandırılması ve geleceğe aktarılmasına katkı sağlamak ve sözlü geleneği desteklemek.*

- *Kültürler arası diyalogu geliştirmeye katkı sağlamak* (Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği, 2012).

c. Görevleri

Bireylere ihtiyaç duyduğu bilgiyi çeşitli kaynaklar aracılığıyla sunma amacıyla hizmet veren kütüphanelerin en önemli görevi, kütüphaneye farklı yollarla (satın alma, bağış, değişim, derleme) materyal sağlamak, bu materyalleri seçmek, kütüphanecilik teknik hizmetlerini kullanarak düzenlemek ve okuyucunun hizmetine sunmaktır (Obuz, 2016, s. 7.). Bunun yanı sıra kullanıcıların gereksinim duydukları ama kütüphanede bulunmayan kaynağı temin etmek veya kullanıcıya aradığı kaynağı nerede bulacağına dair bilgi vermek, kullanıcıların ihtiyaç duyduğu materyali kütüphane dışında da kullanması için ödünç vermek kütüphanenin görevleri arasında yer almaktadır.

Kütüphanenin görevlerini şu şekilde sıralanabilir:

- *Bilgi Sistemlerini tasarlamak, kurmak ve yararlanmak: kataloglama, sınıflama, kavramsal listeler hazırlamak (Anahtar Sözcükler belirleme, özler çıkarma, vb.)*

- *Bilgi Sistemlerini yönetmek (kullanıcı ihtiyaçlarını belirlemek, kaynak seçmek, düzenlemek, kullanıma sunmak ve bilgi hizmeti veren örgütleri yönetmek)*

- *Kullanıcı ile bilgi sistemi arasında aracı görevini üstlenmek* (Tonta, 2000, s. 12).

2.2. Kütüphanelerin Tarihçesi ve Türkiye'de Gelişimi

Kütüphane, yazının bulunması ve bilginin kaydedilmeye başlanmasıyla birlikte kültürel bir gereksinim olarak ortaya çıkmıştır. Tarihsel dönem yazılı kayıtların kullanılmaya başladığı dönem olarak tanımlandığında, tarih ile kütüphane hem yaşıt hem birbirine bağlı kavramlar olarak görülmektedirler. İnsan, belleğinde bulunanları yazı dediğimiz simgeler bütününü kullanarak nesne biçimine koyduktan sonra, mantıksal olarak bu nesnelerin düzenlenmesi ve depolanması da gerekmiştir (Odabaş, 2009, s. 113). Çetinaraslan'a göre; tapınaklara gelen malzemelerin miktarını belirlemek amacıyla rahipler tarafından kullanılan resim yazısı, Sümerleri yazıyı ilk kullanan topluluk olma özelliğine sahip kılmıştır (Aktaran: Taşkın, 2011, s. 89). Kültürler arası gelişen ticari ilişkiler sonucunda çeşitli uygarlıklar yazıyı öğrenmişlerdir. M.Ö. 3.000-2.500 yıllarında yazının kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte kil tabletler, parşömenler, papirüsler vb. bilgi kayıt ortamı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Giderek gelişen kültürel ve ekonomik ilişkinin sonucunda sayıları artan devletlerarası yazışmalar, antlaşmalar, yönetmelikler, kanunlar gibi yazılı vesikaları bulunduran arşivler ilk kütüphanelere örnek gösterilmektedir.

"Ortaçağ'a kadar bilinen en eski kütüphaneler Asur, Yunan ve Roma kütüphaneleridir. İlk örneklerine rastlanan Mısır kütüphaneleri daha çok krallara ait kütüphanelerdir" (Aktaran: Alar, 2001, s. 295). Papirüs üzerine yazılı tapınak kayıtlarını içeren kaynakların konuları genellikle o dönemin dini, ilmi ve siyasi bilgilerini içermekteydi. Bu kaynakların bulunduğu yerler "tablet hanesi" ve "damga hanesi" gibi isimlerle adlandırılmaktaydı. Her kutsal tapınağın bir okulu ve kütüphanesi bulunmaktayken kütüphanelerin kullanımı rahiplerin elindeydi (Pedersen, 1998, s. 3).

Asur İmparatorluğu döneminde *Asurbanibal* tarafından *Ninova'*da kurulan kütüphane bilinen en eski kütüphanedir. M.Ö. 626-667 yıllarında kurulan bu kütüphanenin kalıntılarına 1850 yılında *Inglayard* tarafından yapılan kazılar sonucunda rastlanmıştır (Ötüken, 1947, s. 13). "Bazı kaynaklara göre 30.000 civarında olduğu

söylenen Asurbanibal kütüphanesindeki tabletlerin konuları; resmi belgeler, makbuz senetleri, resmi ve özel yazışmalar, tıp, astronomi, mitoloji, büyücülük ve edebiyatla ilgili eserlerdir. Ayrıca inşaatlarla ilgili bilgiler, Asur diliyle ilgili eserler, dinle ilgili eserler de bulunmaktaydı" (Yıldız, 1985, s. 14).

Fahri Ethem Karatay'ın anlattığına göre, halkın yararlandığı halk kütüphanesi denilebilecek "ilk genel kütüphanelere ise eski Yunanistan'da rastlanmaktadır. Nitekim M.Ö. VI. yüzyılda Pisistratos tarafından ilk Halk Kütüphanesi Atina'da kurulmuştur" (Aktaran: Alar, 2001, s. 299).

Tarihin en büyük ve en önemli kütüphanesine Yunan sömürgesi altında olan İskenderiye ev sahipliği yapmıştır. İskenderiye Kütüphanesi, M.Ö. III. yüzyıl başlarında İskenderiye'de II. Ptolemus tarafından kurulmuştur. Kaynak sayısı kesin olarak bilinmemekle birlikte 200.000 ile 700.000 aralığında olduğu söylenmektedir (Ötüken, 1947, s.s. 13-14).

Orta Çağ'ın başlangıç döneminde kiliseler bünyesinde bulunan kütüphanelerin sistemli gelişimleri VI. yüzyılda Cossiodorus ve St. Benedict ile başlamıştır. Bu dönemdeki kütüphanelerin tümü halk kütüphanesi niteliğindeydi ve halka belli bir ücret karşılığında kitaplar ödünç verilmekteydi. Fakat bu ödünç verme işlemi halk tarafından yeterli bilinirliliğe sahip değildi (Thompson, 1977, s. 65). İlerleyen zaman içerisinde bilgi kayıt ortamı olarak papirüslerin yerini daha dayanıklı olan parşömenler almıştır. Önceden savaş ganimeti olarak veya çoğaltılarak kitap basılıp kütüphane oluşturulurken Orta Çağ'da bu durumun yerini ekip halinde yazılan el yazmaları almıştır. El yazmaları kilise ve manastır içerisinde kurulan atölyelerde gerek yazı gerekse süsleme olsun birçok sanatçının elinden geçerek özenli çalışmalar sonucunda tamamlanmaktaydı. Ancak Hristiyan baskısı sebebiyle kitap sayısı azımsanacak durumdaydı.

Rönesans devriyle birlikte kâğıt ve matbaanın icat edilmesi kitap ve kütüphaneye gösterilen ilginin tekrar artmasını sağlamıştır. Latince ve Yunancanın öğrenilmesiyle o dillerdeki eserlerin tercüme edilmeleri kitap sayısını da fazlalaştırmıştır. Bu dönemde kurulan kütüphaneler halka açıktı ve sadece dini konudaki eserleri değil

çeşitli konulardaki eserleri bünyesinde barındırmaktaydı. İçinde sadece dini eserler bulunduran Orta çağ kütüphanelerinde de bu yönüyle ayrılırlar (Alar, 2001, s. 303).

Türklerin Anadolu'daki kütüphane geçmişi 800 yıl öncesine dayanmaktadır. İslamiyet öncesi dönemde sekiz Türk boyunun birleşmesiyle kurulan Göktürk Devleti, bilinen ilk yazılı belgelere sahip olması açısından önem arz etse de bu döneme ait bir eğitim kurumlarının ve kütüphanelerin varlığı konusunda yeterli bilgi bulunmamaktadır (Candan, 2013, s. 3; Salman, 2013, s. 18). Göktürklerin yıkılmasıyla kurulan Uygur Devleti döneminde yapılan kazılarda çok sayıda el yazması eserlerin ele geçirilmesiyle birlikte ilk kütüphanelerin varlığından bu dönemde söz edilebilir (Candan, 2013, s. 3).

İslamiyet'in kabul edilmesiyle İslam ilimlerinin okulu önce mescit ve camiler, sonra kütüphane ve medreseler olmuştur (Banarlı, 1971, s. 103). Bu dönemde medreseler bünyesinde açılan kütüphaneler ve kütüphanelerde görevli personellerin varlığı, günümüze kadar gelen Karahanlılar Döneminin hükümdarlarından İbrahim Tamğaç Buğra Karahan (1042-1067)' ın Semerkant'ta Babül-Cedid denilen mahallede kurdurduğu Medresenin vakıf belgesinden bilinmektedir (Bilhan, 1982, s.s. 117-119, 123). Ayrıca Gazneliler Döneminde Sultan Mahmud'un hükümdarlığı sırasında içerisinde binlerce eseri barındıran bir saray kütüphanesinin varlığından söz edilebilir (Cunbur, 1963, s. 106).

Anadolu'da ilk Beylikler ve Anadolu Selçukluları döneminde kurulan ilk kütüphaneler, Osmanlılar tarafından geliştirilmiştir. Bu dönem süresince kütüphaneler, farklı dönemlerde toplumun çeşitli sınıflarının bilgi ihtiyaçlarının karşılanmasında, bilgi kaynaklarının saklanmasında ve kullanımının sağlanmasında önemli yere sahiplerdi (Anameriç, 2006, s. 53).

Osmanlı döneminin en eski kütüphaneleri Saray Kitaplıklarıdır. Bunları daha sonraki yıllarda ev ve konakların en önemli ve en gerekli bölümü haline gelen bey ve paşa kitaplıkları takip etmiştir (Şehsuvaroğlu, 1978, s. 4). Bu dönemde kütüphaneler camii, medrese ve vakıfların birer bölümü olarak meydana gelmiştir. Bunların dışında kişisel kütüphaneler ve bağımsız kütüphaneler de o dönemde kurulan kütüphaneler arasındadır. Özellikle yazılan belgeleri korumak amacıyla kurulan

kütüphaneler, "beytü'l-hikme, hizânetü'l-hikme, dârü'l-hikme, dârü'l-ilim, dârü'l-kütüb, hizânetü'l-kütüb, beytü'l-kütüb, beytü'l-ilim ve el-hizânetü'l-ilmiyye" isimleriyle adlandırılmıştır (Bloom, 2003, s.s. 165-166).

> "*Osmanlı Devleti'nde bilinen ilk medrese kütüphanesi, Bursa'da Yıldırım Bayezid döneminde yaptırılan İnebey Medresesi bünyesinde kurulan ve ayrı bir oda halinde kullanılan kütüphanedir. Bunun yanı sıra Osman Gazi ve Orhan Gazi'nin kendilerine ait birer kitaplığı olduğu ve kendi dönemlerinde İznik ve Bursa'da kurulan medreselerde kütüphaneler kurulmuş olduğu bazı kaynaklarda ifade edilmektedir, ancak bu bilgiler tam ve kesin değildir*" (Anameriç, 2006, s. 59).

Timur'un Anadolu'yu istilâ etmesiyle birlikte Osmanlı'da kültür hayatındaki gelişmeler bir süre durakladıysa da, İkinci Murad devrinde, Edirne başkent olduktan sonra önemli gelişmeler yaşanmıştır. Bu devirde kurulan medreselerin ve camilerin birçoğunda kütüphanelere yer verildiği aktarılmaktadır. Bu kütüphanelerden "Dârü'l-hadîs Medresesi Kütüphanesi, İshak Bey Kütüphanesi (Üsküp, 1445) ve Timurtaş Paşa-oğlu Umur Bey Kütüphanesi (Bursa, 1440) en önemlileridir" (Erünsal, 1985, s. 16).

İstanbul'un fethedilmesiyle birlikte Osmanlı devleti yükseliş dönemine girmiştir. Bu fetih sonrasında Fatih Sultan Mehmed birçok kiliseyi medreseye dönüştürterek birer kütüphane yaptırtmıştır (Emsen, 1960, s. 16). Fatih Sultan Mehmet kendine ait ilk özel kütüphaneyi Manisa'da Şehzadeler Sarayı'nda kurmuştur. "Fatih ikinci özel kütüphanesini, 1454'te kısmen Manisa'dan götürdüğü kitaplarla Edirne'deki Cihannüma Kasrı'nda kurdurmuştur. Bir diğer kütüphaneyi İstanbul'un fethinden hemen sonra bugünkü Bayezid Meydanı yakınlarında inşa edilen Eski Saray'da kurmuş, daha sonraki yıllarda bu kütüphane Topkapı Sarayı olarak bilinen Yeni Saray'a taşınmıştır" (Anameriç, 2005, s. 59).

İkinci Bayezid, Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleyman zamanında kütüphaneler medreselerin ve camilerin tamamlayıcısı olarak görülmüştür. Bu üç padişah kendi dönemlerinde gerek fethedilen gerekse özel kütüphanelerden

nakledilen kitaplarla medrese ve camiler bünyesinde kütüphaneler kurmuşlardır. İkinci Selim ve Üçüncü Murad devrin de artık cami, medrese ve tekkelerin dışında evlerde, okullarda ve rasathane gibi araştırma merkezlerinde kütüphanelerin kurulduğu bilinmektedir (Erünsal, 1985, s. 17).

Osmanlı döneminde kurulan en önemli kütüphaneler ise bağımsız binalarda hizmet veren halk kütüphaneleridir (Erünsal, 1985, s. 20). 17. asrın sonralarına doğru kurulan bu kütüphaneler yapı ve işleyişleri bakımından medrese ve cami kütüphanelerinden çok farklı ve bağımsızlardı. Zengin bir koleksiyona sahip olan bu kütüphanelerde kitap ödünç verme işlemiyle ilgilenen bir görevlinin yanı sıra eskiyen kitapların tadilatını yapan başka bir görevlinin de bulunduğu bilinmektedir (Erünsal, 1985, s. 20). Bu kütüphaneler işleyiş yapısı, materyal çeşitliliği ve personellerin özellikleri bakımından günümüz kütüphanelerine benzemektedir. "Bunların en meşhurları; Köprülü kütüphanesi, Şehit Ali Paşa Kütüphanesi, Damat İbrahim Paşa Kütüphanesi, Atıf Efendi, Aşir Efendi kütüphaneleridir" (Cunbur, 1963, s. 113). Osmanlı dönemindeki kitaplar çeşitli tahribatlar sebebiyle azalmış ve günümüze çok az bir kısmı gelmiştir.

Kütüphanecilik alanındaki çalışmalar Cumhuriyet dönemi ile birlikte hızla artmıştır. Bu dönemde kütüphanelerin ilk kurumsal yapısını çizen Maarif-i Umumiye Nizamnamesi (1869) ile başlayan hareket; önce devlet eliyle 1881'de Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nin kurulmasını sağlamıştır. Daha sonra ise 1924 tarihli Tevhidi Tedrisat Kanunu (Öğretimde Birlik Yasası) ile T.C.'nin eğitim ve kültür politikası içinde, kütüphanelere devrim niteliğinde yeni bir biçim kazandırılmıştır (Soysal, 1987, s. 20). 1925 yılında tekke, türbe, zaviyelerin kapatılmasına ilişkin yasa ile de buralarda birikmiş olan bütün yayınlar kütüphanelerde toplanmaya başlanmıştır. Bununla birlikte kütüphanelere katkı sağlayan diğer adımlar: 1928 "Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında"ki yasanın kabulü, 1930 Türk Tarih Kurumu'nun kurulması, 1931 Türk Dil Kurumu'nun kurulması, 1932 Halkevlerinin açılması, 1934 Basma Yazı ve Resimleri Derleme Kanunu'nun kabulü olarak sıralanabilir (Keseroğlu, 2018, s.s. 20-21). Batıdaki gelişmelerle birlikte yurtdışında bu alanda eğitim alan kişiler, Türkiye'de modern kütüphaneciliğin temellerini atmış ve

üniversitelerde lisans ve lisansüstü eğitim veren kütüphanecilik bölümleri de açılmıştır (Cunbur, 1963, s. 115).

2.3. Kütüphane Türleri

Bireylerin sosyal ve iş yaşamında belli bir yere gelmesi için bazı toplumsal hizmetlerden ve olanaklardan yararlanması, hizmet verebilmek için ise fikir üretmesi ve çabalaması gerekmektedir. İçinde bulunduğumuz çağda bilgi miktarı ve çeşitliliğinin artmasıyla en önemli ihtiyaçlardan biri bilgiye erişim olmuştur. Kişiler bilgiye eriştiği müddetçe hem kendi gelişimlerini hem de toplumsal gelişimi sağlarlar. Yaşam boyu bilgi ihtiyacının sürdüğü günümüz toplumunda istenilen bilgiye kısa sürede erişimi sağlayan mekânlara ihtiyaç duyulmuştur. Bu ihtiyacı gidermek amacıyla ise kütüphane, arşiv gibi bilgi merkezleri kurulmuştur. Hepsi farklı görevleri yerine getirseler de kültür aktarımında önemli bir paya sahip olan kütüphaneleri diğer toplumsal kurumlardan ayıran en belirgin özellik, kişilerin gereksinimleri doğrultusunda şekillenip hizmet vermesidir.

Kütüphane, her dilde ve ülkede üretilen bilgiyi toplayan, teknik işlemden geçirerek düzenleyen, bireylere doğru, ekonomik ve etkin bir şekilde erişim sağlamayı amaçlayan bir kuruluştur. Kütüphaneler verdikleri hizmetler ve/veya hitap ettikleri kullanıcılara göre çeşitli türlere ayrılmaktadır.

2.3.1. Halk kütüphaneleri

> Kütüphane türlerinden en çok bilineni olan halk kütüphaneleri Sağlamtunç'a göre, "*eğitim, kültür ve bilgi aktarımı için cins, yaş, ırk, milliyet, din, dil, eğitim, kültür, sosyo-ekonomik düzey ve politik fark gözetmeden kültür ve bilgiyi insanlığın hizmetine ücretsiz sunan, toplumla bütünleşen, toplumun ekonomik, sosyal, eğitsel, kültürel ve teknik kalkınmasına yardımcı olan, kâr amacı gütmeyen demokratik kuruluşlardır*" (Aktaran: Şahin, 2007, s. 7).

Yılmaz'a göre ise halk kütüphaneleri, "bireylerin eğitim, kültür ve boş zamanları değerlendirme ile ilgili bilgi gereksinimlerini hiçbir ayrım gözetmeksizin, ücretsiz

biçimde karşılayarak bulunduğu yörenin kalkınmasına katkıda bulunan demokratik kuruluşlardır" (2011, s. 35).

Bütün kütüphanelerin öncelikli amacı gereksinim duyulan bilgiyi karşılamaya yönelik hizmet vermektir. Ancak halk kütüphaneleri hizmet verdiği kitle, mevcut derme ve hizmetleriyle diğer kütüphane türlerinden farklı bir takım amaçları olan kuruluşlardır. Halk kütüphaneleri hizmet verdiği ilin yerel belleği olmayı amaçlamakta, bulunduğu ilin sosyo-kültürel kalkınmasına yönelik materyal geliştirme sorumluluğunu taşımaktadır (Halk Kütüphanesi Bildirgesi IFLA/UNESCO İlkeleri, 2004).

IFLA halk kütüphanesinin temel amacını, kişilerin bilgi gereksinimlerini karşılamak amacıyla basılı ve elektronik çeşitli materyalleri sağlamanın yanı sıra bireylerin boş vakitlerinde zaman geçirebilecekleri ortamı hazırlamak olarak ifade etmektedir. Bireylerin çok geniş bir çerçevede çeşitli bilgi, düşünce ve fikirlere ulaşım olanağı sağlayan halk kütüphaneleri, demokratik bir toplumun geliştirilmesinde ve yaşatılmasında önemli role sahiplerdir (Halk Kütüphanesi Bildirgesi IFLA/UNESCO İlkeleri, 2004).

Kısaca halk kütüphanelerinin amacı, bilgi edinmek, kendini yetiştirmek ve boş zamanlarını değerlendirmek isteyen bireylere istedikleri hizmeti vermek ve bu doğrultuda etkin bir biçimde kullanımı sağlamaktır. Halk kütüphaneleri belirledikleri amaçlar doğrultusunda bazı işlevleri de yerine getirmek zorundadırlar. Bu işlevler şu şekilde sıralanabilir:

- *Halkın bilgi edinme gereksinimini karşılama,*
- *Bireysel ve yaşam boyu öğrenme çabalarını destekleme,*
- *Başta çocuklar olmak üzere, bölge halkında okuma kültürü ve kütüphane kullanma alışkanlığı yaratma ve güçlendirme,*
- *Toplumun bilgi okur-yazarlığı becerisi kazanmasını ve geliştirmesini sağlama,*
- *Her düzeyde örgün ve yaygın eğitimi destekleme,*
- *Çocuk ve gençlerin zihinsel yaratıcılıklarını geliştirmelerini destekler ve bu yönde fırsatlar sağlama,*

- *Öncelikle bulunduğu bölge olmak üzere, toplumun kültürel ve sosyo-ekonomik kalkınmasına destek sağlama,*
- *Toplumda kültürel mirasa, sanata ve bilime karşı duyarlılık oluşturma ve bu bilincin geliştirilmesini sağlama*
- *Somut olmayan yerel kültür mirasının toplanması, düzenlenmesi, korunması, kullandırılması ve geleceğe aktarılmasına katkı sağlar ve sözlü geleneği destekleme.*
- *Kültürler arası diyalogu geliştirmeye katkı sağlama* (Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği, 2012, s.4).

2.3.2. Üniversite kütüphaneleri

Üniversite bünyesinde bilimsel çalışmaları desteklemek amacıyla hem basılı hem de elektronik çeşitli kaynakları bir araya getiren, bu bilgi kaynaklarını kullanıcıların etkin ve verimli şekilde kullanımını sağlamak amacıyla modern kütüphanecilik teknik ve hizmetlerinden yararlanan ve bilgi ihtiyacının karşılanması için gerekli ortamı sağlayan kurumlar olarak tanımlanabilen üniversite kütüphanelerinin çeşitli tanımları yapılmıştır.

Baysal (1987, s. 12) üniversite kütüphanelerini, "üniversite içinde ve yakın çevresinde bilimsel araştırma, geliştirme çalışmalarını desteklemek, her gün gelişip ilerleyen, yeni yayınlarla zenginleşen dünya biliminin son verilerini izlemekle görevli kitaplıklar" olarak tanımlamaktadır.

Üniversitelerin amaç ve faaliyetlerini yerine getirmelerinde birçok birimi bir araya gelerek aynı amaç doğrultusunda hareket eder. Eğitim, araştırma ve yayın faaliyetleri yürüten üniversitelerin gelişiminde ve bilim dünyasında ilerlemesinde üniversite kütüphaneleri en etkin birimdir. Üniversiteler, kütüphaneleri ile bilimsel yayınlarını bir arada toplar, duyurur ve araştırmacıya sunar.

Odabaş ve Polat'a göre (2011, s. 44), "üniversite kütüphaneleri hizmet verdiği kitlenin özelliği gereği bilgi kaynakları ve hizmetleri açısından yetkin olması yanında gelişmelere uyum sağlama ve öncülük etme amacı da taşımaktadır."

Üniversite kütüphaneleri belirledikleri amaçlara ve hedeflere ulaşmak için çeşitli görevleri yerine getirmek zorundadırlar. Bu görevlerden biri üniversitenin verdiği eğitim yapısına göre kaynak barındırmaktır. Sürekli gelişimin arttığı, bilgi kaynağının çeşitlendiği toplumumuzda materyalleri güncel tutmak ve çeşitliliği korumak da üniversite kütüphanelerinin bir diğer işlevidir. Bunların yanı sıra bünyesinde bulundurduğu kaynakları kullanıcılara ve araştırmacıların kullanıma sunmak ve erişimlerini sağlamak, bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişmelerine ayak uydurmak ve toplumsal gelişime fayda sağlamak üniversite kütüphanelerinin diğer işlevleri arasında sayılabilir (Çelik, 2000, s.s. 53-54). Üniversite kütüphaneleri, üniversitenin etkin bir şekilde araştırma yapması ve hizmet vermesi açısından önemli bir kurumdur.

2.3.3. Milli kütüphane

> Diğer kütüphanelerden farklı yapıya sahip olan milli kütüphaneler ülkenin kültürel mirasını korumak ve nesilden nesle aktarmak bakımından önemli yere sahiplerdir. Şenalp'e göre milli kütüphaneler, "*ülkelerinin tarihi, politik ve sosyal yapılarına göre, kuruluş ve gelişmelerinde, bazı farklılıklar gözlense de, genel olarak; ülke yayınlarını yasal yolla, ya da diğer düzenlemelerle, eksiksiz olarak toplamak, korumak ve bunlardan yararlanmayı sağlamakla yükümlüdürler*" (Aktaran: Tezcan ve Tanrıkulu, 2011, s. 361).

Milli kütüphane ulusal bibliyografyalar yayınlamak, ülkedeki bibliyografik enformasyon hizmetlerini planlamak ve kataloglar yayınlamakla görevli olmanın yanı sıra ulusal kütüphaneler arası ödünç verme sistemini koordine etmek, yayın değişimi için uluslararası anlaşmaları organize etmek ve bibliyografik denetim için ulusal standartlar geliştirmek ve yürütülen çalışmaları teşvik etmekle sorumlulardır (Açıkgöz, 2008, s. 33). Aynı zamanda bu kütüphanelerin en önemli görevi, diğer türdeki kütüphaneler gibi bünyesinde bulunan bilgi kaynaklarından kullanıcıların yararlanabilmesini sağlamak, tüm dillerdeki eserleri toplayıp gelecek kuşaklara aktarmaktır. Tüm bunların dışında milli kütüphaneler derleme görevini de üstlenmektedir.

Humphreys'a göre, milli kütüphanelerin temel işlevleri;

- *"Ülkedeki tüm yayınları eksiksiz toplamak,*
- *Ülkedeki yayınlardan en az bir tanesini derlemek,*
- *Yabancı ülkelerdeki yayınları sağlamak,*
- *Milli bibliyografyayı yayınlamak,*
- *Ülkedeki bibliyografik enformasyon hizmetlerinin planlamasını ve düzenlemesini gerçekleştirmek,*
- *Kataloglar yayınlamak ve sergiler düzenlemektir*" (1968, s. 158).

2.3.4. Okul kütüphaneleri

> Okul kütüphaneleri, "*ilkokul ile her düzey ve türdeki orta dereceli öğretim kuruluşunda oluşan; gerek eğitimin temel ilke ve amaçları gerekse okulun özel olarak yöneldiği amaçların gerçekleşmesine yardımcı; okul eğitiminin önce fırsat eşitliği içinde bütünlük ve gelişen bir içerik kazanarak yürümesi, sonra da eğitimin yaşam boyu sürecek bir kişisel etkinliğe dönüşmesini sağlamakla yükümlü hizmet birimidir*" (Soysal, 1998, s. 181).

Okul kütüphaneleri, okulun hizmet verdiği eğitim seviyesine uygun, eğitim müfredatını ve ders programını destekleyecek, her türlü bilgi kaynağını bünyesinde barındırmalıdır. Çocukların, eğitimcilerin ve personellerin bilgi ihtiyacını karşılamak, çeşitli eğitici etkinlikler düzenlemek, kütüphane kullanım alışkanlığı kazandırmak ve teşvik etmek okul kütüphanelerinin görevidir. Diğer kütüphanelerden farklı olarak okul kütüphaneleri bilgi sağlarken, eğitmeyi ve eğlendirmeyi de amaç edinmektedir.

IFLA/UNESCO Okul Kütüphaneleri Bildirgesi'nde okul kütüphanelerinin amaçları şu şekilde belirtmektedir:

- *Okulun görevleriyle birlikte öğretim programında belirtilen eğitimsel amaçları desteklemek ve ilerletmek,*
- *Çocuklarda okuma, öğrenme, yaşamları boyunca kütüphane kullanma alışkanlığını ve zevkini geliştirmek ve sürdürmek,*

- *Bilgi edinme, anlama, hayal kurma ve eğlenme amacıyla bilgiyi kullanma ve yaratıcılığı sağlama deneyimlerini oluşturacak fırsatlar sunmak,*
- *Toplumdaki iletişim yöntemlerine duyarlı olarak yapıya, biçime veya ortama bakılmaksızın bilgiyi değerlendirmeleri ve kullanmaları için bütün öğrencileri eğiterek beceri kazanmalarını desteklemek,*
- *Yerel, bölgesel, ulusal ve evrensel kaynaklara erişimi sağlayarak kullanıcıların farklı görüşleri, deneyimleri ve düşünceleri üretebilmelerinde gerekli olanakları tanımak,*
- *Sosyal ve kültürel olayların farkında olmayı ve bunlara önem vermeyi sağlayan faaliyetler düzenlemek,*
- *Okulun görevlerini başarıyla yerine getirmesi için öğrenciler, öğretmenler, yöneticiler ve velilerle birlikte çalışmak,*
- *Etkin ve sorumlu vatandaş olarak demokrasiye katılmak için düşünce ve bilgiye erişim özgürlüğünün gerekliliğini benimsetmek,*
- *Okul kütüphanesinin kaynaklarını, hizmetlerini ve okumanın gerekliliğini okulun tamamına ve ilgili olabilecek herkese anlatmak* (IFLA/UNESCO Okul Kütüphanesi Bildirgesi, 2016).

2.3.5. Özel kütüphaneler

Özel kütüphaneler, "iş veya endüstriyel kuruluşlarda, kuruluşa bilgi sağlamak amacıyla kuruluşun bir birimi olarak kurulmuş kütüphanelerdir. Bu kuruluşlar banka, sigorta şirketi, petrol, kimya ürünleri üreticileri, yayıncı firmalar, reklam ajans, çeşitli dernekler ve resmi kuruluşlar v.b. olabilmektedir" (İnce, 1989, s. 7).

Özel kütüphaneler hitap ettiği kitle, verdiği hizmet ve barındırdığı derme bakımından diğer kütüphane türlerinden farklı özelliklere sahiptir. Özel kütüphanelerin kullanıcı kitlesi bulunduğu hizmet sektöründe alanında uzman veya araştırıcı kişilerden oluşurken derlemeleri de sadece hizmet verdiği alanın materyallerinden meydana gelmektedir. Özel kütüphanenin kullanıcıları belirli bir kesim olduğu için bu kurumun kütüphanecisi alanında uzman ve kullanıcıların her türlü sorusuna cevap verecek bilgi de olması gerekmektedir.

Bu tür kütüphaneler de güncel bilginin önemi diğer kütüphane türlerine oranla daha önemlidir. Gelişmelerden haberdar olması kurumun yararına olabileceği gibi bu durumun sağlanması amacıyla kütüphane de tercüme hizmeti de verilmektedir. İçinde bulunduğu kurumun yapısına göre farklılık gösterse de genel manada bilginin güvenliği sağlama hususu özel kütüphaneler de oldukça mühim bir durumdur. Kurum içi bazı bilgiler özeldir ve paylaşılmaması gerekir bu nedenle kütüphaneci kullanıcı kitlesini tanımalıdır (Alpay, 1993, s.s. 53-57).

Beenham ve Harrison özel kütüphanelerin amaç ve işlevlerini şu şekilde sıralamaktadır:

- *"Bağlı bulunduğu kurum veya o kurumun ürettiği bir ürünle ilgili broşür vb. yayınlar hazırlamak ve dağıtmak,*
- *Konu alanlarına göre ilgili orijinal materyalleri gereksinim duyan kurum personeline ulaştırmak*
- *Kurum için gerekli materyallerden oluşan bir koleksiyon meydana getirmek,*
- *Araştırma ekibi veya yönetim adına personele literatür taraması hizmetleri sağlamak"* (Aktaran: Açıkgöz, 2008, s. 17).

2.3.6. Çocuk kütüphaneleri

Yaşam boyu süren eğitimin küçük yaşlarda başlaması çocuk kütüphanelerinin kuruluş sebebini oluşturmaktadır. Çocuğun bilgiye erişimi konusunda yaşamının her anında bir gereksinim olan çocuk kütüphanelerinin okul kadar önemli bir yere sahip olduğu da kabul edilmektedir. MEB tarafından 1958 yılında yayınlanan yönetmelikte çocuk kütüphanelerinin amaçları şöyle belirtilmiştir: "16 yaşına kadar olan çocukların fikir ve ruh gelişimini sağlamak, kendi istekleriyle bilgilerini geliştirmek, onları içinde bulundukları ulusal varlığa çeşitli yönlerden daha yararlı hale getirmek amacıyla halk kütüphanelerinde çocuk bölümleri kurulur." (Gökşen, 1975, s. 32).

Bülent Yılmaz (2016) çocuk kütüphanelerinin kültürel etkinlikler eşliğindeki işlevlerini şu şekilde açıklamaktadır:

- *"Çocukta olumlu kişilik oluşturma ve geliştirmeye katkı sağlamak,*
- *Onların konuşma gelişimleri ve dil becerilerini geliştirmelerini desteklemek,*
- *Çocuklara bilgiye erişim becerisi kazandırmak, basılı ve elektronik kaynakları en iyi biçimde kullanabilmelerini öğretmek,*
- *Okumanın zevk ve gücünü keşfetmelerine olanak sağlamak,*
- *Onların şu anda ve gelecek yıllarda iyi birer kütüphane kullanıcısı olmalarını sağlamak*."

2.4. Kütüphane ve Kütüphanecilik

Toplumsal düzenin değişimiyle birlikte gelişme gösteren kütüphaneler, tarihi ve kültürel kurumlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Kütüphaneler; "toplumun kültürel, sosyal ve ekonomik kalkınmasına hizmet eden, tarihsel ve toplumsal yaşamın, koşulların ya da gereksinimlerin yarattığı, uygarlık sürecini hareketlendiren temel kurumlar arasında yer almaktadır" (Ataç, 2013, s. 6). Kütüphaneler, geçmişten günümüze kadar üzerinde bilginin kayıtlı olduğu çeşitli bilgi kaynaklarını toplayıp ve belli teknik işlemlerden geçirerek düzenleyip kullanıcıların hizmetine sunmaya çalışmıştır (Soytürk, 2005, s. 235).

Bilgiyle insan arasında köprü vazifesi olan kütüphanecilik ise "belli teknik ve yöntemlerin toplumsal amaçlar çerçevesinde algılandığı, geliştirildiği ve uygulamaya konulduğu bir çalışma alanı olarak tanımlanmaktadır" (Çakın, 1989, s. 59).

Çakın'a göre (1989, s. 61) bir bilim dalı olarak kütüphanecilik, "insanlarla bilgi kaynakları arasında verimli bir ilişkinin kurulmasını sağlamak için bilgi kaynaklarının seçimi, sağlanması, düzenlenmesi ile gerekli görülen hizmetlerin gerçekleştirilmesi yolunda amaçlan, ilkeleri, yöntemleri ve sistemleri inceleyen ve bu konularda yapılan çalışmaları bilimsel verilere bağlamaya çalışan bir toplum bilimidir".

Fenerci (2003, s. 284) ise kütüphaneciliği; "toplumun bilgi gereksinimini karşılamaya yönelik bir hizmet alanı ve bu hizmeti en etkili ve verimli biçimde gerçekleştirmeye yönelik ilkeler, kuramlar, araçlar, yöntem ve teknikler geliştirmeye

çalışan bir bilim dalı olarak tanımlamakta ve temel amacının etkili erişim sağlamak" olduğunu belirtmektedir.

Bilgi toplumunda bilgi sağlama ve bilgi paylaşımı açısından önemli bir konuma sahip olan kütüphanelerin etkin ve verimli bir şekilde hizmet verebilmesi için bünyesindeki personellerin alanından mezun kişilerden oluşması gerekmektedir. Uzmanlık isteyen bir meslek olan kütüphaneci mesleği toplum tarafından gerekli saygıyı görememekte ve hak ettikleri konuma gelememektedir. Teknik bilgi ve donanım bakımından yetkinlik istemesine rağmen toplumun yapılan teknik işlemlerden ve alınan eğitimden haberdar olmaması kütüphanecilik mesleğini herkesin yapabileceği meslek şeklinde görülmesine sebep olmaktadır. Kütüphanelerin ve kütüphanecilik mesleğinin gerekli saygınlığı görmesini sağlamak adına sivil toplum örgütleri ve sendikaların kurulması gerekmektedir. Bunun yanı sıra kütüphanecilik mesleğinin yasalarla desteklenmesi mesleğe olan saygınlığı artırmakla birlikte mesleğin bilinirliliğini de sağlayacağı düşünülmektedir.

Kütüphanecilik mesleğinin toplumda algısı, kütüphanecilik mesleğinde yaşanılan değişimler, Türkiye'de kütüphanecilik mesleğinin gelişimi ve toplumun bu konudaki tutumu ilerleyen bölümlerde ayrıntılı şekilde ele alınmıştır.

3. BÖLÜM: TOPLUMDA MESLEK TERCİHİ VE KARİYER PLANLAMA

3.1. Meslek Tanımı

Meslek, kişilerin bireysel yaşamını etkileyen önemli belirleyicilerden biridir. Her birey gelecekte ne yapacağı planını küçük yaşta çizmekte ve plan içerisine meslekler de dâhil edilmektedir. Bireyler işlerini, eşlerini, yaşayacakları yerleri seçebilecekleri gibi hizmet vereceği kitleyi belirleyip ona uygun bir meslek de seçebilmektedir. Doğramacı "Meslek Seçimi" adlı yayının da "mesleğin, bireyin kendini geliştirme ve gerçekleştirmede önemli bir etken olduğunu söylenmektedir. Ayrıca, bireyin yaşamında mutlu olması, bir anlamda, kendi özelliklerine uygun, doyum sağlayacağı meslek seçmesine bağlıdır" şeklinde açıklanmaktadır (Tutkun ve Koç, 2008, s. 263).

Bireylerin geçimini sağlaması amacıyla belli bir eğitim sürecinden geçerek edindiği unvan olarak tanımlanabilen mesleğin literatür de çeşitli tanımları yer almaktadır. Kuzgun'a göre meslek, "kişinin kimliğinin en önemli kaynağı olup, onun sosyal çevresinden saygı görmesine, başkaları ile ilişki kurmasına, toplumda bir yer edinmesine ve işe yaradığı duygusunu yaşamasına olanak veren bir etkinlik alanıdır" (2000, s. 2). Diğer bir tanıma göre ise meslek, "bireylerin, insanlara mal ya da hizmet üretmek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, belirli bir eğitimle kazanılan, sistemli bilgi ve becerilere dayalı, kuralları toplumca belirlenmiş etkinlikler bütünüdür" (Meslek Seçimi, 2015).

> Meslek en geniş tanımı ile "*toplumdaki sosyal, ekonomik ve teknolojik yapının gerektirdiği bir iş bölümü sonucu ortaya çıkan, bireyin ilgi ve kabiliyeti ile sosyal etkinliklere katılma gereksinimi ve toplumun bireyden sosyal ve ekonomik yaşamda sorumluluk yüklenmesi talebi sonucu ortaya çıkmış olan bir yaşamsal etkinlik olgusudur*" (Yılmaz, 2002, s. 309; Budak, 2003, s. 401; Şahin, 2007, s.s. 262-263;).

Kişinin yaşam tarzını belirleyen ve gelecek planının önemli bir parçası olan mesleğini seçmesi; yerinde ve kendini tanıyarak kararlar alması tüm hayatını ve

mutluluğunu etkilemektedir. Kendini tanıyarak, hedeflerini belirleyerek ve yeteneklerinin farkında olarak meslek seçen kişiler işlerini severek yapmakta bu sayede de daha verimli ve başarılı olabilmektedirler. Başarıyı yakalayan kişiler de toplum içerisinde belli saygınlığa ulaşabilmektedir. Bunun dışında, yeteneklerini ve özelliklerini bilmeden sadece bir iş sahibi olmak amacıyla veya çevre baskısıyla meslek seçen kişilerin ise; çalışma isteklerinin düşük, işe devamsızlık oranının fazla ve iş değişikliği gayretinde oldukları bilinmektedir.

Meslekler, toplum yaşamında insanların gereksinimlerini karşılamak amacıyla ortaya çıkmıştır ve içinde bulunduğu toplumun gelişmesine paralel bir şekilde değişiklik göstermektedir. Mesleğe yeni girenlere bilgi birikiminin aktarılması ve onların da katkıda bulunmasıyla bir mesleğin sürekliliği ve gelişmesi sağlanabilir (Çolaklar, 2004, s. 14).

Birey edindiği meslek aracılığıyla, kültürlerle ilişkiye girer ve sosyal çevre edinir, yaşam biçimini şekillendirir, kişiliğine maddi ve manevi katkı sağlar, toplum içinde kendine bir yer sağlar, yetenekleri gelişir ve ekonomik özgürlük kazanır (Kendini Tanıma, 2008). Bu nedenle kişi kendini tanımalı ve kişiliğine en uygun mesleği seçmelidir.

3.2. Kişilerde Meslek Seçimi

İnsanın kişisel gelişimi, yaşadığı toplum ve kültürün etkisi ile biçimlenmektedir. Kişi yaşadığı toplum içinde kültürel değerlerin etkisi ile bir kimlik oluşturmakta ve yaşadığı çevrede belli bir yer tutmaktadır. Bireylerin oluşturduğu bu kimlikte seçtikleri mesleklerin de büyük oranda etkisi olmaktadır. Meslekler bireylere doyum sağlayacağı bir statüyle birlikte toplum içerisinde saygınlık ve tatmin olacağı maddi kazanç da getirmektedir. Her meslek kendine özgü niteliklere sahip olmanın yanı sıra kolay iletişim kurabilme, sevecenlik, kendini iyi ifade edebilme gibi birbirlerinden farklı bireysel özelikler de gerektirmektedir. Meslek seçimi kişinin tüm hayatını etkilemektedir. Kişi meslek seçerken ayrıca sosyal çevresini, yaşam standartlarını ve hatta eşini de seçmektedir. Bu nedenle meslek seçimi, dikkat edilmesi gereken önemli bir karardır.

Meslek seçimi, kişinin kendini ve özelliklerini tanıyarak birden fazla meslek içerisinde yeteneklerine en uygun olanını bulmakla ve bu doğrultuda çabalamakla gerçekleşmektedir. Meslek seçimini tanımlayacak olursak, "bireyin, farklı özellikler isteyen meslekler arasından en iyi yapabileceğini düşündüğü faaliyetleri içeren ve kendisine en üst düzeyde doyum sağlayacağına inandığı birini seçmesi ve ona yönelmesidir" (Meslek Seçiminde Gözetilecek Hususlar, 2015).

Meslek seçimi, 19. yüzyılın sonlarına kadar pek önemsenmeyen, planlamayı gerektirmeyen ve farkındalığı olmayan bir konudur. İlkel toplumlarda cinsiyet, aile, sosyal sınıf gibi faktörlerin etkisiyle mesleğin belirlenmesi o dönemlerde meslek seçimini güç durum olmaktan çıkarmıştır. İlkel toplumlarda cinsiyetin meslek seçimini etkileyen önemli faktör olduğu iş paylaşımından (erkekler savaşçı, kadınlar toplayıcı) anlaşılmaktadır. Ayrıca bazı topluluklarda meslek seçimini fal ve sihrin de etkilediği çocuğun falına bakarak büyüyünce ne olacağına karar verildiği söylenmektedir. Bunların dışında mesleğin babadan oğula geçmesi ve bir mesleğin sadece bir aile mensup olması da çocuğun doğuştan gelecekte yapacağı mesleği belirlemesi anlamına gelmekteydi. Yani bir aile bir meslek üzerinde uzmanlaşıp o mesleğin üretiminden kullanımına kadar her safhasıyla kendileri ilgilenirdi. (Razon, 1983, s.s. 24- 25).

19. yüzyıla kadar yaşamış bireyler meslek seçimlerini genellikle toplumun isteklerine ve inançlarına göre yapmaktaydılar. Farklı alanlarda yenileşmeyi ve değişimi sağlayan Sanayileşme Dönemi, kişilerin meslek seçimi hususundaki düşüncelerini de değiştirmiştir. Bu dönemle birlikte bireylerin çalışma alanı artmış ve alanında uzman kişilere ihtiyaç duyulmuştur. Teknolojik gelişme ve yeniliklerle birlikte de farklı alanlarda meslek grupları meydana gelmiştir. Yani meslek çeşitliliği, bireylere meslek seçme hakkı tanımıştır.

Günümüz toplumunda çağdaş görevlerden biri olarak görülebilecek meslek seçimini önemli kılan sebepleri Uysal "*Bireysel ve Toplumsal Faktörlere Göre Lise Öğrencilerinin Meslek Seçimleri*" isimli çalışmasında şu şekilde listelemiştir:

- *Meslek seçimi, bireyin yaşam şeklini belirlemektedir. Örneğin; kişinin nerde yaşayacağını, arkadaş çevresini, ekonomik statüsünü, toplum içindeki yerini ve saygınlığı etkileyebilmektedir.*

- *Meslek seçimi, kişinin sosyal yaşamındaki başarı ve başarısızlığını etkilemektedir. Yani kişilik özelliklerine uygun, yeteneklerini gösterebileceği meslek seçiminde bulunan kişilerin başarılı olma olasılığı daha yüksektir. Bu da sosyal hayattaki başarı anlayışını etkilemektedir*.

- *Meslek seçimi, bireyin iş sahibi olmasını etkilemektedir. Bazı meslekler de istihdam düzensiz ve çalışma alanı sınırlı iken bazı meslekler de ise istihdam düzenli ve çalışma alanı oldukça geniştir.*

- *Meslek seçimi, kişinin yaptığı işi sevme düzeyini ve buna bağlı olarak performansını da etkilemektedir* (1970, s. 13).

Bu sebeplere bağlı olarak meslek seçimi aşamasında bilinçsiz yapılan tercih, meslekte yetersizliklere ve doyumsuzluklara neden olmakta bu da kişinin beklentilerini karşılayamamakla birlikte bireylerin mutluluğunu etkilemektedir.

Her mesleğin kendine özgü çalışma şartları ve maddi getirileri farklıdır. Bu farklılar bireylerdeki yetenek ve ilgi gibi kişisel özelliklerin farkındalığını sağlamaktadır. Bu nedenle kişinin, kendini en iyi hissedeceği, yüksek motivasyonla çalışacağı, yeteneklerini kullanacağı ve geliştireceği, maddi-manevi açıdan doyum sağlayacağı alanı tercih etmesi önem kazanmaktadır. Doğru bir tercih ise ancak kişinin kendini, yeteneklerini ve ne istediğini bilmesiyle gerçekleşebilmektedir.

Bat'a (2015, s. 2) göre meslek seçimi dört aşamada gerçekleşmektedir. Bunlar şu şekilde sıralanmaktadır:

- Kendini tanıma
- Çevreyi tanıma
- Karar verme
- Harekete geçme

Meslek seçimi aşamalarının en önemlisi ilk aşama olan "kendini tanımadır". İnsanlar farklı kişisel özelliklere ve yeteneklere sahip oldukları için değişik meslekleri tercih etmektedirler. Kişi kendini, isteklerini, yeteneklerini, beklentilerini tanıyıp o doğrultu da kendine en uygun mesleği seçmelidir. Bireyin kendine bir takım sorular sorarak aldığı cevaplarla ne istediği belirlenip o yönde tercih yapması sağlanabilir. Bu sorular ise şöyle listelenebilmektedir:

- Benim ilgi alanım nedir? Ben en çok neleri yapmaktan zevk alıyorum neleri yaparken sıkılıyorum?
- Nasıl bir çalışma ortamında ve koşullarında daha rahat ve verimliyim?
- Benim yetenek ve becerilerim neler? Neleri iyi yapıyorum?
- Ben nasıl biriyim benim özelliklerim neler? (Altundal, 2020).

Kişinin kendini her yönüyle tanımasının yanı sıra yaşadığı çevreyi ve çevrenin olanaklarını da tanıması ve bilmesi gerekmektedir. Yani "çevreyi tanıma" meslek seçiminin ikinci aşamasını oluşturmaktadır. Bu aşama da birey kendine;

- Ailemin maddi olanakları nelerdir? Bana sunacağı eğitim fırsatları nelerdir?
- Ailem benim tercihimi onaylayacak manevi desteği bana sunuyor mu?
- Yaşadığım ilde mesleki tercihimi karşılayacak imkânlar var mı?
- Meslek seçme ile ilgili eğitim politikaları nelerdir? Sorularını sormalı, cevapları almalı ve bu cevapları göz önünde bulundurarak seçimini şekillendirmelidir (Bat, 2015, s. 3).

Meslek seçiminin üçüncü aşaması olan "karar verme" en zor adımdır. İlk iki aşamada edinilen bilgilerin kullanıldığı bu aşamada kişinin kendini ve çevresinin olanaklarını tanıyarak, bunları göz önünde bulundurarak, meslekle ilgili istenen ve istenmeyen durumlar üzerinde düşünerek bir sonuca varması gerekmektedir. Karar verme sürecinde her zaman dikkatli olunması ve bilinçli davranılması daha doğru tercihler yapılmasını sağlamaktadır (Kuzgun, 2015, s. 7).

"Harekete geçme" meslek seçiminin son aşamasıdır. Kişi istediği mesleğe karar verdikten sonra hangi durumda olduğunu, mesleğe sahip olmak için neler yapması gerektiğini belirlemeli ve o doğrultu da harekete geçmelidir. Yani bireyin hedeflerini gerçekleştirmek için bir çizelge oluşturması ve vazgeçmeden çabalaması gerekmektedir.

3.2.1. Meslek seçimini etkileyen faktörler

Bireylerin maddi kazanç elde etmek ve doyum sağlamak amacıyla yaptığı hizmetler olarak tanımlanabilen meslek, kişinin yaşam tarzını belirleyen önemli faktörlerden biridir. Çoğu kişi küçüklüğünden itibaren ne olmak istediklerini belirlerler. Eğer yaşam şartları, ilgi, beceri ve yetenekleri de yapmak istedikleri mesleğin şartlarını destekler nitelikte ise birey hayalini kurduğu mesleğe yönelir ve o alanda kendini geliştirir. Tercih edilen meslek, kişinin yaşamı boyunca mutluluğunu ve başarısını da etkilemektedir. Bu nedenle meslek seçimi, üzerinde düşünülerek ve özenilerek yapılmalıdır.

İnsanlar bazı faktörlerin etkisi ile yaşamını sürdürmesine olanak sağlayacak mesleği seçmektedirler. Meslek seçimini etkileyen yedi faktör bulunmaktadır. Bunlar:

- *Yetenek ve Beceri*
- *İlgi*
- *Cinsiyet*
- *Çevre faktörü*
- *Kalıp yargılar*
- *Meslek değerleri*
- *Kişisel özelliklerdir* (Tanrıverdi ve Kavsut, 2015, s. 4).

Bu faktörler bireylerin mesleklere karşı olan tutumunu, ilgisini ve tercih etme ihtimalini etkilemektedir. Bu sebeple, meslek seçimi hususunda bu faktörlerin etki düzeyi düşünülüp olumlu ve olumsuz yönleri incelenerek o yönde karar verilmesi gerekmektedir.

3.2.1.1. Yetenek ve Beceri

Meslek seçimini etkileyen faktörlerin başında gelen yetenek, "öğrenme veya bir eğitimden yararlanma gücüdür" (Kendini Tanıma, 2008). Yetenekler kişinin varoluşundan itibaren olabileceği gibi sonradan da eğitim ile geliştirilebilir. Var olan ya da sonradan kazanılan yetenekler kişinin yöneleceği mesleği belirlemesinde önemli bir etkendir. Beceri ise, bireyin herhangi bir hazırlık yapmadan yönelmek

istediği mesleği yapma düzeyine sahip olması olarak ifade edilmektedir (Kişiye Uygun Meslek Seçiminin Önemi, 2015). Kişinin kendini tanıyarak yetenek ve becerilerine uygun mesleği seçmesi ve ona yönelmesi hem daha başarılı hem de daha mutlu bir yaşam sürmesini sağlamaktadır. Kendini tanıyarak tercih edilen meslek ile mesleki doyuma da ulaşılmaktadır. Ancak kişi, yetenek ve becerilerinin farkında olmadan sahip olduğu özelliklerin dışında farklı kişisel nitelikler gerektiren bir mesleğe yöneldiğinde başarı ihtimali düşük olmakta, kendini geliştirememekte ve mesleki doyumsuzluğu yaşamaktadır. Bu başarısızlık ise toplumda saygınlık, iş çevresi, sosyal yaşam olmak üzere bireyin tüm yaşam şeklini etkilemektedir.

3.2.1.2. İlgi

Bireyin, herhangi bir zorlamaya veya yönlendirmeye ihtiyaç duymadan kendi zevkleri ve yetenekleri doğrultusunda bir alana ya da faaliyete yönelmesi ilgi olarak tanımlanabilmektedir. Kişi ilgi duyduğu mesleği yaptığı zaman işten, bıkkınlık yerine haz duymakta yorgunluk yerine ise dinlenmişlik duygusunu hissetmektedir. Yani kişi sahip olduğu meslekten hem mesleki hem de maddi doyum sağlıyorsa ilgi duyduğu alana yöneldiğini söylemek mümkündür. Meslek seçiminde birey kendini tanıması için "hangi işleri yapmaktan zevk alıyorum" sorusuna kendi iç dünyasında cevap vermeli bu şekilde de ilgi duyduğu alanı saptamalıdır. Kısacası bireyin ilgi gösterdiği faaliyetler sosyal yaşamın da olduğu gibi meslek seçiminde de etkilidir (Kişiye Uygun Meslek Seçiminin Önemi, 2015).

3.2.1.3. Cinsiyet

Geçmişten günümüze kadar meslekler cinsiyet ayrımına maruz bırakılmıştır. İlkel toplumlarda erkeklerin savaşçı kadınların ise toplayıcı olarak görev yaptığı bilinmektedir. Teknolojinin gelişimi ve değişimi ile meslek çeşitliliği artmış bununla birlikte de meslek algısı değişmiştir. Önceki zamanlar da tamircilik, şoförlük gibi meslekleri sadece erkeklerin yapabileceği düşünülmekteyken günümüzde bu meslekleri kadınların da yapabildiği görülmektedir. Fakat günümüz toplumu olan bilgi toplumunda cinsiyet ayrımının olmaması cinsiyetin meslek seçimini etkileyen faktör olmasına sebep değildir. Kadının meslek seçerken annelik görevini aksatmayacak ve bedensel gücünü zorlamayacak mesleklere yönelmesi hem annelik

hem kadınlık hem de iş yaşamında kadının manevi açıdan yıpranmasını engelleyecek ve işte başarısız olma ihtimalinin önüne geçilebilecektir (Meslek Seçimi, 2015).

3.2.1.4. Çevre Faktörü ve Aile Yapısı

Mesleki tercihleri etkileyen bir diğer unsur çevre faktörü ve aile yapısıdır. Bireyler doğup büyüdüğü çevrenin ve ailesinin etkisiyle giyim tarzını, arkadaşlarını seçebildiği gibi mesleki kararlarını da bu doğrultu da şekillendirebilmektedirler. Anne ve babanın yaşam koşulları, ekonomik düzeyleri ve mesleklere karşı tutumları çocuklarının geleceğe ve meslek seçimlerine yönelik görüşlerini etkilemektedir. Genellikle toplum içerisinde saygınlık gören meslekler aileler tarafından bireylere tavsiye edilmektedir (Bozgedik, 2017, s.s. 30-32). Bunun dışında okul derecesi ve notu da ailenin ve çevrenin mesleki anlamda bireyi yönlendirme sebebi olarak kabul edilebilmektedir. Ekonomik açıdan çocuğun yeteneklerini geliştirmesine yardımcı olamayacak aileler kişiyi farklı mesleklere yönlendirebilmekte ve mesleklere karşı tutumlarını bu sebeple etkileyebilmektedirler. Ayrıca içinde yaşadıkları sosyal çevreye uygun meslek seçme zorunluluğu da çocuklara aşılanan bir duygudur. Yani çevresi doktor, mühendis, öğretmen olan kişilerin mutlaka bu mesleklerden birini seçmesi gerektiği aksi takdirde bunun dışındaki mesleklerin ona ve aile yaşantısına uymadığı düşüncesi çocuklara yansıtılmaktadır (Razon, 1983, s. 26).

3.2.1.5. Kalıp Yargılar

Günümüz toplumunda önemli kararlardan biri olan meslek seçimini etkileyen bir diğer etmen kalıp yargılar ve genellemelerdir. Toplum tarafından doğru ve değişmez olarak kabul edilen bu düşünce kalıpları güç olan meslek seçimi aşamasının karmaşıklaştırılmasına neden olmaktadır. Bireylerin sağlıklı kararlar almasını zorlaştıran bu yargılara *Yıldız Kuzgun* "Meslek Seçiminde Bilinmesi Gerekenler" isimli yazısında yer vermektedir. Kuzgun'a (2015) göre, insanların istedikleri mesleklere giremedikleri toplum tarafından kabul edilen birinci yargıdır. Bu düşünce kabul edilmesi zor bir genellemedir. Bir kısım birey maddi yetersizlik, yoksulluk sebebiyle istediği ve ilgi duyduğu mesleği tercih edemese de istediği mesleği yapamayan her kişinin sebebi bu değildir. Bunun dışında bireylerin kendi

yeteneklerini tanımaması, özelliklerinin farkında olmaması ve ne istediklerini bilmemesi de ilgi duydukları mesleklere yönelmelerine engel olmaktadır.

İkinci bir yargı ise, "insanın toplumda saygı görmesi için saygın bir mesleğin üyesi olması gerektiği düşüncesidir". Bu genellemeye göre, bir kişinin toplumda belli bir yer edinebilmesi ve sosyal saygınlık kazanabilmesi için ya akademik kariyer yapması ya da toplum da saygı gösterilmesi gereken meslekler olarak görülen doktorluk, mühendislik, dişçilik, eczacılık, avukatlık gibi alanlardan birini seçmelidir. Ancak, hiçbir birey saygınlığın seçtiğin meslek ne olursa olsun o alanda başarılı olarak kazanılabileceğini düşünmemektedir. Yani saygınlığın meslekle değil kişinin başarısıyla kazanılabileceği fark edilmelidir (Tutkun ve Koç, 2008, s. 261).

Bir diğer düşünce ise, "seçilen mesleğin yaşam boyu sürdürülmesi gerektiğidir". Bu yargı meslek seçimi ve karar verme aşamasında doğru olarak kabul edilebileceği gibi teknolojik gelişim ve değişimin yaşandığı toplumda kişilerin istek ve yeteneklerinin de değişebileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Teknolojik yeniliklerle birlikte bazı meslek gruplarının gelişerek yeni çalışma alanları ortaya çıkarabileceği gibi bazı mesleklerde geçerliliğini yitirebilmektedir. Birey gelişmeleri takip ettiği takdirde yapmakta olduğu mesleği bırakıp farklı meslek gruplarına yönelerek o alanlarda da çalışabilir (Kuzgun, 2015).

Tüm bunların dışında bireylerin yeteneklerini ve isteklerini göz ardı ederek üniversiteye girmiş olmak için girmeleri, üniversiteye girdikten sonra her şeyin daha kolay ilerleyeceği ve ancak dört yıllık üniversite eğitimi alan kişilerin meslek sahibi olabilecekleri düşünceleri meslek seçimde etkisi olan genellemelerdendir. Bireyler meslek seçimlerinde bu genellemelerin etkisi altında kalmadan kendilerini ve özelliklerini tanıyarak bir karara varmalılardır (Karabeyev ve Tutkun, 2001, s.s. 6-7).

3.2.1.6. Meslek Değerleri

Toplum tarafından mesleğe verilen maddi ve manevi önemi ifade eden meslek değerleri, bireylerin meslek seçimini etkileyen önemli bir faktördür. Bireyler yaptığı iş karşılığında hem aldığı ücret hem de toplumda gördüğü saygınlık ile doyum sağlamalıdır. Kişi her iki açıdan da doyum sağlamadığı bir meslek seçerse zamanla mesleğe olan ilgisi azalır ve işini yaparken sıkılır bu da mesleki anlamda

başarısızlığına yol açar. Toplumda mesleklere verilen değerin çeşitli faktörler sebebiyle değiştiği kaçınılmaz bir gerçektir. Örneğin, bireyin yetenekleri tıp fakültesinin istediği özel nitelikleri karşılamasa da birey toplumda doktorlara verilen değer sebebiyle tıp okumayı tercih edebilmektedir. Bazı mesleki değerler şu şekildedir:

- *Yaratıcılık*
- *Bağımsızlık*
- *Değişiklik*
- *Kazanç*
- *Rekabet*
- *İnsanlarla çalışma*
- *Düzenli yaşam*
- *Sosyal güvence*
- *Yenilik*
- *Saygınlık* (Kendini Tanıma, 2008)

3.2.1.7. Kişisel Özellikler

Her bireyin doğuştan var olan ve zamanla içinde yaşadığı sosyal çevrenin etkisiyle gelişen ya da değişen düzenlilik, sakarlık, utangaçlık, uysallık, saldırganlık gibi çeşitli karakter özellikleri bulunmaktadır (Kendini Tanıma, 2008). Bunların yanı sıra kişilerin sahip olduğu fiziksel niteliklerde birbirinden farklıdır. Meslek seçimi aşamasında olan insanlar bireyler özellikleri ile yapmak istedikleri mesleğin gerektirdiği kişisel özellikleri karşılaştırarak tercihte bulunmalılardır (Razon, 1983, s. 6).

3.3. Kariyer Kavramı ve Kariyer Planlama

Bireyin seçtiği meslekte eğitim alması ve uzmanlaşması olarak tanımlanabilen kariyer, aslında meslek seçiminden önce düşünülmesi gereken bir kavramdır. Bireyin istediği gibi bir kariyer elde etmesi yeteneklerine uygun ve tatmin olduğu bir mesleği seçmesiyle başlamaktadır. Kişi kariyer planlamasında öncelikle ilgi, yetenek ve kişisel özelliklerini tanımalı daha sonra tüm özelliklerine uygun, maddi ve manevi

doyum sağlayacağı mesleğe yönelmeli son olarak ise mesleği seçtikten sonra ben bu meslekte nereye gelmek istiyorum, hedefim ne sorularına cevap aramalıdır.

3.3.1. Kariyer Kavramı

1970'li yıllarda kullanılmaya başlayan ve Türkçe' ye Fransızca "carriere" sözcüğünden geçen (Balta Aydın, 2007, s. 3) kariyer kavramı, meslek kavramıyla zaman zaman aynı anlamda algılanıp kullanılsa da aslında kariyer meslek seçimini de kapsayan daha geniş bir olgudur. Yaşam boyu süren bir durum olan kariyerin literatür de değişik tanımları yer almaktadır.

Kariyer, bireyin çalışma hayatıyla birlikte başlayıp kendini geliştirmiş bir biçimde çalışma hayatının sonuna kadar sürdürdüğü pozisyon olarak tanımlanabilmektedir (Kariyer Planlama ve Geliştirme El Kitabı, 2011).

Bayraktaroğlu'na (2003, s. 117) göre ise kariyer, kişinin işyerinde kendine verilen görevlerin yanı sıra iş rolüne ilişkin kişisel beklentilerin karşılanması adına kendini sürekli geliştirmesi ve o işyerinde belli bir statü kazanması anlamına gelmektedir.

Hall (1996) kariyer kavramını, sürekli değişen ve gelişen bir dünya ile birlikte bireyin kendi de geliştirmesi, tanıması ve adapte olması gereken bir süreç tanımlamıştır (Aktaran: Balta Aydın, 2007, s. 4). *Tunç Demirbilek*'in (1994) yaptığı tanıma göre ise kariyer "çalışma yaşamında ilerleme sağlayıcı bir başarı elde edebilmek amacıyla bireyin izlediği yol, süreç veya çalıştığı alandır" (Aktaran: Sav, 2008, s. 4).

Farklı açılardan ele alınan kariyer kısaca, meslek seçimini de içerisine alan, iş yaşamının yanı sıra toplumsal statü, maddi kazanç, saygınlık gibi etmenlerle sosyal yaşamı da ilgilendiren ve yaşamın her alanına etki eden kavram olarak tanımlanabilmektedir.

3.3.2. Kariyer Aşamaları

Birey kişisel ve fiziksel özeliklerinin etkisiyle bir hedef belirlemekte ve bu hedefe ulaşmaya, ulaştığı yerde kendini geliştirmeye gayret etmektedir (Çalık ve Ereş, 2006, s. 52). Kişilerin kariyer seçimini yetiştikleri ortamla birlikte yaşları da

etkilemektedir. Çeşitli dönemlerde çeşitli etkenlerle bireylerin kariyerleri değişiklik göstermektedir.

Kariyer yaş ve çalışma süreleri dikkate alınarak çeşitli aşamalardan oluşmaktadır. Bu aşamalar şu şekildedir (Sav, 2008, s. 16):

- *Keşif*
- *Kurma*
- *Kariyer ortası*
- *Kariyer sonu*
- *Azalma (Emeklilik)*

3.3.2.1. Keşif Aşaması

İlk aşama olan keşif aşaması, bireyin doğuşu ile başlayıp okul eğitiminin sona ermesi ile biten dönemini kapsamaktadır. Bu aşama bireyin, anne ve babadan gördükleriyle, televizyondan izledikleriyle, öğretmen, arkadaş ve çevrenin etkisiyle kariyer planları oluşturduğu ve seçeneklerin değerlendirildiği dönemdir. Yani bu safhada kariyer seçenekleri kişisel gözlemlerin yanı sıra sosyal çevrenin istekleri ve ailenin maddi imkânlarının etkisiyle oluşturulmaktadır (Sav, 2008, s. 17).

3.3.2.2. Kurma Aşaması

Bu aşama bireyin lise veya yükseköğretim eğitimini tamamladıktan sonra iş hayatına atılma dönemini ifade etmektedir. Kişi elinden geldiği kadar işe yönelerek ve yeni iş fırsatları kollayarak kendini iş sahibi olma garantisine almaktadır (Balta Aydın, 2007, s. 20). Bu dönem, "iş arama ve bulma, işe başlama ve oryantasyon, yerleşme ve ilerleme olmak üzere üç aşamada" gerçekleşmektedir (Sav, 2008, s.s. 17-18). Kurma evresinde kişi öncelikli olarak kendi özelliklerini ve işverenin özelliklerini dikkate alarak niteliklerine uygun bir iş arayıp bulması gerekmektedir. İş aranırken kariyer hedefleri göz önünde tutularak doğru kararların alınması için doğru adımların atılması gerekmektedir. Bu sayede bireyin belirlediği hedefe ulaşması daha mümkün olacaktır. Kendine göre iş bulduktan sonra kurma evresinin ikinci aşaması olan işe başlama ve uyum dönemi başlamaktadır. Bu dönem de birey arzuladığı işin sahibi

olmuş ve işi öğrenmeye çalışmaktadır. Çalışma koşullarına uyum sağlanması ve işin gerektiği gibi verimli yapılması kariyer hedefi için önemlidir. Çalıştığın işin tüm şartlarına uyum sağlayarak işe tam anlamıyla yerleşme ve alanında uzmanlaşma ise kurma evresinin son basamağı olan yerleşme ve ilerleme aşamasını oluşturmaktadır. Kişi işi kavradıktan sonra iş yaşamında belli bir yer sahibi olmak için ilerlemeye çalışmaktadır. İş yaşamının dışında birey bu evrede ailesini de kurabilmektedir.

3.3.2.3. Kariyer Ortası Aşaması

Genellikle 35-50 yaş arasındakileri ifade eden bu kariyer döneminde kişi artık işini sağlamlaştırmış ve mesleğinde uzmanlaşmıştır. Bu aşamada birey maddi ve manevi ihtiyaçlarını giderdikten sonra toplumsal saygınlık beklemektedir. Bu nedenle daha ileriye gitmek için kariyer hedefini gözden geçirmekte ve yönetici olma arzusu duyabilmektedir. Eğer daha ileriye gidemiyorsa kendini yetersiz görebilmekte ve bunun sonucunda psikolojik sıkıntılarla karşı karşıya kalabilmektedir (Kabadayı, 2013, s. 11).

Orta yaş krizinin başladığı bu aşamada kişiler kendi kariyerlerini gözden geçirip hedefleriyle ilgili değişiklik yapabilirler. İş yaşamlarındaki başarılarını ve başarısızlıklarını değerlendiren bireyler yaşam biçimlerinde dahi değişikliğe gidebilir, yeni bir iş arama arzusu da duyabilirler (Balta Aydın, 2007, s. 20). Orta yaş kriziyle birlikte kişi kendini yetersiz hissedip performansında düşüklükler olabilmektedir. Bu durumun sonucunda bireyin işyerine katkısı azalıp işten çıkarılma durumu söz konusu olabilmektedir.

3.3.2.4. Kariyer Sonu Aşaması

Kariyerin son aşaması olan bu dönem 50-65 yaş arasındaki kişileri ifade etmektedir. Bu aşamadaki bireyler artık yeni bilgiler öğrenmek yerine tecrübelerinden yararlanarak saygınlıklarını ve konumlarını korumaya çalışmaktadırlar. Emeklilikte ne yapacakları düşüncesi bu evredeki kişilerin verimliliklerinin düşmesine de sebebiyet vermektedir. Bu evrede işyerinin çıkarı gözetilmeden çalışılmaktadır (Kabadayı, 2013, s.s 12-13).

3.3.2.5. Azalma (Emeklilik)

Bireyin iş hayatının son aşaması emekliliktir. Çoğu zaman emeklilik bazı kişiler için dinlenme dönemi olarak algılansa da kimileri içinde yetersizliklerinin göstergesi olarak düşünülmektedir. Emeklilikle bireyin sorumlulukları ve kariyeri azalmaktadır. Bireylerin bir kısmı için emeklilik kariyerin bitiş noktasıdır. Ancak bazıları için başka kurumlarda yeni iş fırsatları ve kariyer anlamına gelmektedir (Balta Aydın, 2007, s. 21). Emekliliğin olumlu ya da olumsuz algılanmasında ülkelerin gelişmişlik seviyesi, kişilere tanıdığı emeklik olanakları, emeklilik yaşı, bireyin ve işverenin emekliliğe yaklaşımı etkilidir (Sav, 2008, s. 21).

3.3.3. Kariyer Planlama

Teknolojik gelişmeler ve değişimlerle birlikte meydana gelen yeni çalışma alanları kariyer planlamasına ilginin artmasını sağlamaktadır. Kişinin iş yaşamını sistematik bir şekilde planlanması olarak algılanan kariyer planlaması farklı kişiler tarafından çeşitli şekillerde tanımlanmıştır.

Serpil Aytaç'a (1997, s. 165) göre kariyer planlaması "şirketin geleceğe dönük hedefleri ile kişinin kendi bireysel hedefleri arasında eşgüdüm sağlanarak, yapmakta olduğu işi daha iyi yapabilmesi için mevcut yeteneklerin geliştirilmesi ve ileride üstlenebileceği pozisyonlar için gerekli yeni yeterliliklerin kazandırılmasıdır."

Haldun Ersen'e göre ise kariyer planlaması "çalışanın fırsatların, seçeneklerin ve sonuçların farkına varması, kariyer ile ilgili hedefleri belirlemesi, bu kariyer hedeflerine ulaşmada yön tespit etmesi ve zaman planlaması yapmasını sağlayacak, iş, eğitim ve diğer gelişim faaliyetlerinin programlanması işlemidir" (Tunçer, 2012, s. 218).

Yapılan tanımlardan anlaşıldığı gibi kariyer planlamasının hem örgüt hem de birey açısından iki boyutu bulunmaktadır. Kişi kendi yetenekleri doğrultusunda kendini geliştirip bir kariyer hedefi oluştursa da bu durumun örgüt tarafından da desteklenmesi gerekmektedir. Birey kurumun amacı ve ihtiyaçları doğrultusunda yeteneklerini geliştirip kurumun istekleri ile bir uyum sağlamalıdır. Yani kariyer

planlaması sadece bireyi ilgilendiren bir kavram olarak algılansa da örgütünde bu planlama da önemli sorumluluğu olduğu göz ardı edilmemelidir.

Kariyer planlamasının bireye sağladığı faydaları Werther ve Davis şu şekilde sıralamaktadır:

- "*Kariyer planlaması, personelin ileride sahip olabileceği pozisyon için kurum içi beklentilerin artmasına katkı sağlamaktadır.*
- *Kariyer planlaması, çalışanın var olan beceri ve kabiliyetlerini daha fazla ortaya çıkarması açısından onları teşvik etmektedir.*
- *Kariyer plan ve amaçları, personelin yetişme ve gelişmesi için onları motive etmektedir.*
- *Kariyer planlaması, çalışanın sahip olduğu kişisel özelliklerine farkındalık oluşmasını sağlamaktadır.*
- *Çalışanların mesleki doyuma ulaşmasını ve kendilerini bu anlamda tatmin etmesini kolaylaştırmaktadır*" (Aktaran: Eryiğit, 2015, s. 21).

Kariyer planlamasının örgüte sağladığı faydaların bazıları ise şunlardır:

- "*Tüm kademelerdeki çalışanın işyerinin amaçlarıyla uyumlu bir şekilde çalışılmasına katkı sağlamaktadır.*
- *Aranılan özelliklerdeki personel yapısının oluşturulmasına yardımcı olmaktadır.*
- *Çalışanla işyeri arasında olumlu duygusal bağ kurularak örgütte sadakati artırmaktadır.*
- *Uluslararası örgütlerde istihdamı kolaylaştırarak, atamalarda hızlı davranma imkânı vermektedir.*
- *Personel devir hızını azaltmaktadır.*
- *Personele ücret politikalarının iyileştirilmesine katkı sağlamaktadır.*

- *Terfi, nakil, işten çıkarma ihtiyaçlarının giderilmesinde hazır operasyon alternatifleri sunar*" (Eryiğit, 2015, s.s. 21-22).

Bireyin kendini tanımasını ve iş hayatında bulunduğu pozisyonun farkında olmasını sağlayan kariyer planlama aynı zamanda kişinin gelecekte hangi konumda bulunmasının daha faydalı olacağı bilincinin oluşturulması açısından da bireyin yaşamında önemli bir yere sahiptir. Ayrıca kurumların ihtiyaç duyduğu nitelikli personel gereksiniminin giderilmesine yardımcı olan kariyer planlama örgütler içinde gerekli olan bir uygulamadır. Birey hem kendinin hem de çalıştığı örgütün ihtiyaçları ve beklentilerini bilerek hareket ettiğinde kurum içindeki aksamaların önüne geçerek motivasyonun düşmesine engel olmuş olacaktır.

4. BÖLÜM: KÜTÜPHANECİLİK MESLEĞİ VE TOPLUMDA KÜTÜPHANECİLİK ALGISI

4.1. Kütüphanecilik Mesleği

Bilgi her canlının temel yaşamsal öğelerinden biridir. Bilgi ülkelerin gelişmişlik düzeyini de belirleyen etkenlerin başında gelir. Öyle ki, geçmişte ülkelerin gelişmişlik düzeyini sanayileşme belirlerken günümüz toplumunda üretilen bilgi ve bilginin teknolojik yeniliklere uyumu belirlemektedir. Bilginin öneminin giderek artması ve bilgi üretiminin hızlanması bilgiye ulaşım konusunda bir takım zorunlulukları da beraberinde getirmektedir. Artan bilgi miktarı ile birlikte aranılan bilgiye ulaşımda ve erişimde güçlükler yaşanır hale gelmiştir. Dolayısıyla sorunların üstesinden gelebilmek için bilginin kaydedilmesini, düzenlenmesini ve aktarılmasını kolaylaştıran teknolojinin tüm yenilikleri destekleyecek yeterlilikte olmasına ihtiyaç vardır. Tüm bu faaliyetlerin kullanımı ise ancak bir kütüphaneci ile desteklenebilir (Kartal, 2007, s. 500).

Geçmişten günümüze kütüphanelerin varoluş amaçlarını yerine getirme ve bu alanda başarılı hizmetler üretme nitelikli personelle mümkün olmuştur. Kütüphaneciler bilgi arayan kişilere, gereksinimlerini karşılayacak bilgileri en kısa sürede ve en doğru şekilde ulaştıran bireylerdir. Bu amaç doğrultusunda kütüphaneciler üç temel işlevi yerine getirmektedir.

1. "*Kullanıcılarla bilgi kaynakları/bilgi sistemleri arasında "aracı" (intermediary) görevini üstlenmek (danışma ve çevrimiçi tarama hizmetleri vermek gibi),*

2. *Bilgi sistemlerini tasarlamak, kurmak ve kullanmak (kataloglama ve/veya sınıflama sistemleri tasarlamak, belirli konularda kavramsal listeler (gömü, thesaurus), kaynakçalar hazırlamak ve bunları kullanmak gibi),*

3. *Bilgi sistemlerini yönetmek (kullanıcı gereksinimlerini belirlemek, kaynak seçmek, düzenlemek, kullanıma sunmak ve bilgi hizmeti veren karmaşık örgütleri yönetmek gibi)*" (Tonta, 2000, s. 75).

Günümüz kütüphanecilik mesleği 19. yüzyılda ortaya çıkmıştır. Eski Mısır ve Mezopotamya'daki kütüphanelerde görev yapan tarihin ilk kütüphanecileri, toplum tarafından saygınlık kazanmış seçkin kişilerden oluşmaktaydı (Baysal, 1982, s. 16). 19. Yüzyıla kadar edebiyatçılar ya da toplumun önde gelen kişileri tarafından ek iş olarak yapılan kütüphanecilik mesleği bu tarihten sonra bilgi patlamasının etkisiyle birlikte toplum içinde bilinen ve benimsenen bir meslek olarak kabul edilmiştir (Üstün, 1997, s. 21). *Hilmi Çelik*'e göre bu alandaki ilk adımı Amerikan kütüphaneciliğinde lider konumunda olan Melvil Dewey, 1887 yılında ilk sistemli kütüphanecilik okulu olan Colombia Üniversitesi'ndeki "The School Library of Economy"nin kurulmasını sağlayarak atmıştır. Bunun yanı Wiliamson Raporu da kütüphaneciliğin gelişimine katkı sağlayan bir diğer etmen olmuştur (Aktaran: Bahşişoğlu, 1986, s. 22).

Günümüz toplumu olan bilgi toplumunda giderek önemli hale gelen bilgi ile birlikte kütüphanecilik mesleğinde ve hizmet anlayışında da yenilikler meydana gelmiştir. Önceden sadece ders çalışılan ve kitap okunabilen mekânlar olan kütüphaneler günümüzde bilgi ve iletişim teknolojilerinin desteğiyle istenilen her türlü bilgiye ulaşımı sağlayan, bilgisayar ve oyun hizmeti sunan, kitap, dergi, ansiklopedi, CD-DVD gibi farklı kaynak türlerini barındıran yerler halini almıştır. Bu yenilikler alanında uzman personele duyulan ihtiyacı ön plana çıkarmaktadır. Kütüphanecilik, uzmanlık gerektiren bir meslek olsa da arka plandaki teknik bilginin bilinmemesi herkes tarafından yapılabilecek bir meslek olarak algılanmasına sebep olmaktadır.

Geçmişten günümüze farklı kavramlarla varlığını sürdüren kütüphanecilik mesleğinin temsilcileri günümüzde Türkiye'de bilgi uzmanı, belge uzmanı, bilgi bilimci gibi terimlerle ifade edilse de en düşük imaja sahip meslek grupları arasında olmaktan kurtulamamıştır. Örneğin toplumda bayan kütüphaneciler "kitapları koruyan, kullanıcıları sürekli sessiz olması için uyaran, soru soran kullanıcıları tersleyen ve sorularını cevapsız bırakan, genelde gözlüklü ve topuzlu bayanlar" şeklinde algılanmaktadır. Bu durum toplumun kütüphaneye ve kütüphaneciye bakış açısını, değerini ve saygısını ortaya koyan bir göstergedir (Güneş, 2007, s. 232).

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin kütüphanelerde etkin şekilde kullanılmasıyla birlikte toplumun ve kütüphanecilerin kütüphanecilik algısında gelişmeler yaşanmıştır.

Mesleğini seven, yeniliklere açık ve özgüveni olan genç kütüphaneciler kütüphanecilik algısının değişmesine katkı sağlamaya yönelik çabalar sarf etmektedir. Kütüphaneciliğin öneminin toplum tarafından daha iyi kavranması ve gereken saygınlığın gösterilmesi için kütüphanecilerin de bazı sorumlulukları üstlenmesi gerekmektedir. Bu durumda kütüphaneciler öncelikle kütüphanelerin kitap okuma ve araştırma yapma dışında bilgisayar hizmeti veren, farklı sosyal faaliyetler düzenlenebilen, istenilen kaynak nerde olursa olsun kullanıcıya temin edilebilen ve teknolojik gelişmeler ışığında sürekli gelişme gösteren mekânlar olduğunu tanıtmaları ve topluma kabul ettirmeleri gerekmektedir.

Toplum tarafından kütüphanelere yeterince ilgi duyulmaması ve kütüphanecilik mesleğine karşı duyulan farkındalığın zayıf olması bu mesleğin gereklerini yerine getiren kütüphanecileri olumsuz yönde etkilemektedir. Bilgi kaynağının arttığı ve bilgiye ulaşımın güçleştiği bilgi çağında bilgi paylaşımı konusunda önemli rol üstlenen kütüphaneciler, gerekli saygınlığı görmedikleri için yaptıkları işten haz almamaya işini severek yapmamaya başlar. Bu da kütüphanecilerin pasif, somurtkan, yaptığı işten zevk almayan kişiler olarak genel bir yargının oluşmasına sebep olmaktadır. Bu durumda yapılması gereken kütüphaneciliğin sıradan kişiler tarafından yapılmadığını ve bu mesleğe sahip olmak için alanında lisans eğitimi almanın gerekliliğini topluma anlatmak, üniversitelerin Bilgi ve Belge Yönetimi bölümünü ve eğitimin içeriğini kişilerle paylaşmak ve toplumu bu konuda bilgilendirmeyi sağlamak gerekmektedir.

4.2. Kütüphaneciliğin Disiplinler Arası Özellikleri

Temel görevi bilgiye ihtiyaç duyan kişilere istedikleri ve aradıkları bilgiyi sağlamak olan kütüphanecilik mesleği, bütün bilim dallarının bilgi üretimine katkı sağlamaktadır. Kütüphaneci, çeşitli türdeki (basılı, elektronik, CD gibi) materyalle kullanıcının ihtiyaçları doğrultusunda dermesini oluşturmakta ve hem basılı hem de elektronik olarak erişimlerini sağlamaktadır. Dermenin kontrolünü ve işlevselliğini sağlamak yine kütüphanecinin görevleri arasındadır. Esasında bir bilim dalı olan kütüphaneciliğin belli teknik ve yöntemleri bulunmaktadır. Kütüphanecilik, bu teknik ve yöntemlerle toplumsal bilgi ihtiyacını belirleyen, geliştiren ve bu yöntemleri uygulamaya koyan bir çalışma alanıdır (Çakın, 1989, s. 59).

Bütün bilimlerin temelinde bilginin var olması bilgi sağlayıcıları olan kütüphanecilere gereksinimi artırmaktadır. Kütüphanecilik bu sebeple disiplinler arası bir bilim olma özelliğine sahip olmuştur. Tülay Fenerci'ye (2003, s. 289) göre kütüphaneciliğin şu iki bakımdan disiplinler arası özelliği bulunmaktadır:

1. "Kütüphaneci olma sıfatıyla,
2. Hizmet verdiği konu alanları, onların literatürü ve araştırma ilgileri bakımından."

Kütüphaneci aldığı yüksek ve yeniliklerle doğru orantılı eğitimle nitelikli meslek elemanlarıdır. Bu bakımından kütüphaneci kurumlar arası iletişimde ve bilgi ihtiyacını karşılamada başvurulan ilk kişi olmalıdır. Hizmet verdiği kurumun veya kitlenin literatürünü, kavramlarını bilmesi, sahip oldukları terminolojiye hâkim olması, konu ile ilgili materyalleri organize etmesi, bu şekilde de kullanıcı isteklerini kolaylıkla anlayabilmesi ve ihtiyaçlarını karşılaması kütüphaneciliği disiplinler arası bir disiplin haline getirmiştir.

Kütüphaneciler tüm disiplinlere hizmet vermek, kendilerine yöneltilen soruları cevapsız bırakmamak amacıyla hizmet verdikleri alanda uzmanlaşıp konu uzmanı olarak kütüphanelerde çalışmalarını yürütmektedirler. Örneğin; tıp fakültesi kütüphanesindeki bir kütüphaneci bütün tıp terminolojisi bilgisine sahip olmalıdır, alanındaki kaynakları düzenleyebilmelidir ve gelen kullanıcıların tüm sorularına cevap verebilecek uzmanlığa sahip olmalıdır. Bu bakımdan bir kütüphaneci kütüphane bilgilerinin yanı sıra temel tıp bilgisine veya mühendislik bilgisine de sahip olabilmektedir.

Kütüphaneci öncelikle kendi alanındaki tüm yeniliklerden haberdar olmalı, bilgi iletişim teknolojilerinin gelişimini takip etmeli ve çalıştığı kuruma daha iyi hizmet vermek için yenilikleri kuruma uyarlamalıdır. Bilgi ve iletişim teknolojileri disiplinler arasındaki iletişimi güçlendirmektedir. Bünyesinde sadece basılı kaynak bulunduran hiç bir şekilde elektronik tabanlı materyal barındırmayan kütüphanelerin kullanım oranı oldukça azdır. Nedeni ise, kullanıcının kütüphaneye gelmeden bilgiye erişimini sağlayamamasıdır. Sonuç olarak da kütüphane kullanım oranının

azalmasıyla birlikte disiplinler arası iletişim de gerçekleştirilememektedir. Bu durum her kütüphanede önemli olsa da akademik düzeye hizmet eden kütüphaneler için daha da önemlidir.

Genel olarak bakıldığında teknolojik araçlarla hizmet veren kütüphaneler ve teknoloji becerisi yüksek kütüphaneciler bulundukları ortamda her türlü bilgi gereksinimini karşılayabildikleri gibi, farklı türde disiplin mensuplarına aynı anda hizmet verebilmektedirler. Çünkü her alanın temelinde yeni bilgiler üretmek, bunun için de mevcut bilgiye erişmek gerekmektedir. Bu noktada kütüphanecinin hizmet verdiği alanın terminolojisine hâkim olması zaruridir. Kütüphaneci hem bilgi sağladığı ve sunduğu alanın materyallerini organize etmekte hem de terminolojilerini bilip araştırmacıların ne istediklerini anlayarak en kısa sürede doğru kaynağı eriştirmektedir. Bilgi hizmetlerinin söz konusu yönleri ve özellikleri, kütüphaneciliğin disiplinler arası rolleri olduğuna işaret etmektedir.

4.3. Günümüz Kütüphaneciliğinde Yaşanılan Değişim

Kütüphane ve kütüphaneci ihtiyacı yazının icat edilmesi ile birlikte ortaya çıkmıştır. İnsanların kültürlerini ve bilgilerini bulundukları dönem içerisindeki bilgi kayıt ortamlarına aktarması kaydedilen bilginin korunup saklanmasını gerekli kılmıştır. Kütüphane insanoğlunun yazınsal ürünlerini koruma ve paylaşma gereğinin sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Teknolojik gelişmelerle birlikte bilginin artması ise ihtiyaç duyulan bilgiye erişimi zorlaştırmıştır. Elektronikleşme sürecinin bilgi üzerinde yeni ortamları var etmesi ve değiştirmesiyle birlikte bilgi erişim uygulamaları araştırma süreçlerinin önemli bir sorunu olmuştur. Söz konusu durum kütüphanecilerin ya da bilgi uzmanlarının günümüzde yeniden önemli hale gelmelerini sağlamıştır ve bilgi paylaşımının yapıldığı her türlü ortamda kütüphanecinin varlığına yeniden gerek duyulmuştur.

Eski dönemlerde kütüphaneci yalnızca en yaygın bilgi kayıt ortamı olan kitapların korunmasından sorumluyken, günümüz bilgi çağında her türlü bilgi kayıt ortamındaki bilginin korunması, en kısa sürede erişimi sağlamak için düzenlenmesi, etkin bir biçimde kullanımı için gerekli tüm faaliyetleri gerçekleştirmekle sorumludur (Karaboğa, 2007). Kütüphanecilerin yüzyıllar boyu kitapların

koruyucusu olarak algılanmalarındaki temel neden, yazının icadından sonra bilgi kayıt ortamlarının genellikle kil tabletler olması ve çoğaltımının yalnızca elle yapılmasıdır (Toplu, 2010, s. 650). Bilgi üretiminin bu kadar güç olması ise kütüphanelerin ve kütüphanecilerin koruma algısıyla bütünleşmesine neden olmuştur.

Ortaçağ'da kaynak sayısının artmasıyla birlikte koruma duygusu da yeniden etkin şekilde ortaya çıkmıştır. O dönemde kitapların raflara zincirlenmesi kaynakların korunması açısından faydalı olduğu düşünülse de kaynak kullanımını engellemesi açısından faydalı olmayan bir uygulama olmuştur (Toplu, 2010, s. 654).

Kitapların muhafazaya gerek duyulmadan yalnızca okunmasının önemli olduğu anlayışının ağırlık kazandığı Rönesans ve devamındaki Reform hareketleri, kütüphaneciliğin meslek olma yolunda önemli bir aşamadır (Çakın, 2016). Rönesans, bilgi ve aklın ön plana çıkmasını böylece de matbaanın icadını sonrasında ise kaynak sayısının artmasını sağlamıştır. Kaynak sayısındaki bu hızlı artış sadece kütüphane ile ilgilenecek kütüphaneci ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Ancak toplumun içinde bulunduğu kültürel yapı ve/veya kütüphanenin hizmet verdiği kitle, kütüphanecide aranılan niteliklerin farklılaşmasına ve tartışma konusu olmasına neden olmuştur. Örneğin; Urbino Düklerinin kütüphaneciliğini yapacak birinin taşıması gereken özellikler saray yönetmeliklerinde şu şekilde açıklanmaktadır: Kütüphaneci kişisel ve ahlaki özellikleri bakımından kendini yetiştirmiş olmalı, belli bir eğitime sahip olmalı, düzgün konuşmalı ve konuşkan bir yapıya sahip olmalıdır. Bunların yanı sıra kütüphane de çeşitli dildeki kaynakları barındırmalı ve kolay erişimi sağlayacak bir düzen kurmalıdır (Lerner, 2007, s. 153).

Geçmiş çağlarda farklı kültürlerde kütüphane ve kütüphanecilerin varlığıyla ilgili çeşitli kalıntılara rastlansa da kütüphanecilik alanıyla ilgili günümüze ulaşan en eski kitap Çin'de Ch'eng Chü (1078-1144) tarafından yazılmış olan "Lin-t'ai ku-shih" yani "Ulusal Kütüphanelerin Hikâyesi"dir. Bu kitapta ulusal kütüphanelerin öneminden ve ülke için varlığının gerekliliğinden bahsedilmekte; ayrıca, kütüphaneciliğin sınıflama, kataloglama gibi tüm teknik işlemleri anlatılmaktadır (Lerner, 2007, s.s. 79-80). Bunun yanı sıra, Gabriel Naudé'nin (1627) "Advis Pour Dresser une Bibliotheque" ve John Dury'nin (1650) "The Reformed Librarie

Keeper" adlı kitaplar da artan yayın artışıyla birlikte kütüphanedeki koleksiyon düzeninin ve yönetiminin nasıl sağlanacağı konusunda rehber kaynaklar olmuşlardır (Çakın, 2016). Bu kaynaklarla birlikte kütüphanecilerin geçmiş dönemlerde de koruma görevinin yanında belli teknik işlemleri de görev edindikleri anlaşılmaktadır.

Sanayi toplumu her alanda olduğu gibi kütüphanecilik alanında da yeniliklerin sağlayıcısı olmuştur. Bu dönemde mesleki anlamda kütüphanecilikten oldukça yararlanan dokümantalistlerin başarıları kütüphanecilerin kendilerini sorgulamalarına neden olmuş ve gelişmelerine fayda sağlamıştır (Çakın, 2016).

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişmesi kütüphaneciliğin gelişimini de etkilemiştir. Yaşanan gelişmeler, kütüphaneciliğin bir bilim dalı olarak hizmet vermesine, kendini daha iyi tanıtabilmesine ve geçmiş yıllardan süre gelen koruma algısının değişmesine imkân sağlamıştır. Ayrıca teknolojik gelişim ve değişim bilgi kayıt ortamlarını çeşitlendirmiş böylelikle de farklı bilgi türlerini meydana getirmiştir. Bu olay bilginin düzenlenmesini ve etkin şekilde hizmete sunumunu zorlaştırmakla birlikte nitelikli insanların varlığını zorunlu kılmıştır. Tüm bu nedenler kütüphaneciliğin yenilikler kapsamında üzerinde çalışılan ve üretilen bir bilim dalı olmasına katkı sağlamıştır.

Artan bilginin düzenlenmesi, kısa sürede ve kolaylıkla erişilmesi için Panizzi (1841), Cutter (1876) ve Dewey (1876) kataloglama ve sınıflandırma alanlarında bütün kütüphane ve kütüphaneciler tarafından uygulanabilecek oldukça faydalı araçlar geliştirmişlerdir (Smiraglia, 2002, s. 332). Ayrıca, Amerikan Kongre Kütüphanesi'nin artan koleksiyonunu sınıflandırmak için 1900'lü yılların başında geliştirilen Kongre Kütüphanesi Sınıflandırma Sistemi de (LC Classification) kütüphanecilik alanında önemli bir çalışma olmuştur (Baydur, 1974, s. 219).

Yapılan çalışmalar ve yaşanılan teknolojik gelişmelerle birlikte kütüphanecilik;

- *Mesleki tanımlamalar ve statü açısından,*
- *Hizmetlerin kapsamı ve içerikleri açısından,*
- *Bilginin artış hızı ve kayıtlı olduğu ortamlar açısından,*

- *Kullanıcıların beklentileri açısından,*

- *Kütüphanecilerin nitelikleri (mesleki bilgi ve beceri) açısından geçmişten farklı bir şekilde algılanmakta ve hizmet sunmaktadır* (Çakın, 2016).

Günümüzde kütüphanecileri, hem basılı hem de elektronik her türlü kaynağı hizmet verdiği kitlenin özelliklerine göre kütüphaneye sağlayan, bu kaynakları teknik işlemden geçirerek kullanıcıların hizmetine hazırlayan, bilgi arayan kullanıcıya istediği bilgiyi sunan ve kütüphanede yoksa dahi işbirliği ile kaynağın elde edilmesini sağlayan alanında uzman kişilerdir. Günümüz toplumunda kütüphanecilik mesleği gelişmelere paralel hizmet verebilmek için üzerinde çalışılan ve araştırmalar yapılan bir bilim dalı olmuştur.

4.4. Türkiye'de Kütüphane ve Kütüphanecilik Mesleği

İnsanlar, yazının bulunmasından önce hissettiklerini, fikirlerini ve inançlarını hafızalarında saklayarak sözlü olarak kendinden sonrakilere aktarmaktaydılar. Günümüzden 7.000 bin yıl kadar öncesinde yazının bulunmasıyla birlikte insanoğlu, o zamana kadar sözlü aktarılan bilgilerin üzerine kendi bilgilerini de ekleyerek kendinden sonrakilere iletmeyi sağlamışlardır (Çakın, 1986, s. 8). Çeşitli bilgi kayıt ortamları kullanılarak kaydedilen bilgiler geçmişten günümüze kadar kütüphaneler aracılığıyla iletilmiş ve hizmete sunulmuştur.

Türk kültür yaşamında önemli yere sahip olan kütüphanelerin ülkemizdeki gelişimini Doğan Atılgan (1995, s.s. 10-11) şu şekilde ifade etmektedir:

> "*Osmanlı İmparatorluğu zamanında kütüphaneler 1826 yılında Evkaf Nezareti'nin kuruluşuna kadar, yüzyıllar boyu çeşitli özel vakıfların yönetiminde gelişimini sürdürmüştür. 1869 yılında Maarif Nezareti'nin kurulması ve 'Maarif-i Umumiye Nizamiyesi'nin yürürlüğe girmesi ile birlikte kütüphaneler ve verilen kütüphane hizmeti devletin yükümlülüğü altına alınmıştır. 1884 yılında da devlet eliyle kurulan ilk kütüphane olan Beyazıt Devlet Kütüphanesi hizmete açılmıştır. 1923 yılında Türkiye Cumhuriyetinin ilanından sonra kütüphanecilik alanında da yenileşme hareketleri başlamıştır. 1924 yılında yürürlüğe giren*

Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile bütün vakıf kütüphaneleri Milli Eğitim Bakanlığı'na devredilerek yönetimleri Kütüphaneler Müdürlüğüne bırakılmıştır."

Cumhuriyetin kuruluşunun ilk yıllarında, alanında uzman kişiler tarafından kütüphanecilik sorunları incelenmiş ve bunlara yönelik çözüm önerileri ortaya koyan raporlar hazırlanmıştır. Bu raporlar dikkate alınarak kütüphanelerde çeşitli düzenlemelere gidilmiştir. 1971 yılına kadar Kütüphaneler Genel Müdürlüğüne bağlı olan kütüphaneleri bu tarihten sonra müdürlük, Kültür Bakanlığının kurulmasıyla birlikte bakanlık bünyesinde hizmet vermeye başlamıştır. Zaman içerisinde farklı isimlerle hizmet veren müdürlük son olarak 2003 yılında alınan ve Resmi Gazete de yayımlanan kararla "Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü" olarak faaliyet göstermeye devam etmektedir.

4.4.1. Türkiye'de Kütüphanecilik Eğitimi

Kütüphanelerin başlı başına bir kurum olarak hizmet vermesi ve meslek olarak kabul görmesi için kütüphane görevlilerinin de bu alanda eğitimli olması gerektiği düşünülmüştür. Bu amaçla dünyanın birçok yerinde kütüphanecilik eğitimiyle ilgili çeşitli çalışmalar başlatılmıştır. Dewey Onlu Sınıflandırma Sistemi, Amerikan Kongre Kütüphanesi Sınıflandırma Sistemi, Kongre Kütüphanesi Konu başlıkları Sistemi bu çalışmalardan bazılarıdır (Tonta, 2012, s. 232).

Kütüphanecilik alanında mesleki eğitimde ilk adımı, Dewey Onlu Sınıflandırma Sistemi'ni geliştiren Melvil Dewey atmıştır. Dewey, 1887 yılında ABD'de Columbia Üniversitesi'nde Kütüphane Ekonomisi Okulu (School of Library Economy)'nu kurarak üniversite düzeyinde kütüphanecilik eğitimini başlatmıştır (Çakın, 2016; Tonta, 2012, s. 232). Bu tarihten sonra kütüphanecilik eğitimi kurulan küçük okullar şeklinde devam etmiştir. 1928 yılında bu durumun yeterli olmadığı kütüphaneciliğin daha üst düzey eğitimle daha verimli olabileceği anlaşılmış ve Chicago Üniversitesi'nde lisansüstü düzeyde eğitim veren ilk kütüphanecilik okulu açılmıştır (Bahşişoğlu, 1986, s. 23). İlk zamanlar bu okullarda verilen eğitim genellikle bilginin düzenlemesi ve kullanıcıya sunulması ile sınırlıydı. Daha sonraki yıllarda bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişmesi ve bilginin niceliksel artışı kütüphanenin ve kütüphanecinin de işlevlerini geliştirmiştir. Yaşanılan gelişmelerle birlikte hem

okullardaki eğitimin içeriğinde hem de eğitim veren okulların isimlerinde değişikliğe gidilmiştir. Bunun ilk örneği de Pittsburgh Üniversitesi'nde görülmüştür (Graduate School of Library and Information Science) (Tonta, 2012, s. 234). Tüm bunların yanı sıra bilgi patlaması bilgi kaynak türlerinin çeşitlenmesini ve teknolojilerin kütüphanede kullanımının aktifleşmesini sağlamıştır. Gelişen teknoloji kütüphanelerde *MARC* gibi standart sistemlerin üretilmesine ve yaygın bir şekilde kullanılmasına kaynaklık etmiştir.

Kütüphanecilik alanındaki bu yenilikler her yerde olduğu gibi Türkiye'de de etkilerini göstermiştir. Cumhuriyetin ilanından sonra Türkiye'ye gelen ve kütüphanecilikle ilgili raporlar hazırlayıp çözüm önerileri sunan uzmanlar, kütüphanecilik eğitiminin önemli olduğunun anlaşılmasını sağlamışlardır.

Türkiye'de 1925 yılında Fehmi Ethem Karatay'ın İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinde açtığı kütüphanecilik kursu kütüphanecilik eğitimi konusunda ilk ciddi çalışmadır. Bu kurs notlarının yayınlanması kursun kütüphanecilik eğitimi tarihi açısından bir başka öneme sahip olmasını sağlamıştır. "Kitabiyat, Kütüphanecilik ve Tasnifi Aşar-ı Kavaidi adları ile üç cilt halinde yayınlanan bu ders notlarını kütüphaneciliğin ilk mesleki ürünleridir" (Atılgan, 1999, s. 145).

1941 yılında Kütüphaneler Müdürü Aziz Berker tarafından kütüphanecilik eğitiminin üniversite düzeyinde verilmesi fikri ilk defa ortaya atılmış ancak gerçekleştirilememiştir (Artukoğlu, 1979, s. 3). Ankara'da Adnan Ötüken tarafından başlatılan ve devam ettirilen ilk devamlı öğretim ise kurs niteliğinde olan çalışmadır. 1942 yılında bir ilanla başlatılan kursun amacı, 'kütüphaneciliğin Türkiye'de uzmanlık isteyen meslek haline getirilmesi konusunda yararlı olmak ve diğer memleket kütüphanelerinin her bakımdan kalkınmasına hizmet etmek' olarak belirtilmiştir (Ötüken, 1957, s. 15). Kurs yüksekokul mezunlarının eğitim alabileceği ve uzman statüsünde çalışabileceği A bölümü ve Ortaokul mezunlarının eğitim alabileceği ve memur statüsünde çalışabileceği B bölümü diye iki bölümü ayrılmış ve 10 yıl süren kursa çok sayıda kişi katılarak başarı belgesi almıştır (Atılgan, 1999, s. 145).

Türkiye'de kütüphanecilik eğitimi Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik Enstitüsü ile başlamıştır. Enstitü, 1954 yılında Ankara Üniversitesi ile American Library Association'ın işbirliği ve Ford Vakfı'nın desteği ile öğretime başladı. Öğretim, dört yıl ve lisans düzeyinde olup 1961 yılına kadar Ford Vakfı, 1964 yılına kadar ise Fulbright kuruluşunun öğretim elemanı desteği ile sürdürülmüş, bu tarihten sonra ise Osman Ersoy'un verdiği derslerle devam ettirilmiştir (Atılgan, 1995, s. 13).

Üniversite düzeyinde kütüphanecilik eğitimi veren ikinci üniversite ise, 1963 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ne bağlı olarak "Kütüphanecilik Bölümü" adıyla kurulan ve 1964'te eğitime başlayan bölümdür. Bölümün kurucusu aynı zamanda da ilk başkanı olan Prof. Dr. Rudolf Juchhoff'un vefatı sonrasında bölüm sırasıyla Jale Baysal ve Meral (Şenöz) Alpay'ın başkanlıklarıyla kendini geliştirmiş ve eğitime devam etmiştir (İstanbul Üniversitesi BBY Bölümü, 2012). Bunu, 1972 yılında İlhan Kum tarafından Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve İdari Birimler Fakültesi'nde "Kütüphanecilik ve Dokünmantasyon Estitüsü" adı altında kurulan kütüphanecilik bölümü izlemiştir. 1974 yılında öğrenci kabul etmeye başlayan bölüm, diğer üniversitelerin kütüphanecilik eğitimlerinden farklı olarak bir yıl İngilizce hazırlık dört yıl mesleki eğitim-öğretim olmak üzere toplam beş yıllık lisans eğitimi vermektedir (Hacettepe Üniversitesi BBY Bölümü, 2014).

Türkiye'de kütüphanecilik eğitimi veren dördüncü üniversite ise Marmara Üniversitesidir. 1987 yılında "Arşivcilik Bölümü" ismi ile kurulan bölüm 2002 yılında Bilgi ve Belge Yönetimi adı ile kapsamını genişleterek eğitimlerini sürdürmektedirler (Atılgan, 1995, s.s. 13-14). Günümüzde bu üniversiteler dışında Akdeniz Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Bartın Üniversitesi, Bozok Üniversitesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Gümüşhane Üniversitesi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Karabük Üniversitesi, Kastamonu Üniversitesi, Yakındoğu Üniversitesi ve Yıldırım Beyazıd Üniversitesi de kütüphanecilik eğitimini veren üniversitelerdendir.

Türkiye'de açılan tüm kütüphanecilik, arşivcilik, dokümantasyon ve enformasyon eğitimi veren bölümlerin isimleri 2002 yılında YÖK tarafından alınan kararla "Bilgi ve Belge Yönetimi" adını almışlardır (Çakın, 2016).

4.4.2. Türkiye'de Kütüphanecilik Dernekleri

Kütüphaneciliğin bilim dalı olarak kabul edilebilmesi için yapılan çalışmaları ve kurulan bölümleri, mesleki örgütlenmeler takip etmiştir. Çünkü bir mesleğin, varlığını kabul ettirebilmesi, ortak kararlar alabilmesi ve bu kararlar doğrultusunda hareket edebilmesi için o mesleğin üyelerinin bir çatı altında toplanması gerekmektedir. Bu sayede belirlenen ilkeler ve alınan kararlarla meslek hem yenilikçi bir anlayışla hizmet verebilmekte hem de toplumsal statü kazanabilmektedir.

Dünyada kütüphanecilik alanındaki ilk dernek 6 Ekim 1876'da kurulan Amerikan Kütüphane Derneği'dir (American Library Associaton-ALA). Bu dernek kütüphane ve bilgi hizmetlerinin gelişimini ve kütüphanecilik mesleğinin tanıtılmasını sağlamak amacıyla kurulan en eski ve en büyük kütüphane derneğidir (American Library Associaton, 2016). Kütüphanecilik alanındaki ilk büyük örgüt ise 30 Eylül 1927 tarihinde kurulan Uluslararası Kütüphane Dernekleri ve Kurumları Federasyonu (IFLA)' dur. IFLA, kütüphane ve bilgi hizmetlerinin yanı sıra kullanıcıların çıkarlarını da temsil eden uluslararası bir kuruluştur. İskoçya'da uluslararası bir konferansla kurulan kuruluşun günümüzde yaklaşık 150 ülkeden 1.500'den fazla üyesi bulunmaktadır (IFLA, 2015).

Türkiye'de ise kütüphanecilik alanında kurulan ve hizmet veren ilk dernek 19 Kasım 1949 tarihinde Adnan Ötüken tarafından kurulan Türk Kütüphaneciler Derneği'dir. 1961 yılına kadar Ankara'da faaliyetlerini sürdüren dernek yapılan ana tüzük değişikliğiyle birlikte yurt çapında il ve ilçelerde şube açma olanağına sahip olmuştur. Kütüphanecilik mesleğini topluma kabul ettirmek ve benimsetmek amacıyla kurulan dernek 1983 yılında yaptığı tüzük değişikliğiyle birlikte çalışma alanını genişletmiş ve arşivciler ile bilgi bilimcileri de kendi çatısı altında toplama yönünde önemli bir adım atmıştır. Türk Kütüphaneciler Derneği, 1952 yılında Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni'ni (TKDB) yayınlamaya başlamıştır. 1987 yılında ismi Türk Kütüphaneciliği olarak değiştirilen dergi halen 3 ayda bir yayınlanmaya devam etmektedir (TKD, 2016). Türk Kütüphaneciler Derneği'nin kayıtlarına göre derneğin yaklaşık olarak 3.000 üyesi bulunmaktadır (Külcü ve Dalkıran, 2013, s. 349).

Türkiye'de kütüphanecilik alanındaki ikinci mesleki dernek ise 9 Ağustos 1991 yılında Ankara'da kurulan ve kısa adı ÜNAK olan Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği'dir. Dernek, 2000 yılında Bilgi Dünyası isimli dergiyi yayınlamaya başlamıştır. Kuruluşundan itibaren mesleğin gelişimi ve sorunların çözümü için çalışmalar yapan ve mesleğe yönelik çeşitli platformlar geliştiren derneğin günümüzde 700'den fazla üyesi bulunmaktadır (ÜNAK, 2016).

Kütüphanecilik alanındaki mesleki derneklerden bir diğeri 2002 yılında Okul Kütüphanecileri İstanbul Grubu'nun (OKIG) kurulması ile temelleri atılan Okul Kütüphanecileri Derneği'dir. Resmi olarak 2010 yılında kurulan Okul Kütüphanecileri Derneği bu zamana kadar ilerleyen süreçte ulusal düzeyde üç konferans (2003, 2009 ve 2010) düzenlemiştir (Okul Kütüphanecileri Derneği, 2016).

Bu alandaki bir diğer dernek 2011 yılında kurulan Avrasya Kütüphaneciler Derneği'dir (Külcü ve Dalkıran, 2013, s. 350). Avrasya coğrafyasındaki kütüphanecilik meslek mensuplarının örgütlenmesi, işbirliği ve yardımlaşma ile ortak bir anlayış geliştirilmesi amacı ile kurulan dernek, 2012 yılında Dünya Çocuk Kitapları Haftası kutlamalarını ve Türk Konseyi Kütüphaneleri Mevcut Durum Sorunlar ve Öneriler Sempozyumunu düzenlemiştir (Avrasya Kütüphaneciler Derneği, 2016).

Türkiye'de son olarak kurulan kütüphanecilik derneği ise Anadolu Üniversite Kütüphaneleri Derneği'dir. 27 Ocak 2012 yılında kurulan dernek, amacını "Türkiye'deki üniversite kütüphanelerinin işbirliği ve dayanışma içinde hareket etmelerine aracılık ederek daha az maliyete daha çok bilgi kaynağı temin etmelerini sağlamak" olarak belirtmiştir (ANKOS, 2016).

Farklı misyon ve vizyonlara kurulan bu derneklerin ortak amacı kütüphaneciliği meslek olarak tanıtabilmek ve topluma benimsetebilmektedir. Bu doğrultuda dernekler tarafından hazırlanan yayınlar kütüphaneciliğin üzerinde çalışılması ve araştırılma yapılması gerekli olan bir bilim dalı haline getirmektedir. Kütüphanecilik mesleğinin yaşadığı statü sorunun ortadan kalkması için etkinlikler gerçekleştirilen

günümüz toplumunda bunların yanı sıra devlet tarafından da kütüphanecilik mesleğinin sorunlarının çözümü için çalışmalar düzenlenmelidir.

4.5. Türkiye'de Toplumun Kütüphanecilik Mesleğine ve Kütüphanelere Karşı Tutumu

Var oldukları günden itibaren insanlar ile bilgi kaynakları arasında köprü vazifesi kuran kütüphaneler, bilgiye gereksinim duyan bireylerin ihtiyaçlarını sahip olduğu her türlü materyal aracılığıyla karşılayarak topluma hizmet sunarlar. Bu hizmetlerin başarılı olabilmesi için parçası oldukları toplum tarafından maddi ve manevi yönden destek görmeleri gerekmektedir.

Günümüzde kütüphanecilik mesleğinin ve kütüphanelerin bu mekânlardan yeterince yararlanılmaması ve bu nedenle toplumun söz konusu meslek hakkında yeterli bilgiye sahip olmamasından dolayı uzmanlık gerektirmeyen bir meslek olarak algılanmasına neden olmakta ve gereken saygı gösterilmemektedir. Bunun yanı sıra kütüphanecilere gereken önemin verilmemesinin bir diğer sebebi ise kütüphanecilerin mesleklerine yeterince sahip çıkmamalarıdır. Yani bir kütüphaneci bulunduğu toplumda mesleğinin görevlerinden ve sorumluluklarından söz ederken uzmanlık isteyen bir meslek olduğunu belirtmeli ve sahip olduğu bilgi birikimini yansıtacak şekilde kütüphanecilik mesleğinden bahsetmelidir. Kütüphaneci yaptığı işi zevk alarak yaptığını dile getirmelidir ki toplumda o mesleğin ne kadar özel ve güzel olduğunu fark edebilsin ve saygı duyabilsin.

Günümüzde mesleğinin dışında farklı bir alanda işe sahip olan kişiler oldukça fazladır. Bir kütüphanede bir lise mezununun yanı sıra kütüphanecilik eğitimi almayan kişilerin (yükseköğretim mezunu dahi olsa) çalışması kütüphanecilik mesleğinin ilerlemesini ve toplumda saygınlık kazanmasını engellemektedir. Meslekler o alanda uzman olmayan kişiler tarafından yürütüldüğünde zamanla o mesleğin herkes tarafından yapılabileceği algısı oluşur. Bu durumun önlenebilmesi için kütüphaneci kadrolarına yapılan atamalarda özellikle mesleki eğitim almış kişilerin tercih edilmesi gerekmektedir (Atılgan, 1997, s. 6).

Mesleklere karşı toplumun tutumu ve algısı hizmet karşılığında alınan ücretle de değişiklik göstermektedir. Nitekim bu durum Türkiye'de kütüphanecilik mesleği için

de geçerlidir. Geçmiş çağlardan itibaren varlığını sürdüren kütüphanecilik mesleği yaşanan gelişmelerle birlikte kendini sürekli olarak yenilemekte ve alanında uzman personel yetiştirilebilmesi için bireylere yükseköğretim düzeyinde mesleki eğitim verilmektedir. Fakat kütüphanecilik mesleğinin hem verilen kütüphane hizmeti açısından hem de meslek mensuplarının aldıkları ücret bakımından yeterli ekonomik düzeye ulaştırılamamış olmasından dolayı toplumun mesleğe bakışı sıradan bir meslek anlayışından öteye gidememiştir (Öksüz, 2003, s.s. 1-2).

Kütüphanecilik mesleğinin hak ettiği düzeye ulaşmamasının diğer nedeni ise devletin kütüphanecilik mesleğine ulusal politikalar içinde yeterince yer vermemesidir. Ayrıca kütüphanelere ve buralarda verilen hizmetlere yeterince yatırım yapılmaması toplumun bu mesleğe ilgi göstermemesine neden olmaktadır.

Kütüphanecilerin toplumda belli bir yer edinebilmeleri amacıyla mesleki örgütlenmeleri desteklemeleri gerekmektedir. Çünkü bazı isteklerin yerine getirilmesi bir takım konuların önemli olduğunun kabul ettirilebilmesi ancak meslek mensuplarının birlik olmaları ile mümkün olabilir. Bu durum kütüphanecilik meslek mensupları için de geçerlidir. Eğer kütüphaneciler bireyler tarafından önemsenmek, ekonomik olarak iyileştirilmek istiyorlarsa bunu birkaç kişiden beklemek yerine meslekleri adına oluşturulan örgütlenmelerle hareket ederek hem mesleki doyuma hem de maddi-manevi doyuma ulaşabilirler.

Bunların yanı sıra okuma alışkanlığının toplumumuzda yeterli düzeye sahip olmaması ve kütüphane kullanma alışkanlıklarının da gelişmemiş olması bireylerin kütüphanecileri tanımamalarına sebep olmaktadır (Öksüz, 2003, s.s. 1-2). Hakkında bilgi sahibi olunmayan hiçbir meslek toplum gözünde önemli değildir. Daha da önemlisi toplumun kütüphanecilik hakkında yeterli bilgiye sahip olmaması, kütüphanecilik mesleğini güçsüz kılmaktadır. Türkiye'de kütüphane kullanımı istatistiklerinin yüksek olmaması toplumun kütüphanecilik mesleğine karşı sergilediği duyarlılığı göstermektedir. Bu durum ise kütüphanecilerin motivasyonuna olumsuz yönde etki etmektedir. Oysaki ebeveynler çocuklarına küçük yaştan itibaren kütüphane kullanma ve kitap okuma alışkanlığını kazandırmalılardır. Böylelikle kütüphanelerin ve kütüphanecilerin toplumun bilgi ihtiyacının giderilmesi açısından ne kadar önemli olduğu anlaşılabilir.

Kütüphanecilik mesleğine karşı toplumun tutumu genel itibariyle olumsuz yöndedir. Bu durum ise başta kütüphanecilik alanında çalışan meslek mezunları olmak üzere bilgi ve belge yönetimi bölümünde okuyan mesleki kariyeriyle ilgili gelecek planları yapan öğrencileri hem üzmekte hem de kariyer açısından kaygılanmalarına sebep olmaktadır. Oysa hem alınan mesleki eğitim açısından hem de tüm kütüphanelerde kullanılan teknolojik alt yapı açısından meslek mensuplarının ve kütüphanelerin göz ardı edilemeyecek bir donanıma sahip olmaları bekledikleri değeri haklı göstermektedir. Çünkü her birey başarılı ve etkin bir çalışma için yaptığı işte maddi ve manevi doyuma ulaşmak ister. Bu aşamada ise yapılması gereken, kütüphanecilerin kendilerini ve söz konusu mesleğe sahip olmak için alınması gereken eğitim düzeyini tanıtmalarıdır. Bunun yanı sıra tüm meslek mensupları daha iyi şartlar da çalışmak amacıyla birlik olup yasalarla desteklenmelerini sağlamalılardır.

4.6. Türkiye'de Kütüphanecilik Mesleğinin Saygınlığını Artırmaya Yönelik Girişimler

Kişinin mesleği toplumdaki yerini önemli ölçü de belirleyen bir unsurdur. Çünkü bireyin maddi açıdan ihtiyaçlarını karşılayabilmesi ve aynı zamanda manevi olarak yaşadığı toplum tarafından kabul edilmesi büyük oranla mesleğine bağlıdır. Mesleki saygınlığın belirlenmesindeki temel faktörden biri "mesleğin toplumdaki hangi ihtiyacı karşıladığı ve bu ihtiyaç karşılanmadığı takdirde toplumdaki etki ve sonuçların neler olduğu" sorularına verilen yanıtlardır. Eğer bir meslek toplumda vazgeçilemez konumda ise saygınlıkta buna paralel olarak gelişme göstermektedir. Diğer faktör ise mesleğin güçlüğüdür diğer bir deyişle mesleğin öğrenilmesinin zorluğudur. Meslekte uzmanlaşma ne kadar uzun süre alırsa saygınlık da o denli fazla olmaktadır.

Günümüz toplumunda çoğu meslek grubu bulundukları konumdan, maddi ve manevi durumlarından yakınmaktadır. Kütüphaneciler de mesleklerinin mevcut konumundan rahatsızlık duymakta ve gereken önemin verilmediğini düşünmektedirler. Kütüphaneciliğin meslek olarak saygınlığının düşük olmasının nedenlerini Bowden şöyle sıralamaktadır:

- "*Kamuoyunun kütüphanecilerin yaptığı işi ve üstlendikleri sorumlulukları yeterince bilmemeleri,*

- *Kütüphanecilerin bilgiye erişimi kısıtlar gibi bir konumda algılanmaları (kaynakların korunmasını ön plana çıkarmaları),*

- *Daha ziyade kadınların egemenliğinde bir meslek olarak görülmesi*" (Aktaran: Çelik, 1996, s. 336).

- Alanında eğitim almış kişiler tarafından yapılmamasıdır.

Kütüphaneciliği daha saygın bir konuma getirmek için geçmişten günümüze bazı çalışmalar yapılmış ve çeşitli öneriler sunulmuştur. Bu konudaki ilk girişim 1960'lı yıllarda akademik kütüphanelerde hizmet veren kütüphanecilere, öğretim üyelerine benzer bir konum sağlanması amacını taşımış ve bu düşünce bazı kurumlarda gerçekleştirilmiştir (Çelik, 1996, s. 336). Mesleki saygınlığın statüyle paralel olduğu düşünülse de bu uygulamanın kütüphanecilerin maaşlarını artırmaya yönelik olduğu da kaçınılmaz bir gerçektir. Türkiye'de 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu'nda yer alan bir madde ile kütüphanecilere öğretim üye yardımcısı olarak adlandırılan araştırma görevlisi, uzman, çevirmen vb. akademik kadrolar rektör tarafından verilmektedir. Bu kanunda öğretim yardımcılarından olan uzmanlar "öğretimle doğrudan doğruya veya dolaylı olarak ilgili olan, özel bilgi ve uzmanlığa ihtiyaç gösteren bir işle laboratuvarlarda, kitaplıklarda, atölyelerde ve diğer uygulama alanlarında görevlendirilen öğretim yardımcılarıdır" şeklinde açıklanmaktadır (Günden, 2001). Ancak hangi kütüphanecilerin uzman kadrosunda görev yapacağı hususunda hiçbir ölçüt bulunmamaktadır. (Çelik, 1996, s. 337). Bu durum ise bir belirsizliği beraberinde getirmiştir.

Bilgi teknolojilerinin gelişmesi ile birlikte geleneksel kütüphanecilik hizmetleri bu durumdan etkilenmiş ve kütüphaneciliğin boyutları değişmeye başlamıştır. Yeni gelişmelere uyum sağlamak için meslekte isim değişikliğine gidilmesi bu konudaki ikinci girişim olmuştur. Batılı ülkelerde kütüphanecilik okullarının adlarının ve müfredat programlarının değiştirilmesiyle birlikte Türkiye'deki kütüphanecilik bölümleri de bu durumun etkisi altında kalmıştır. Kamu ve özel sektör kuruluşlarının bünyelerinde kütüphaneciliğin yanı sıra dokümantasyon ve enformasyon, arşiv

anabilim dalları açılmış ve farklı unvanlarla çalışmaya başlanmıştır. “UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Kütüphanecilik, Dokümantasyon ve Arşiv İhtisas Komitesi'ne sunulan Alt Komisyon Raporu'nda da kütüphaneci teriminin bu mesleğin yaptığı işi yeterince kapsamadığı ve toplumda yanlış imajlar doğurduğu belirtilerek, bu terimin bırakılıp yerine bilgi hizmetlerini daha iyi ifade edebilen terimler kullanılması önerilmiştir” (Çelik, 1996, s. 337). YÖK’ün 2002 yılında aldığı karar ile de Türkiye’de kütüphanecilik, arşivcilik, dokümantasyon ve enformasyon eğitimi veren tüm bölümlerin adları “bilgi ve belge yönetimi” olarak değiştirilmiştir (Çakın, 2016).

Ülkemizde kütüphanecilik mesleğine yönelik yapılan diğer bir gelişme ise 2010 tarihinde Bakanlar Kurulu 1092 Karar sayısı ile “folklor araştırmacısı, kütüphaneci, arşivci, kitap patologu ve sosyolog unvanlarının 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 36’ncı maddesinin birinci fıkrasının Teknik Hizmetler Sınıfı başlıklı II numaralı bendi kapsamına alınmasıdır. Maliye ve Milli Eğitim Bakanlıkları ile Devlet Personel Başkanlığının görüşlerine dayanan Adalet Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığının teklifleri üzerine, adı geçen Kanunun 36’ncı maddesinin Ortak Hükümler bölümünün (G) bendine göre, Bakanlar Kurulu’nca 27.09.2010’da onaylanmış ve 10 Aralık 2010 tarihinde Genel Teknik Kadro kategorisi altında resmi gazetede de yayınlanmıştır” (Kartal, 2011, s. 429). Ayrıca bilgi hizmetleri alanında çalışanların sorumlulukları konusunda rehberlik etmesi amacıyla Türk Kütüphaneciler Derneği tarafından 1996 yılında hazırlanan 2010 yılında ise tekrardan gözden geçirilip kabul edilen TKD Mesleki Etik İlkeleri de kütüphaneciliğin gelişimi açısından önemli bir çalışmadır (TKD, 2016a).

5. BÖLÜM: BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

Bu bölümde Erzurum'da ikamet etmekte olan vatandaşlar arasından rastgele seçilen 384 kişi ile yapılan anket çalışmasının sonuçları yer almaktadır. Genel olarak anket, toplumun kütüphane kurumuna ve kütüphanecilik mesleğine bakış açısını saptamak amacıyla uygulanmıştır. Anket, Erzurum halkının yaşlarına, cinsiyetlerine ve eğitim durumlarına göre kütüphanelerden ve kütüphanecilerden yararlanıp yararlanmadıklarını saptamak ve kütüphanecilik mesleğinin toplumdaki statüsünü belirlemek amacıyla 4'ü olgusal 33'ü ise yargısal soru olmak üzere toplam 37 soru halinde hazırlanıp yapılmıştır. Hazırlanan soruların 10 tanesi açık uçlu, 2 tanesi kapalı uçlu ve 25 tanesi ise önermeli olup, katılımcılara sunulmuştur (EK 1). Anket uygulamasından elde edilen sonuçlar SPSS yazılımı aracılığıyla analiz edilmiş ve bu bölümde tablolar halinde yansıtılmıştır.

Değerlendirme ölçütleri, bulgular ve sonuçlar aşağıda verilmiştir. Anket formunda kütüphaneler ve kütüphanecilerle ilgili derlenen bazı veriler, birbirine yakın anlamlar ve sonuçlar içermesi nedeniyle ve tekrara düşmemek adına çalışmada değerlendirilmemiştir.

5.1. Katılımcıların Özellikleri

Çoğunluğu Erzurum il merkezinden olmak üzere toplumun pek çok kesimi içinde yer alan vatandaşların katılım gösterdiği anket çalışması 01.03.2016-15.04.2016 tarihleri arasında tamamlanmıştır. Söz konusu çalışmaya katkı sağlayan katılımcıların bazı özellikleri Tablo 1'de görülebilmektedir.

Tablo 5.1: Olgusal sorular(kişilerin cinsiyetleri, yaşları ve eğitim düzeyleri)

	Sayı N	Oran %
Cinsiyet		
Kadın	217	56,5
Erkek	167	43,5
Toplam	**384**	**100**
Yaş		
10-17 yaş	130	33,9
18-25 yaş	141	36,5
26-33 yaş	71	18,5
34-41 yaş	28	7,3
42 ve üzeri	14	3,6
Toplam	**384**	**100**
Eğitim Düzeyi		
İlköğretim	92	24,0
Lise	109	28,4
Önlisans veya Lisans	168	43,8
Lisansüstü	15	3,9
Toplam	**384**	**100**

Araştırmanın giriş kısmında belirtildiği gibi, anket çalışması Erzurum'da yaşamakta olan vatandaşlar arasından rastgele seçilen 384 kişiye uygulanmıştır. 217'si kadın 167'si ise erkek olan katılımcıların 130'u 10-17 yaş arasında, 141'i 18-25 yaş arasında, 71'i 26-33 yaş arasında, 28'i 34-41 yaş arasında ve 14'ü ise 42 yaş ve üzerinde bulunmaktadır. Aynı zamanda katılımcıların 92'si ilköğretim öğrencisi veya mezunu, 109'u lise öğrencisi veya mezunu, 168'i önlisans veya lisans öğrencisi veya mezunu ve 15'i ise lisansüstü öğrencisi veya mezunudur.

5.2. Kütüphane Tanımı

Kütüphane elektronik ve basılı olmak üzere çeşitli kaynakları bünyesinde barındıran, bilgiye gereksinim duyan her yaştaki bireye ihtiyaç duydukları bilgiyi en kısa sürede ve en doğru şekilde sunan kurumdur. Günümüzde, özellikle elektronik kaynakları veri tabanları aracılığıyla kullanıcının hizmetine sunan kütüphaneler, teknolojik gelişmelere ve değişimlere ayak uyduracak niteliklere sahiptir. Kütüphaneler toplumdaki yeri ve algısıyla varlığını sürdürmektedir. Bu bakımdan çalışma da kütüphanenin bireylerde ifade ettiği anlamı ölçmek amacıyla katılımcılara "Kütüphaneyi bir cümle ile tanımlayınız" sorusu sorulmuş ve verilen yanıtlar literatürdeki kütüphane tanımıyla ilişkilendirilerek çeşitli kategorilere ayrılmıştır. Elde edilen veriler katılımcıların yaşları açısından değerlendirilerek Tablo 2'de

verilmiştir. Tabloda yaş gruplarına göre ayrıştırma yapılmasının nedeni, çocukların ve gençlerin yetişkinlere göre kütüphane kurumunu ne şekilde tanımladıklarını görebilmektir.

Tablo 5.2: Kütüphane tanımının yaş ile ilişkisi

Kütüphaneyi lütfen bir cümle ile tanımlayınız.												
	Katılımcıların Yaşları											
	10-17 yaş		**18-25 yaş**		**26-33 yaş**		**34-41 yaş**		**42 ve üzeri**		**Toplam**	
	N	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**
Başarılı	7	5,4	10	7	4	5,7	2	7,1	2	14,3	25	6,5
Kısmen Başarılı	69	53,1	82	58,2	41	57,7	11	39,3	10	71,4	213	55,5
Başarısız	54	41,5	49	34,8	26	36,6	15	53,6	2	14,3	146	38,0
Toplam	130	100	141	100	71	100	28	100	14	100	384	100

Yaş grupları ile kütüphane hakkında yaptıkları tanım arasında karşılaştırmanın yapıldığı Tablo 2'ye bakıldığında katılımcıların %6,5'i başarılı tanım yaparken bu paya en çok %14,3'lük oranla 42 yaş ve üzeri kişilerin sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca %55,5'i kütüphaneyi kısmen başarılı bir biçimde tanımlarken %38'i başarısız bir şekilde tanımlamıştır. Kısmen başarılı tanımlarda %71,4 ile en fazla, başarısız tanımlar da ise %14,3 ile en az paya 42 yaş ve üzeri kişilerin sahip olması dikkat çekici bir durumdur.

Elde edilen verilere bakıldığında 10-17 yaş arasındaki kişilerin başarılı olarak nitelendirilen tanımlar arasında en az (% 5,4) paya sahip olduğu görülmektedir. Söz konusu dağılımdan, bu yaş aralığındaki kişilerin kütüphaneyi bilmedikleri ve bu sebeple iyi tanım yapamadıkları veya iyi bir şekilde algılayamadıkları anlaşılmaktadır. Çocukların ve gençlerin eğitim yaşamlarının bir gereği olarak kütüphaneleri daha sık ziyaret etmeleri ve dolayısıyla bu kurumları daha yakından tanımaları olasılığı göz önünde bulundurulduğunda bu gruplarda başarılı tanım oranın düşük çıkması önemli bir sorun olarak algılanabilir.

“Kütüphaneyi lütfen bir cümle ile tanımlayınız” sorusuna katılımcılar tarafından yapılan kütüphane tanımları incelendiğinde, büyük kısmının “kitap” yanıtını vererek basılı kaynaklara vurgu yapması ancak elektronik kaynaklara ve hizmetlere değinmemesi, kütüphanelerde yürütülen elektronik hizmetlere yönelik uygulamaların ve kütüphanecilerin bu alanda yaptığı çalışmaların topluma yeterince tanıtılmadığını göstermektedir. Ayrıca yapılan tanımlar arasında “sessiz, ders çalışılacak mekân, kitap okunulacak yer, huzur evi” gibi ifadelere de sıkça rastlanılmıştır. Bir katılımcı konu ile ilgili “boş vakitleri değerlendirecek yer” açıklaması ile dikkat çekmektedir. Bu ifadeler geçmişteki kütüphane yapısını yansıtsa da günümüzde kütüphaneyi sadece ders çalışılacak ve kitap okunacak yerler olarak nitelendirmek yeterli değildir.

5.3. Bilgi Merkezi Tanımı

“Bilgi merkezi, bilginin üretilmesi için bilgiyi bulan, kayıt altına alan, düzenleyen ve bilgi üretecek olana sunan toplumsal bir kurumdur” (Yılmaz, 2009, s. 30). Arşivler, kütüphaneler ve dokümantasyon ve enformasyon merkezleri bilgi merkezi türleridir. Bu merkezler bilgi aktarımının ve doğru bilgiye erişimin zor olduğu günümüz çağında önemli role sahiplerdir. Bu nedenle bu merkezlerin bilinmesi ve kullanılması topluma ciddi yararlar sağlayacaktır.

Araştırmada bilgi merkezlerinin toplum tarafından ne düzeyde bilindiğini ve nasıl algılandığını saptamak amacıyla katılımcılardan bilgi merkezini tanımlamaları istenmiştir. Verilen yanıtlar katılımcıların eğitim düzeyleri ile karşılaştırılmış ve ortaya çıkan değerler istatistik tabloya dönüştürülmüştür. İnsanların eğitim düzeyi arttıkça içerisinde bulundukları çevreyi anlama ve algılama düzeyleri de artar. Bu yaklaşımın katılımcıların bilgi merkezi kurumunu algılamaları üzerinde ne oranda etki ettiğini anlayabilmek için katılımcıların eğitim düzeylerine göre eşleştirme yapılması gerekmiştir. Elde edilen veriler ise Tablo 3’de gösterilmiştir.

Tablo 5.3: **Bilgi merkezi tanımı ile eğitim düzeyi ilişkisi**

Bilgi merkezini lütfen bir cümle ile tanımlayınız.										
	Katılımcıların Eğitim Düzeyleri									
	İlköğretim		**Ortaöğretim**		**Ön lisans veya Lisans**		**Lisansüstü**		**Toplam**	
	N	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**
Başarılı	3	12,0	6	21,4	18	36,0	5	55,6	32	28,6
Kısmen Başarılı	13	52,0	12	42,9	17	34,0	2	22,2	44	39,3
Başarısız	9	36,0	10	35,7	15	30,0	2	22,2	36	32,1
Toplam	25	100	28	100	50	100	9	100	112	100

Yapılan araştırmada 384 kişiden bilgi merkezlerinin tanımının yapılması istenmiştir. Fakat veriler incelendiğinde sadece 112 kişinin soruyu yanıtladığı görülmüştür. Yani katılımcıların %70,8'i bilgi merkeziyle ilgili herhangi bir fikre sahip olmadığı için soruyu yanıtsız bırakmıştır. Tablo 3 incelendiğinde katılımcıların %28,6'sının bilgi merkezini başarılı bir şekilde tanımladığı görülmektedir. Bu paya en fazla %55,6'lık oranla lisansüstü eğitim düzeyinde olan kişiler katkı yapmaktadır.

Bunun yanı sıra başarılı şekilde tanım yapanlardan en az (%12,0) paya sahip olanların ilköğretim öğrencilerinin veya mezunlarının olması şaşırtıcı bir durum değildir. Bunların dışında katılımcıların yanıtları değerlendirildiğinde bilgi merkezi tanımı için bir bilgi merkezi türü olan "kütüphane" ifadesinin kullanıldığı görülmüştür.

Tabloya bakıldığında çalışma esnasındaki öngörünün doğrulandığı görülmektedir. Yani katılımcıların eğitim düzeyi arttıkça bilgi merkezlerini daha iyi tanımladıkları anlaşılmaktadır. Herkes için gereksinim olan bilginin sunulduğu merkezlerin sadece ileri derece eğitim düzeyine sahip olan kişiler tarafından bilinirliliğinin artması toplumumuzda bu kavramın sosyal yaşamda kullanılmadığının göstergesidir.

5.4. Kütüphanelerde Düzenlenen Sosyal Etkinlikler

Kütüphaneler ihtiyaç duyulan her türlü kaynağı temin eden, teknik aşamalardan geçiren ve kullanıcının hizmetine sunan bilgi merkezleridir. Bu görevlerinin yanı sıra kütüphanelerde kullanımı artırmak amacıyla sosyal etkinlikler ve faaliyetler de düzenlenmektedir. Kütüphanelerin imajı için önemli bir adım olan bu faaliyetlerin toplum tarafından farkındalığını ölçmek ve bakış açılarını belirlemek amacıyla katılımcılara "Kütüphanelerde kitap okuma ve araştırma yapmanın yanı sıra sosyal etkinlikler ve faaliyetler düzenlenemez" önermesi sunulmuş; alınan yanıtlar değerlendirilerek Tablo 4'te verilmiştir. Katılımcıların yanıtlarının eğitim düzeyleri ile ilişkilendirilmesinin nedeni olarak, insanların eğitim düzeyleri arttıkça çevreyi ve bunun yanı sıra kütüphaneleri tanıma oranının artması gösterilebilir. Nitekim eğitim düzeyi yüksek olan bireylerin çok fazla kütüphane görme ve buradaki sosyal faaliyetlere şahit olma olasılığı daha yüksektir.

Tablo 5.4: Kütüphanelerde düzenlenen sosyal etkinliklerin eğitim düzeylerine göre durumu

Kütüphanelerde kitap okuma ve araştırma yapmanın yanı sıra sosyal etkinlikler veya faaliyetler düzenlenemez.										
	Katılımcıların Eğitim Düzeyleri									
	İlköğretim		**Ortaöğretim**		**Ön lisans veya Lisans**		**Lisansüstü**		**Toplam**	
	N	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**
Katılıyorum/Evet	33	35,9	22	20,2	52	31,0	0	0	107	27,9
Kararsızım	10	10,9	23	21,1	51	30,4	3	20,0	87	22,7
Katılmıyorum/Hayır	44	47,8	53	48,6	46	27,4	11	73,3	154	40,1
Fikrim Yok	5	5,4	11	10,1	19	11,3	1	6,7	36	9,4
Toplam	92	100	109	100	168	100	15	100	384	100

Kütüphanelerde düzenlenen sosyal etkinliklere bakış açısının eğitim düzeyleri ile çapraz karşılaştırmasının yapıldığı Tablo 4'e bakıldığında katılımcıların % 27,9'u bu

fikre katıldığını belirtirken %22,7 oranında kişinin kararsız kaldığı, % 40,1 oranlık bölümünün ise katılmadığı görülmektedir. Ayrıca katılımcıların %9,4'ü fikrim yok yanıtını vermişlerdir. Kütüphanelerde sosyal faaliyetlerin düzenlenemeyeceği yargısının ilköğretim öğrencisi ya da mezunları arasında yüksek oranda olması (%35,9) dikkat çekmektedir. Kütüphanecilik eğitiminin okullarda başlaması, kütüphane alışkanlığının ise aileler ve öğretmenler tarafından kazandırılması gerektiği düşüncesinden hareket edilirse okul kütüphaneciliğinin yaygın olmaması veya yürütülen uygulamaların yetersiz olması ilköğretim eğitim seviyesine sahip kişilerin bu fikri desteklemelerinin sebebi olarak gösterilebilmektedir. Bunun yanı sıra bu düşünceyi desteklemeyenlerin büyük bir kısmını %73,3 ile lisansüstü mezunu veya öğrencileri oluşturmaktadır.

Günümüzde kütüphanelerde geleneksel hizmetlerle birlikte sosyal faaliyetlerde düzenlenmektedir. Kütüphaneyi bilmeyen, kullanmayan veya az kullanan kişilerin yürütülen bu uygulamalardan haberdar olmamaları kütüphane kullanım oranının azlığıyla alakalıdır. Bu noktada kütüphanelerde gerçekleştirilen faaliyetlerin kütüphaneciler tarafından yeterince tanıtımının yapılmaması kütüphanecilerin bu konudaki eksikliklerini ortaya koymaktadır. Söz konusu sorun aynı zamanda ortaöğretim, önlisans ve lisans düzeylerinde katılımcıların %20 ve %31'lik oranlara önermeye katılım göstermelerinden de belli olmaktadır. Oranların bu düzeyde olması Türkiye'de kütüphaneciliğin içinde bulunduğu sorunları yansıtması bakımından oldukça düşündürücüdür.

5.5. Kullanıcıların Kütüphane Hakkında Bilgileri

Kütüphaneye sağlanan materyaller belli teknik işlemlerden geçirilerek standart bir sisteme göre raflara dizilmektedir. Yapılan bütün işlemler kullanıcıların aradıkları bilgi kaynağına daha kolay ve kısa sürede erişmelerini sağlamak amacını taşımaktadır. Kütüphane hakkında genel bilgilerin kullanıcılar tarafından bilinmesi, kaynaklardan ve kütüphane hizmetlerinden etkin şekilde yararlanmaları açısından önemlidir. Bu bakımdan katılımcıların kütüphane bilgilerini ölçmek amacıyla onlara önermeler yöneltilmiş ve elde edilen veriler eğitim düzeyiyle değerlendirilerek Tablo 5a ve Tablo 5b'de verilmiştir. Eğitim düzeyine göre kütüphane kullanım sıklığının artması düşüncesi ile böyle bir ayrıştırma yapılmıştır.

Tablo 5.5a: Teknik işlemlere yönelik farkındalık

Kütüphaneye alınan bilgi kaynakları (kitap, dergi gibi) herhangi bir teknik işleme girmeden raflara dizilmektedir.

	Katılımcıların Eğitim Düzeyleri									
	İlköğretim		Ortaöğretim		Ön lisans veya Lisans		Lisansüstü		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Katılıyorum/Evet	18	19,6	20	18,3	16	9,5	2	13,3	56	14,6
Kararsızım	9	9,8	14	12,8	18	10,7	0	0	41	10,7
Katılmıyorum/Hayır	56	60,9	65	59,6	114	67,9	11	73,3	246	64,1
Fikrim Yok	9	9,8	10	9,2	20	11,9	2	13,3	41	10,7
Toplam	92	100	109	100	168	100	15	100	384	100

"Kütüphaneye alınan bilgi kaynakları (kitap, dergi gibi) herhangi bir teknik işleme girmeden raflara dizilmektedir" önermesine alınan cevaplarla katılımcıların eğitim düzeyleri çapraz tablo yapılmıştır. Tablo 5a'ya bakıldığında katılıyorum diyenlerin %14,6, kararsızım diyenlerin %10,7, katılmıyorum diyenlerin %64,1 ve fikrim yok diyenlerin ise %10,7 kişi olduğu görülmektedir. Kütüphanedeki kaynakların belli işlemlerden geçirilerek raflara dizildiğini düşünenlerin önemli bir orana sahip olması kütüphane ile ilgili bir farkındalık olduğunu göstermektedir. Teknik işlemlerle ilgili farkındalığın lisans (%67,9) ve lisansüstü (%73,3) eğitim düzeyine sahip olan kişilerde daha fazla olması, tabloya bakarak eğitim düzeyi ile kütüphanedeki işlemlerin bilinirliliğinin paralel olduğunu ifade etmeyi mümkün kılmaktadır.

Yer numarası, kütüphanede bulunan aynı konudaki kaynakların bir arada bulundurulmasını aynı zamanda belli bir konuda araştırma yapan kişilerin o konu ile ilgili tüm kaynakları görmesini sağlayan bir sistemdir. Yer numarası kitabın konusuna göre verilen numara ile yazarın soyadının ilk üç harfi, kitabın yayın yılı ve demirbaş numarasını içeren bilgilerden oluşmaktadır. Yer numarası kütüphanede kısa sürede araştırma yapmayı sağlamak amacıyla geliştirilse de toplum tarafından bu gibi teknik hizmetlerin bilinirliliğini saptamak oldukça zordur. Bu nedenle özellikle

yanıltıcı bilgi verilerek katılımcıların bu yanılgının farkında olup olmadıkları anlaşılmaya çalışılmıştır.

Tablo 5.5b: Yer numarasına yönelik farkındalık

Kütüphanede yer alan bilgi kaynaklarının üzerine etiketlenen numaralar kaynak sayısını belirlemek amacıyla yapıştırılmaktadır.

	Katılımcıların Eğitim Düzeyleri									
	İlköğretim		**Ortaöğretim**		**Ön lisans veya Lisans**		**Lisansüstü**		**Toplam**	
	N	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**
Katılıyorum/Evet	56	60,9	55	50,5	83	49,4	4	26,7	198	51,6
Kararsızım	17	18,5	16	14,7	25	14,9	1	6,7	59	15,4
Katılmıyorum/Hayır	12	13,0	23	21,1	29	17,3	7	46,7	71	18,5
Fikrim Yok	7	7,6	15	13,8	31	18,5	3	20,0	56	14,6
Toplam	92	100	109	100	168	100	15	100	384	100

Tablo 5b'de eğitim düzeylerine göre katılımcıların "kütüphanede yer alan bilgi kaynaklarının üzerine etiketlenen numaralar kaynak sayısını belirlemek amacıyla yapıştırılmaktadır" önermesine karşı tutumları gruplandırılmıştır. Tabloya bakıldığında bu önermeye katılımcılar % 51,6 ile katılım göstermekte, %18,5 ile ise reddetmektedir. Ayrıca katılımların %15,4'ü kararsızım, %14,6'sı ise fikrim yok yanıtını vermişlerdir. Kitapların üzerinde yer alan etiketlerin kaynak sayısını belirlemek amacıyla yapıştırılmadığını düşünenler arasında %46,7 ile lisansüstü eğitim düzeyine sahip olan kişilerin bulunması bu konuda eğitim seviyesi yüksek olan bireylerin daha bilinçli olduğunu göstermektedir.

Tablo 5a ve Tablo 5b karşılaştırıldığında elde edilen veriler kütüphane çalışmaları hakkında bilgi sahibi olma durumu ile ilgili olarak orantısızlığa işaret etmektedir. Diğer bir ifade ile Tablo 5a'ya bakıldığında genel olarak kullanıcıların kütüphanede yapılan teknik işlemler hakkında bilgi sahibi olduğu; Tablo 5b'de ise durumun tersine döndüğü görülebilmektedir. İlk önerme ikincisine oranla yargılamanın daha kolay yapılabileceği bir konudan oluştuğu için katılımcıların doğru olanı saptaması

daha kolay olmuş olabilir. Sonuç olarak toplumdaki bireylerin kütüphane de belli işlemlerin gerçekleştirildiği konusunda bir fikir sahibi olduğu; fakat özele inildiğinde hangi işlemin ne amaçla yapıldığını bilmedikleri tablolara bakılarak söylenebilir. Bu durum kütüphanelerde verilmesi gereken oryantasyon eğitimlerindeki aksaklıkların giderilmesi gerektiğini göstermektedir.

5.6. Kütüphanenin Toplum İçindeki Yeri

İnsanlar ile bilgi arasında köprü görevi gören kütüphaneler, geçmişten geleceğe medeniyetlerin bilgilerini koruyan önemli yapı taşlarından biridir. Kütüphanelerin kuruluş amaçlarında, toplumun bilgi gereksinimlerini karşılamak yatmaktadır. Bilgi yoğunluğunun yaşandığı günümüz çağında doğru bilgiye hızlı bir şekilde erişimi sağlamak için çeşitli donanımlara sahip olan kütüphaneler toplum açısından önemli kurumlar arasında yer alsa da toplumun bu duruma bakış açısını saptamak amacıyla katılımcılara "kütüphaneler toplumun ihtiyacını karşılamada öncelikli kurumlar arasında değildir" önermesi sunulmuştur. Anketten elde edilen veriler katılımcıların cinsiyetleri ile çapraz tablo yapılarak Tablo 6'da verilmiştir. Tabloda katılımcıların cinsiyetlerinin tercih edilme nedeni, kadınların ve erkeklerin kütüphanenin toplum içindeki yerine bakış açılarını görebilmektir.

Tablo 5.6 : Kütüphanenin toplumdaki yerinin cinsiyet ile ilişkisi

Kütüphaneler toplumun ihtiyacını karşılamada öncelikli kurumlar arasında değildir.

	Katılımcıların Cinsiyetleri					
	Kadın		**Erkek**		**Toplam**	
	N	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**
Katılıyorum/Evet	32	19,3	44	20,3	76	19,8
Kararsızım	44	26,5	49	22,6	93	24,3
Katılmıyorum/Hayır	63	38,0	98	45,2	161	42,0
Fikrim Yok	27	16,3	26	12,0	53	13,8
Toplam	166	100	217	100	383	99,9

Tablo incelendiğinde katılımcıların %19,8'inin kütüphaneleri toplumun ihtiyacını karşılamada öncelikli kurumlar arasında bulmadığı görülmektedir. Bunun yanı sıra %42 oranında katılımcının bu fikri desteklemediği anlaşılmaktadır. Kütüphanelerin toplumun ihtiyacını karşılamada öncelikli kurumlar arasında olduğunu düşünenlerin %38' ini kadın, %45,2'sini ise erkek katılımcılar oluşturmaktadır. Sonuç olarak yapılan araştırmadan elde edilen verilere bakıldığında kütüphanelerin toplumun ihtiyacını karşılamada öncelikli kurumlar arasında olduğunun düşünülmesi kütüphanelerin fiziksel varlığının geleceği açısından umut verici bir durumdur. Tüm bunların yanı sıra kararsızım diyenlerin %24,3 oranında olması fikrim yok diyenlerin ise %13,8 oranına sahip olması toplumun bu şekilde basit ve anlaşılır bir konuya ne kadar ilgisiz olduklarının göstergesi olarak kabul edilebilmektedir.

5.7. Kütüphaneci Tanımı

Bünyesinde bulundurduğu kaynakları bireylere sağlayan ve hizmetine sunan kütüphanelerin daha verimli hizmet verebilmesi için nitelikli personel tarafından yönetilmesi ve hizmetlerinin sunulması gerekmektedir. Kütüphaneci, kaynakların sağlanması, seçilmesi ve teknik işlemlerden geçirilmesini sağlayarak kullanıcının hizmetine sunan ve bilgi ihtiyacının karşılanması için kullanıcılara yardımcı olan kişilerdir. Bilgi paylaşımı açısından önemli görevlerden birini üstlenen kütüphanecilerin toplumda nasıl algılandığını belirlemek amacıyla katılımcılardan kütüphaneciyi tanımlamaları istenilmiş ve katılımcıların verdikleri yanıtlar eğitim düzeyleri ile karşılaştırılarak çapraz tablo yapılmıştır. İnsanların eğitim düzeyi arttıkça içerisinde bulundukları çevreyi anlama ve algılama düzeyleri de artar. Bu yaklaşımın katılımcıların kütüphaneci kavramını algılamaları üzerinde ne oranda etki ettiğini anlayabilmek amacıyla katılımcıların eğitim düzeylerine göre eşleştirme yapılması gerekmiştir. Elde edilen veriler Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 5.7: Eğitim düzeyine göre kütüphaneci algısı

Kütüphaneci sözcüğünü lütfen bir cümle ile tanımlayınız.										
Katılımcıların Eğitim Düzeyleri										
	İlköğretim		**Ortaöğretim**		**Ön lisans veya Lisans**		**Lisansüstü**		**Toplam**	
	N	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**
Başarılı	10	11,0	11	10,2	25	15,2	8	53,3	54	14,3
Kısmen Başarılı	61	67,0	55	50,9	113	68,9	4	26,7	233	61,6
Başarısız	20	22,0	42	38,9	26	15,9	3	20,0	91	24,1
Toplam	91	100	108	100	164	100	15	100	378	100

Tabloya bakıldığında "kütüphaneci" kavramını %14,3 kişinin başarılı, %61,6 kişinin kısmen başarılı, %24,1 kişinin ise başarısız şekilde tanımladıkları görülmektedir. Literatürdeki kütüphaneci tanımına paralel tanım yapanların büyük bir kısmını %53,3'lük oranla lisansüstü eğitim düzeyine sahip olan kişilerin oluşturduğu tablodan anlaşılmaktadır. Yapılan çalışma sonuçlarına bakıldığında yüksek eğitim düzeyine sahip kişilerin daha iyi tanım yapabileceğine dair öngörünün doğrulandığı görülmektedir.

Çalışmadan elde edilen veriler incelendiğinde, kısmen başarılı tanım yapanların genellikle kütüphaneciyi "kütüphane sorumlusu, kütüphane görevlisi gibi" kavramlarla açıkladığı görülmüştür. Bu tanımlar, kütüphanecinin özel eğitimlere ve özel niteliklere sahip personel olmaktan çok, kütüphanede çalışan normal bir memur olarak algılandığının göstergesi sayılabilmektedir. Ayrıca yapılan tanımlarda "bilge kişi, bilgi sahibi, kitapları ezberleyen, çok okuyan, her kitabın yerini ezbere bilen kişi" gibi ifadelerin kullanılması kütüphanecinin kütüphanedeki kaynakların hepsinin yerlerini ve içeriklerini ezbere bilen kişiler olarak algılandığını göstermektedir. Bunların dışında yapılan tanımlar arasında "güvenlikçi, temizlikçi, kitapçı" gibi kütüphanecilikle alakası olmayan ifadelere de rastlanılmıştır. Tanımlardaki bu çeşitlilik, katılımcıların kütüphane tecrübelerinin ve aldıkları kütüphanecilik hizmetlerinin farklı olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Sonuç olarak

verilere bakıldığında kütüphanecilerin özel donanımlara sahip oldukları ve bunların toplum tarafından yeterince bilinmedikleri anlaşılmaktadır.

5.8. Kütüphanecilik Eğitimi

Teknolojik gelişmelerle birlikte her meslekte olduğu gibi kütüphanecilikte yenilikler ve değişimler yaşanmaktadır. Kullanıcıya nitelikli, hızlı ve doğru bilgiyi teknolojik gelişimlere paralel olarak sunmak kütüphanecilerin belli donanımlara sahip olmasını gerekli kılmaktadır. Bu nedenlerden dolayı bireylerin kütüphaneci olabilmek için lisans düzeyinde eğitim almaları ve ilgili bir lisans programından mezun olmaları gerekmektedir.

Toplumun bu konuya bakış açısını belirlemek amacıyla katılımcılara "Hangi eğitim düzeyine (herkes, ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim) sahip kişiler kütüphanecilik mesleğini yapabilirler?)" diye sorulmuş, verilen yanıtlar katılımcıların eğitim durumu ile karşılaştırılarak tablo yapılmıştır. Verilen yanıtların eğitim düzeyleri ile değerlendirilmesinin nedeni, bireylerin eğitim düzeyleri arttıkça meslekleri tanıma ve mesleki kariyerlerin farkında olma düzeylerinin artması düşüncesidir.

Tablo 5.8: Eğitim düzeyine göre kütüphanecilerin eğitim düzeylerine bakış açısı

Hangi eğitim düzeyine sahip kişiler kütüphanecilik mesleğini yapabilirler?

	Katılımcıların Eğitim Düzeyleri									
	İlköğretim		**Ortaöğretim**		**Ön lisans veya Lisans**		**Lisansüstü**		**Toplam**	
	N	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**
Herkes	13	14,1	11	10,4	7	4,2	0	0	31	8,1
İlköğretim	18	19,6	5	4,7	1	0,6	0	0	24	6,3
Ortaöğretim	28	30,4	39	36,8	30	17,9	0	0	97	25,5
Yükseköğretim	33	35,9	51	48,1	130	77,4	15	100,0	229	60,1
Toplam	92	100	106	100	168	100	15	100	381	100

Tabloya bakıldığında bütün katılımcıların ortak görüşüne göre kütüphanecilik mesleğini yükseköğretim düzeyine sahip kişilerin yapabileceğini söyleyenlerin oranı % 60,1. Bu görüşe lisansüstü eğitim gören ya da mezunlarının tamamının, önlisans eğitimi gören ya da mezunlarının da üçte ikisinden fazlasının katılıyor olması, kütüphanecilerin toplumsal statüsünün eğitimli bireyler arasında daha bilinir olduğunu göstermektedir. Çünkü bu oran ilköğretim öğrencisi veya mezunları arasında %35,9, ortaöğretim öğrencisi veya mezunları arasında ise % 48,1'dir. Tablonun bütününe bakıldığında kütüphanecilerin alanlarında eğitimli olmaları gerektiğini bilme oranı katılımcıların eğitim düzeyine paralel olarak artış gösterdiği görülebilmektedir.

Yapılan çalışmada katılımcılardan bu soruya verdikleri yanıtların nedenlerini de açıklamaları istenmiştir. Elde edilen verilere bakıldığında herkesin kütüphaneci olabileceğini düşünen kişilerin sebep olarak "çok kitap okuyan herkes yapabilir" ifadesini kullanmaları kütüphanecilerin sadece kitaplarla ilgisi olan ve onları ezberleyen kişiler olarak algılandıklarına işaret etmektedir. Ayrıca ortaöğretim mezunu olan kişilerin kütüphaneci olabileceğini düşünen katılımcıların oranının az olmaması (%25,5) dikkat çekici bir durum olmakta birlikte, bu düşüncenin sebebi olarak "az çok eğitim almış olmalı, biraz bilgisayar bilgisine sahip olmalı" gibi ifadelerin kullanıldığı görülmektedir.

Verilen yanıtlardan kütüphanecilerin ne iş yaptıklarının bilinmediği ve kütüphanede yürütülen uygulamaların basit olarak algılandığı sonucuna varılabilmektedir. Bu durum kütüphanecilerin sahip oldukları nitelikleri ve yürüttükleri hizmetleri yeterince tanıtmadıklarına işaret etmektedir. Kütüphaneciliği herkesin yapabileceği bir meslek olarak algılanmasına Türkiye'de pek çok kütüphanede mesleki eğitimi olmayan kişilerin aktif kütüphanecilik yapıyor olmaları neden olarak sayılabilir.

5.9. Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümünün Bilinirliliği

Kurumlarda gelişen teknoloji ile birlikte daha nitelikli hizmet verebilmek için nitelikli personelin arttırılması ve mevcut personelin niteliğinin arttırılması önemli bir gereksinimdir. Kamu hizmetlerinde niteliğin arttırılmasında genellikle üniversite düzeyinde meslek eğitimi almış adayların istihdam edilmesi yaygın yöntem olarak

kullanılmakta, böylelikle alanda uzmanlaşma sağlanmaktadır. Kütüphanecilik mesleğinden beklenilen görevleri profesyonel şekilde yerine getirmek ve mesleği yenilikçi düşüncelerle ileriye taşımak amacıyla kütüphanecilik okulları uzunca bir zamandır aday kütüphaneciler yetiştirmeye devam etmektedir. Türkiye'de üniversitelerde kütüphanecilik adı ile meslek mensubu yetiştirme amacıyla kurulmuş olan bölümler 2002 yılında isim değişikliğiyle birlikte Bilgi ve Belge Yönetimi adıyla eğitim vermeye başlamıştır. Üniversitelerin Bilgi ve Belge Yönetimi bölümlerinden mezun olan kişiler bilgi uzmanı olarak çeşitli bilgi merkezlerinde görevlerini yerine getirmektedirler.

Meslek mensupları tarafından bilinen bu durumun toplum tarafından da bilinip bilinmediğini anlayabilmek için katılımcılara bilgi ve belge yönetimi adında bir bölümden haberdar olup olmadıkları sorulmuştur. Haberdar olma durumunun kadınlar ve erkekler arasında değişkenlik gösterebileceği düşüncesi nedeni ile verilen yanıtlar katılımcıların cinsiyetleri ile karşılaştırılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 9'da görülebilmektedir.

Tablo 5.9: Cinsiyete göre BBY bölümünün varlığının bilinme durumu

Üniversitelerde Bilgi ve Belge Yönetimi adında dört yıllık bir yükseköğretim programının /bölümünün varlığından haberdarım.

	Katılımcıların Cinsiyetleri					
	Kadın		**Erkek**		**Toplam**	
	N	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**
Katılıyorum/Evet	94	43,5	60	35,9	154	40,2
Kararsızım	35	16,2	28	16,8	63	16,4
Katılmıyorum/Hayır	26	12,0	29	17,4	55	14,4
Fikrim Yok	61	28,2	50	29,9	111	29,0
Toplam	216	99,9	140	100	383	100

"Üniversitelerde bilgi ve belge yönetimi adında dört yıllık bir yükseköğretim programının /bölümünün varlığından haberdarım" önermesi ile katılımcıların

cinsiyeti arasında karşılaştırma yapılmıştır. Tablo 9'a bakıldığında katılımcıların % 40,2'sinin bilgi ve belge yönetimi bölümünden haberdar oldukları anlaşılmaktadır. Tablo incelendiğinde çalışmadaki öngörünün doğrulandığı, bilgi ve belge yönetimi bölümlerinin varlığından haberdar olma hususunda kadınların yaklaşık %8 oranında erkeklerden yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca katılımcılardan %16,4'ünün kararsız olduğu, %14,4'ünün bölümden haberdar olmadığı ve %29'unun ise herhangi bir fikrinin olmadığı tabloda görülmektedir. Katılımcıların çoğunun bu konu hakkında bir fikre sahip olmaması bölümün tanıtımının yeterli derece de yapılmadığına işaret etmektedir. Eğitim programının yeterli oranda tanınması programa teşviki artırmakla birlikte bilinirliliğini de ciddi oranda artıracaktır.

5.10. Kütüphanecilerin Toplumdaki Mesleki Saygınlığı

Meslekler toplum içindeki değerini yaptıkları işin önemine ve alanlarındaki uzmanlaşma derecelerine göre alırlar. Toplumun gereksinimlerini karşıladığı ölçüde mesleki saygınlık da artış gösterir. Kütüphaneciler aldıkları eğitim bağlamında toplumda belli bir konuma ve saygınlığa sahip olmalıdırlar. Toplumumuzda kütüphanecilerin gerekli mesleki saygınlığa sahip olup olmadığını belirlemek amacıyla katılımcılara önerme sunulmuştur. Elde edilen veriler, saygınlık kavramına kadınların ve erkeklerin yaklaşımının farklı olduğu düşüncesi ile katılımcıların cinsiyetleriyle eşleştirilmiştir. Nitekim erkeklerin mesleki saygınlığı kazanılan para ile özdeşleştirdiği varsayılmaktadır.

Tablo 5.10: Kütüphanecilerin mesleki saygınlığının cinsiyete göre durumu

Kütüphaneciler toplum içerisinde gerekli saygınlığı görmektedir.						
Katılımcıların Cinsiyetleri						
	Kadın		**Erkek**		**Toplam**	
	N	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**
Katılıyorum/Evet	75	34,6	68	40,7	143	37,2
Kararsızım	72	33,2	45	26,9	117	30,5
Katılmıyorum/Hayır	58	26,7	40	24,0	98	25,5
Fikrim Yok	12	5,5	14	8,4	26	6,8
Toplam	217	100	167	100	384	100

Tablo 10'a bakıldığında katılımcıların %37,2'lik bölümü kütüphanecilerin toplum içinde gerekli saygınlığı gördüğünü belirtirken %25,5'i bu fikre katılmadıklarını dile getirmişlerdir. İki farklı düşünceyi dile getirenlerin oranlarının birbirine yakın olması kütüphanecilerin toplum içinde belli bir yer edinemediğinin göstergesi olarak kabul edilebilir. Ayrıca %30,5 oranında kişinin de bu konu hakkında kararsız olması kütüphanecilerin toplumda belli bir yere sahip olmadığının başka bir göstergesidir. Tüm bunların yanı sıra tabloya bakıldığında kütüphanelerin toplum içerisinde gerekli saygınlığı gördüğünü düşünenlerin %34,6'sını kadınların oluşturduğu görülürken %40,7'lik kısmını erkeklerin oluşturduğu görülmektedir. Bu durum çalışma esnasındaki öngörünün doğru olmadığının ispatı olarak kabul edilebilir.

Türkiye'de toplumun önemli bir bölümü gelişmiş ülkelerin pek çoğunda yüzyıllardır yaşanan kültürel ve eğitimsel dönüşümden payını alamamış ve kültür kurumlarına yaklaşımı mesafeli olmuştur. Toplumun, bilgi toplumu anlayışına duyarlı olmayışından dolayı kütüphanecilerin toplumda belli bir saygınlık düzeyine erişemediği düşünülmektedir. Bilgi toplumu için bilgi ne kadar önemliyse kütüphane ve kütüphanecilik de bilgi toplumu için aynı öneme sahiptir. Nitekim üretilen bilginin toplanmasından, düzenlenmesinden, korunmasından, erişiminden ve dağıtımında kütüphaneciler sorumludurlar. Dolayısıyla yüksek donanıma ve

uzmanlığa sahip olarak sürdürülmesi gereken kütüphanecilik mesleğine ve meslek mensuplarına toplumda yeterli oranda saygınlık gösterilmesi gerekmektedir.

5.11. Kütüphanecilerin Kişisel Özelikleri

Her meslek belli nitelikleri ve yetenekleri gerekli görmesinin yanı sıra kişisel özelliklerde istemektedir. Bir mesleğin verimli bir şekilde yerine getirilmesi için sahip olunan yeteneklerin dışında kişisel özelliklerin de yatkın olması gerekmektedir. Örneğin; bir bireyin öğretmen olabilmesi için ilgili bölümlerden mezun olmasının yanı sıra çocukları ve bilgi paylaşımını sevmesi gibi. Nitekim istenilen özellikleri taşımadan o mesleğe sahip olmak meslekte verimsizliğe ve doyumsuzluğa neden olabilmektedir. Kütüphanecilikte belli mesleki niteliklerle birlikte bireylerle etkili iletişim, teknolojik gelişmelere uyum gibi bazı kişisel beklentilere sahiptir.

Toplumda kütüphanecilerin kişisel özelliklerine yönelik algıyı belirlemek amacıyla katılımcılardan "kütüphaneciler yardım etmeyen kişilerdir", "çalışkan ve düzenli kişilerdir" ve "karşılıklı iletişimde ön yargılı davranılmaktadır" şeklinde üç ayrı önermeyi yanıtlamaları istenilmiştir. Elde edilen veriler katılımcıların cinsiyetleri ile değerlendirilerek; Tablo 11a, Tablo 11b ve Tablo 11c'de verilmiştir. Verilen yanıtların cinsiyet bağlamında değerlendirilmesinin nedeni, kadınların ve erkeklerin belli değerler karşısında farklı görüşlere sahip olduğu düşüncesidir. Örneğin, kadınların herhangi bir konudaki yardım beklentileri erkeklere oranla daha fazladır.

Tablo 5.11a: Cinsiyete göre kütüphanecilerin yardımseverlik durumu

Kütüphaneciler kütüphaneye gelen kullanıcılara yardım etmeyen kişilerdir.						
	Katılımcıların Cinsiyetleri					
	Kadın		**Erkek**		**Toplam**	
	N	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**
Katılıyorum/Evet	26	12,0	30	18,0	56	14,6
Kararsızım	26	12,0	28	16,8	54	14,1
Katılmıyorum/Hayır	153	70,5	102	61,1	255	66,4
Fikrim Yok	12	5,5	7	4,2	19	4,9
Toplam	217	100	167	100	384	100

Katılımcıların "kütüphaneciler kütüphaneye gelen kullanıcılara yardım etmeyen kişilerdir" önermesine verdikleri yanıtlarla katılımcıların cinsiyetlerinin çapraz tablo yapıldığı Tablo 11a'ya bakıldığında %14,6'lık grubun bu düşünceye katıldığı görülürken %66,4'lük oranın katılmadığı görülmektedir. Tablonun tümünden katılımcıların kütüphanecileri yardımsever buldukları sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu oranın %70,5'ini kadın katılımcılar %61,1'ini ise erkek katılımcılar oluşturmaktadır.

Tablo 5.11b: Cinsiyete göre kütüphanecilerin önyargılı davranma durumu

Kütüphaneciler kullanıcılarla iletişimde önyargılı davranmaktadır.						
	Katılımcıların Cinsiyetleri					
	Kadın		**Erkek**		**Toplam**	
	N	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**
Katılıyorum/Evet	32	14,7	35	21,1	67	17,5
Kararsızım	48	22,1	43	25,9	91	23,8
Katılmıyorum/Hayır	102	47,0	64	38,6	166	43,3
Fikrim Yok	35	16,2	24	14,4	60	15,4
Toplam	217	100	166	100	384	100

Tablo 11b incelendiğinde, katılımcılardan %43,3'lük kesim kütüphanecilerin kullanıcılarla iletişimde önyargılı davranmadıklarını söyledikleri görülürken bu oranda %47,0 ile en fazla kadın katılımcıların payı olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların %17,5'lik oran ise kütüphanecileri önyargılı davrandıkları fikrini desteklediği görülmektedir. Bireylerin bilgi ihtiyaçlarını tahmin eden ve o doğrultuda hizmet vermeye çalışan kütüphaneciler toplumda önyargılı olarak tanımlanabilir. Oysa kütüphaneciler alanlarında uzmanlık gerektiren eğitime sahip kişilerdir ve kullanıcıların ihtiyaçlarını en hızlı şekilde gidermeye çalışmaktadırlar. Bunun yanı sıra daha önceden hizmet veren kütüphanecilerin tavırları bu şekilde fikir farklılıklarına da sebep olabilmektedir.

Tablo 5.11c: Cinsiyet ile kütüphanecilerin çalışkanlık ilişkisi

Kütüphaneciler meslekleri gereğince çalışkan ve düzenli kişilerdir.						
	Katılımcıların Cinsiyetleri					
	Kadın		**Erkek**		**Toplam**	
	N	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**
Katılıyorum/Evet	105	48,4	79	47,6	184	48,0
Kararsızım	50	23,0	35	21,1	85	22,2
Katılmıyorum/Hayır	29	13,4	27	16,3	56	14,6
Fikrim Yok	33	15,2	25	15,1	58	15,1
Toplam	217	100	166	100	383	99,9

Kütüphanecilik geçmişten günümüze bilginin toplanması ve doğasına uygun olarak düzenlenmesini esas alan disiplin olarak bilinir. Düzenleme temeline dayalı bir mesleğin toplum tarafından benzer şekilde algılanıp algılanmadığını görmek amacıyla bireylere "kütüphaneciler meslekleri gereğince çalışkan ve düzenli kişilerdir" önermesi verilmiş ve değerlendirmeleri istenilmiştir. Söz konusu yanıtlarla katılımcıların cinsiyetlerinin karşılaştırılması sonucunda elde edilen Tablo 11c'ye bakıldığında katılımcıların %48,0'ının kütüphanecileri çalışkan ve düzenli buldukları anlaşılmaktadır. Bu oranda kadınların (%48,4) ve erkeklerin (%47,6) neredeyse aynı paya sahip olduğu tablodan görülmektedir. Bununla birlikte %14,6'lık kesim ise kütüphanecileri çalışkan ve düzenli kişiler olarak bulmamaktadır.

Kütüphanecilerin kişisel özelliklerinin algısını ölçmek amacıyla oluşturulan tabloların geneline bakıldığında bireyler kütüphanecileri olumlu davranışlar sergileyen meslek mensupları olarak görmektedir. Bu görüşe sahip olan kişilerin büyük bir kısmını kadınların oluşturması ise çalışma esnasındaki öngörünün doğrulandığını göstermektedir. Yüz yüze iletişimin önemli yer tuttuğu kütüphanecilik mesleği ile çalışkanlık, düzenlilik, yardımseverlik gibi kavramların özdeşleştirildiği elde edilen verilerden anlaşılabilmektedir. Bu düşünce geçmiş çağlardan itibaren oluşan kütüphaneci algısının günümüzde de sürdürüldüğünü

göstermektedir. Bununla birlikte elde edilen sonuçlar günümüzdeki kütüphanecilerin de bu konuya önem verdiklerini yansıtmaktadır.

5.12. Kütüphanecilerin Teknolojik Yeterlilikleri

Günümüz kütüphanecilik hizmetlerini geçmiş dönemlerdeki kütüphanecilik anlayışından ayıran en önemli etken teknolojidir. Bütün meslekleri etkilediği gibi kütüphanelerin işleyişinde de yenilikler oluşturan teknoloji, kütüphanelerin verimli ve etkili hizmet verebilmesi için gerekli olan önemli araçlar arasında yer almaktadır. Örneğin, kütüphanelerde yürütülen elektronik katalog uygulaması ile kullanıcılar kütüphaneye gelmeden kitabın kütüphanede olup olmadığını öğrenebilir araştırmalarını bu doğrultuda şekillendirebilirler. Bu sayede araştırmacıların iş süreçlerini daha verimli planlamaları mümkün hale gelebilmiştir. Günümüz kütüphanecisinin teknoloji kullanıcısından öte teknoloji geliştirme ve uygulama alanlarında aktif olarak rol sahibi olmasına ihtiyaç vardır. Zira kütüphane hizmetlerinin yakın bir gelecekte büyük oranda web aracılığıyla sunulmasına duyulan gereksinim çok üst düzeylere çıkacaktır.

Çalışmada kütüphanecilerin teknolojik gelişmeleri takip etme ve kullanma konusundaki yeterliliklerini saptamak amacıyla katılımcılara sorular yöneltilmiş ve alınan cevaplar ile katılımcıların cinsiyetleri karşılaştırılmıştır. Bu eşleştirmenin nedeni, cinsiyetler arasında teknolojik farkındalığın olup olmadığını gözlemlemektir. Elde edilen veriler Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 5.12: Katılımcıların cinsiyetleri ile kütüphanecilerin teknolojik yeterlilikleri ilişkisi

Kütüphaneciler bilgi ve iletişim teknolojisinden yeterince yararlanmaktadır.

	Katılımcıların Cinsiyetleri					
	Kadın		**Erkek**		**Toplam**	
	N	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**
Katılıyorum/Evet	101	46,5	77	46,1	178	46,4
Kararsızım	53	24,4	41	24,6	94	24,5
Katılmıyorum/Hayır	29	13,4	23	13,8	52	13,5
Fikrim Yok	34	15,7	26	15,6	60	15,6
Toplam	217	100	167	100	384	100

Tablo 12 incelendiğinde, katılımcılardan %46,4'ü kütüphanecilerin teknolojik gelişmelerden yeterince yararlandıklarını dile getirmektedir. Elde edilen veriler incelendiğinde kadınlar (%46,5) ve erkekler (%46,1) yakın oranlarla bu görüşü desteklemektedir. Bu durum kütüphanecilerin teknolojiyi göz ardı etmediğini, gelişmeleri takip ettiğini ve bu doğrultuda yapılan çalışmaların kullanıcıya yansıdığını göstermektedir. Tabi önemli olan kütüphanecilerin teknolojiyi kütüphanelerde kullanmasının yanı sıra, kullanıcılarında bu olanaklardan yararlanmasını sağlamaktır. Nitekim yapılan çalışma esnasında kullanıcıların kütüphanelerdeki teknolojik gelişmelerden haberdar olduğu fakat hangi koşullarda yararlanabilecekleri konusunda bilgi sahibi olmadıkları anlaşılmıştır. Bu durumun giderilmesi amacıyla kütüphaneciler hizmet verdiği kitleye kütüphane kullanımını öğretmeli ve sundukları olanakları anlatmalıdırlar. Ayrıca kütüphanelerde yürütülen teknolojik gelişmelerle paralel uygulamaların toplum tarafından bilinirliliği kütüphanecilere karşı oluşturulan sıradan memur algısının da değişmesine yardımcı olabilir.

5.13. Meslek Tercihinde Cinsiyet

Kütüphaneci, belli kurallar ve yöntemlerle kütüphanenin düzenini sağlamak ve kurumda var olan her türlü materyali kullanıcıların hizmetine sunmakla yükümlüdür.

Ancak toplumda zaman zaman kütüphanecilik mesleğine yönelik doğru olmayan ve beceri gerektirmeyen bir takım yakıştırmaların yapıldığı bilinmektedir. Benzer şekilde kütüphanecilik üzerinde her meslek için yapılabilecek bir takım ön yargılar da bulunmaktadır. Örneğin; kütüphanecilik ve düzen arasında kurulan birliktelik yüzünden genel anlamda bu mesleği kadınların erkeklerden daha fazla tercih ettiği algısı hâkimdir. Söz konusu düşüncenin doğruluğunu test etmek amacıyla çalışmada katılımcılara konu ile ilgili bir önerme yöneltilmiş ve elde edilen veriler katılımcıların cinsiyetleri ile karşılaştırılmıştır. Değerlendirmede katılımcıların cinsiyetlerinin tercih edilme sebebi, kadınların ve erkeklerin bu görüşe karşı tutumlarını tespit etmektir.

Tablo 5.13: Kütüphanecilik mesleği tercihinde cinsiyet

Kütüphanecilik mesleğini daha çok erkeklerin tercih ettiğini düşünüyorum						
	Katılımcıların Cinsiyetleri					
	Kadın		**Erkek**		**Toplam**	
	N	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**
Katılıyorum/Evet	36	16,6	33	19,8	69	18,0
Kararsızım	36	16,6	29	17,4	65	16,9
Katılmıyorum/Hayır	107	49,3	83	49,7	190	49,5
Fikrim Yok	38	17,5	22	13,2	60	15,6
Toplam	217	100	167	100	384	100

Tablo 13 incelendiğinde katılımcıların %18,0'ı kütüphanecilik mesleğini erkeklerin tercih ettiğini düşünmektedir. %49,5'lik grubun ise kütüphaneciliği kadınların tercih ettiğini söylediği anlaşılmaktadır. Yine tabloya bakıldığında hem kadınların hem de erkeklerin büyük bir kesiminin bu görüşü destekleri anlaşılmaktadır. Bu durum kütüphanecilik mesleğinin kadınlarla özdeşleştirildiğinin göstergesidir. Kütüphaneciliğin teknik bilgi gerektiren belli bir eğitim ve tecrübe isteyen bir meslek olduğunun bilinmemesi kütüphaneciliğin düzenle bağdaştırılması kadınların bu mesleği tercih etmesi gerektiği düşüncesinin nedenidir. Oysa her meslek gibi kütüphaneciliği de belli mesleki ve kişisel özelliklere sahip olan herkes tercih

edebilir. Bu mesleğe karşı oluşan algının değişmesi amacıyla hem meslek mensupları hem de mesleki eğitim veren üniversiteler tarafından mesleğin doğru olarak tanıtılması gerekmektedir. Mesleğin toplum içinde bilinirliliğinin artmasıyla birlikte cinsiyetle özdeşleştirilme algısının değişmesi mümkün olacaktır.

5.14. Mesleki Saygınlığın Ücretle Özdeşleştirilmesi

Saygınlık, bireyin toplumsal ve sosyal statüsünü belirleyen önemli faktörlerden biridir. Bireyin toplumda saygınlık kazanması büyük ölçüde yaptığı işe bağlıdır. Toplumsal normlara karşı olmadığı ölçüde bireyin yaptığı iş maddi ve manevi gereksinimleri karşılayacak düzeyde ise büyük oranda toplumsal saygınlık da beraberinde gelmektedir. Bu gereksinimler karşılandığında kişi, maddi yönden rahat bir yaşam sürerken, manevi yönden ise toplumda saygınlık kazanır.

Günümüz toplumun da mesleki saygınlığın yapılan iş karşılığında alınan ücretle belirlendiği inkâr edilemez bir gerçektir. Bu düşünceden hareketle katılımcılara "yapılan meslek karşılığında alınan ücretle toplumun o mesleğe gösterdiği saygınlığın paralel olduğunu düşünüyorum" önermesi sunulmuştur. Bu önermeye katılım oranları, erkekler ve kadınların bu duruma bakış açılarını öğrenmek amacıyla katılımcıların cinsiyetleri ile karşılaştırılmak suretiyle tabloya yansıtılmıştır.

Tablo 5.14: Cinsiyete göre mesleki saygınlığın ücretle özdeşleştirilmesi

Yapılan meslek karşılığında alınan ücretle toplumun o mesleğe gösterdiği saygınlığın paralel olduğunu düşünüyorum.						
	Katılımcıların Cinsiyetleri					
	Kadın		**Erkek**		**Toplam**	
	N	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**
Katılıyorum/Evet	66	30,4	44	26,3	110	28,6
Kararsızım	60	27,6	48	28,7	108	28,1
Katılmıyorum/Hayır	52	24,0	40	24,0	92	24,0
Fikrim Yok	39	18,0	35	21,0	74	19,3
Toplam	217	100	167	100	384	100

Tablo 14 incelendiğinde katılımcılardan %28,6'lık bölümünün bu fikri desteklediği görülmektedir. Bu oranda en fazla paya %30,4 ile kadınların sahip olduğu yine tablodan anlaşılmaktadır. Alınan ücretle mesleki saygınlık arasında herhangi bir paralellik olmadığını düşünenlerin oranının (%24) bu fikri destekleyenlerle yakın paya sahip olması saygınlık konusundaki belirsizliği gözler önüne sermektedir. Diğer taraftan katılımcılardan %28,1'lik kısmının ise bu konuda kararsızlığını dile getirmesi toplumdaki ücretin saygınlığı belirleyici unsur olup olmadığı hususundaki belirsizliği açıklamaktadır.

Tablo bütününe bakıldığında araştırmanın ilk aşamasında dile getirilen mesleki saygınlığın ücretle paralellik gösterdiği düşüncesinin desteklendiği görülse de verilen cevapların oranlarının birbirine yakınlığı şaşırtıcı bir durum olarak karşılanmaktadır. Kütüphanecilerin belli bir eğitimden geçip edindiği meslek karşılığında yetersiz ücret alması, aldıkları eğitime verilen değeri ve aynı zamanda saygınlığı da etkilemektedir. Bu konuda kütüphanecilerin kendilerini toplumun her kademesine tanıtmaları ve yetkililer tarafından çalışma şartlarının iyileştirilmesini sağlamaları bir gereksinim olarak düşünülmelidir.

5.15. Kütüphaneler ve Kütüphaneciler İçin Öneriler

Kütüphaneler var olduğu günden itibaren toplumun bilgi ihtiyacını karşılamak amacını gütmektedir. Kütüphanecilerin kütüphanelerin daha işlevsel kullanılmasını sağlamak öncelikli hedefleri olmalıdır ve bunun için çağın gerektirdiği teknolojik olanaklardan yararlanmak ve kullanıcı odaklı hizmetler üretmek bu hedeflerin bazıları olarak sıralanabilir. Bunların yanı sıra kütüphaneler hizmet ettikleri kitleye göre sosyal etkinlikler ve farklı faaliyetler düzenleyebilir. Bu nokta da yapılan çalışma kapsamında Erzurum'da yaşayan vatandaşlardan rastgele seçilen katılımcıların kütüphaneler ve kütüphaneciler hakkındaki önerileri alınmıştır.

5.15.1. Katılımcıların Kütüphaneler Hakkındaki Önerileri

Kütüphaneler, her türlü bilgi kaynağını bünyesinde barındıran bilgi merkezi türüdür. Toplumda genel olarak geçmişten itibaren süregelen kütüphanenin sessiz ve temiz olması algısı bulunmaktadır. Hem bu algının devam edip etmediğini görmek hem de kütüphanenin nasıl olması gerektiği konusunda görüşleri almak amacıyla katılımcılara "kütüphane nasıl olmalıdır" sorusu yöneltilmiştir. Verilen yanıtlara bakıldığında katılımcıların birçoğu;

- Kütüphane temiz olmalıdır,
- Kütüphane düzenli olmalıdır,
- Kütüphane sessiz olmalıdır,
- Kütüphane her türlü kaynağı barındırmalıdır; şeklindedir.

Verilen bu yanıtlar kütüphanenin geleneksel yapısının değişmediğini göstermektedir. Bu durumun iki nedeni olabilir. Birinci neden, katılımcıların yaşadıkları yerdeki kütüphanelerin ders çalışmak için mekân sunma dışında herhangi bir faaliyetinin olmaması ve bunun sonucunda toplumun, günümüzdeki olanaklardan yararlanan kütüphaneleri tanıyamamasıdır. İkinci neden ise kütüphanede görevli olan kütüphane görevlisinin alanında eğitim almış olmamasıdır. Alanında eğitim alan bir kütüphaneci kütüphaneyi günümüz koşulları içerisinde aktif ve kullanılabilir yerler haline getirme ve kütüphanenin sürekliliğini sağlama konularında daha başarılı olabilecektir. Ancak Türkiye'de söz konusu gereksinimler yerine getirilemediği için kütüphane kurumları sahip olması gereken standart yapıya tam olarak

dönüşememiştir. Oysa kütüphanelerde günümüz toplumunun gereksinimlerini karşılamaya yönelik sosyal faaliyetlere ve etkinliklere yer verilmeli, her türlü aktivitenin yapılabildiği mekânlar oluşturulmalıdır.

Derlenen veriler incelendiğinde kütüphanelerin ferah ve rahat mekânlar olması gerektiği görüşlerinin de yinelendiği görülmektedir. Ayrıca kütüphanenin ergonomisi için gerekli tüm olanakların sunulması yönünde görüşler yanıtlar arasındadır. Katılımcıların birçoğu kütüphanedeki koltukların ve mobilyaların renk uyumunun önemli olduğunu, özellikle masa ve sandalyelerin rahat olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bunların yanı sıra kütüphanelerin 7 gün 24 saat açık olmasını talep eden katılımcılar çok sayıdadır. Ayrıca kütüphanelerde toplu çalışmaya uygun odaların oluşturulması gerektiğini savunanların dışında kadın ve erkek bölümlerinin ayrı ayrı olması gerektiğini savunanlar da bulunmaktadır.

Verilere bakıldığında hiçbir kullanıcının kütüphane teknolojilerine duyulan gereksinime yönelik talebinin olmaması ya da kütüphanelerde teknoloji kullanımına yönelik öneriler getirmemesi dikkate değer bir durumdur. Diğer bir ifade ile katılımcıların kütüphaneler ile bilgi ve iletişim teknolojisi arasında paralel bir durumu açıklayan ya da bu konuda öneri getiren bir değerlendirme yapmadığı görülmüştür. Bu durum aslında tüm teknolojik imkânlardan faydalanan ve teknoloji ile birlikte sürekli olarak kendini yenileyen kütüphanelerin yeterince tanıtılmadığının göstergesi olarak yorumlanabilmektedir. Gerekli tanıtım çalışmalarının yapılması ile kütüphanelerin teknolojiden uzak olmadığı topluma benimsetilebilir.

5.15.2. Katılımcıların Kütüphaneciler Hakkındaki Önerileri

Kütüphaneciler, belli bir eğitimden geçip mesleki bilgiye sahip olduktan sonra mesleklerini yerine getirmektedir. Toplumun bu hususa yönelik bilgi sahibi olmaması kütüphaneciler için önemli bir sorundur ve bu husus meslek mensuplarının mesleki saygınlıklarını zedelemektedir. Kütüphanecilerin sahip olduğu mesleki bilgi birikiminin farkındalığının olmaması aynı zamanda mesleki doyumun sağlanmamasına ve verimliliğin düşmesine neden olmaktadır. Teknolojik gelişmeler ışığında kendini sürekli geliştiren ve teknolojiyle paralel şekilde varlığını sürdüren kütüphaneciliğin herkes tarafından zevkli ve tercih edilebilir bir meslek olarak kabul

görmesi için yasal düzenlemeler oluşturulmalı ve meslek mensupları tarafından bir takım çalışmalar yapılmalıdır. Aksi halde geçmişten günümüze kadar gelen sıkıcı ve sakin bir meslek olan kütüphanecilik anlayışının değişmeyeceği ve tek düzeliğin devam edeceği bilinmelidir.

Bu düşüncelerden hareketle katılımcılara kütüphanecilerin saygınlığının mesleki tanıtımlar ve düzenlenebilecek çeşitli faaliyetler ile artırılabileceği hususunda önerme yöneltilmiştir. Kadınların ve erkeklerin sosyal faaliyetlere bakış açılarının farklı olduğu düşüncesi doğrultusunda önermeye verilen yanıtlar katılımcıların cinsiyetleri ile ilişkilendirilmiştir. Elde edilen veriler Tablo 15'de gösterilmiştir.

Tablo 5.15: Meslek tanıtımının mesleki saygınlığa etkisi

Kütüphanecilerin bilgi ve becerilerini yansıtacak farklı faaliyetler düzenlemeleri ve çeşitli yayın organları aracılığıyla tanıtım yapmaları toplumdaki saygınlıklarını artıracaktır.

	Katılımcıların Cinsiyetleri					
	Kadın		**Erkek**		**Toplam**	
	N	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**
Katılıyorum/Evet	127	57,1	96	57,5	220	57,3
Kararsızım	34	15,7	22	13,2	56	14,6
Katılmıyorum/Hayır	35	16,1	26	15,6	61	15,9
Fikrim Yok	24	11,1	23	13,8	47	12,2
Toplam	220	100	167	100	384	100

Tabloya bakıldığında katılımcılardan %57,3'lük bölümünün yayın organları aracılığıyla yapılacak tanıtımların ve düzenlenecek faaliyetlerin kütüphanecilerin saygınlığını artırabileceği düşüncesini destekledikleri görülmektedir. Bu durum yayın organlarının hayatımızda edindiği yeri açıkça ortaya koymaktadır. Günümüzde bireyler her alanda yaşanan gelişmeleri ve bilgileri iletişim araçları ile öğrenmektedir. Bu araçlar ile öğrenilen bilgilerin hem kalıcılığının olduğu hem de farklı bir değer kazandığı inkâr edilemez bir gerçektir. Bunun yanı sıra kütüphanecilerin kütüphaneler için oturtulmuş bir algı olan ders çalışılabilecek ve

kitap okunabilecek mekân havasından kurtarmak amacıyla düzenleyecekleri sosyal aktiviteler ile hem kütüphanelere karşı oluşan algı değişebilecek hem de kütüphanecilerin mesleki saygınlığının artması sağlanabilecektir.

Tüm bunların yanı sıra katılımcılara "kütüphaneci nasıl olmalıdır?" sorusu yöneltilmiş ve alınan yanıtlar arasında kütüphanecilerin ahlak kurallarına çok fazla değinildiği dikkat çekmiştir. Katılımcıların birçoğu yöneltilen bu soruya;

- Kütüphaneci düzenli olmalıdır,
- Kütüphaneci temiz olmalıdır,
- Kütüphaneci çalışkan olmalıdır,
- Kütüphaneci çok okumalıdır, gibi cevaplar vermiştir.

Bu durum kütüphanecilik için geçmişten itibaren kabul edilen anlayışın devam ettiğini ve devam etmesi gerektiği görüşünün desteklendiğini göstermektedir. Verilen diğer yanıtlara bakıldığında kütüphanecinin alanında eğitim almış, mesleki bilgi ve beceriler konusunda kendini geliştirmiş uzman kişiler olması gerektiği görüşünün yoğun olduğu görülse de kütüphaneci lise düzeyinde eğitim almış olmalıdır yanıtının verilmiş olması da dikkat çekicidir. Sorulan soruya verilen cevaplar incelendiğinde kütüphanecinin teknolojik bilgi ve beceriler ile ilişkili olması konusunda çok az sayıda öneriye rastlanıldığı görülmüştür. Bu durum kütüphanecilik ile teknolojinin toplumda özdeşleştirilemediğinin göstergesi olarak kabul edilebilmektedir.

Verilen yanıtlar arasında farklı ve dikkat çekici olanlar aşağıda sıralanmaktadır:

- Kütüphaneci kütüphane de etkinlikler düzenlemeli ve kimsesiz çocuklara yardım kampanyalarını organize etmelidir.
- Kütüphaneci, mesleki bilgi ve beceri konusunda yeterli bilgi birikimine sahip, bilgisayar kullanımı ve programcılığı, elektronik kaynakların kullanımı ve organizasyonu gibi teknolojik yenilikleri yakından takip eden ve kolaylıkla uyum sağlayabilen, insani ilişkileri gelişmiş toplu çalışma ortamına uyum sağlayabilecek, sosyal etkinliklere yatkın kişiler olmalıdır.
- Kütüphaneci, işiyle alakalı bilgi birikimi eksiksiz olmalı, bilgisayar ve teknolojiden haberdar olmalı, lise mezunu herhangi bir memurluktan

kütüphaneciliğe geçiş yapan memur amcaların değil tam donanımlı lisans mezunu genç kuşağın mesleği olmalıdır.

6. BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER

Kütüphane kurumu yüzyıllardır üzerinde bilginin kayıtlı olduğu materyalleri düzenleyerek insanlığın kullanımına sunan kurumların başında gelmektedir. Bilgi ile insanlar arasında köprü vazifesi görmektedir. Bu kurumlar bilgi toplumu kavramıyla birlikte bilginin üretilmesi, kullanıcıya eriştirilmesi ve kullanılması amacıyla yeni ilkeler doğrultusunda hareket etmektedirler. Kütüphanelerin verimli bir şekilde hizmet verebilmesi açısından alanında eğitimli kişilere ihtiyaç duyulmaktadır. Kütüphaneciler, hizmet verdikleri toplumlarda ve kurumlarda bilgi akışını tedarik etme sürecini yaparlarken; teknolojiye de hâkim olmak, teknoloji becerisini hizmet alanlarına yansıtmak zorundadırlar.

Toplumun bilgilenmesi, gelişmesi ve değişmesi için önemli kurumlardan biri olan kütüphaneler ve bu hizmeti yerine getiren kütüphaneciler, toplum tarafından yeterince iyi anlaşılmalı ve mesleklerini toplumsal saygınlığı alarak sürdürmeyi hak eden konumda olmalıdır. Bu doğrultuda toplumun kütüphane ve kütüphanecilere karşı sergiledikleri tutum ve farkındalığı saptamak çalışmanın ana konusunu oluşturmakla birlikte; toplumda meslek seçimi ve kariyer planlaması, kütüphanecilik mesleğinin disiplinler arası niteliği, Türkiye'de kütüphanecilik eğitimi, kütüphanelerin ve kütüphanecilerin saygınlıklarının artmasına yönelik yürütülmesi gereken faaliyetler araştırma kapsamında irdelenmiştir.

Kültürel mirasın nesilden nesle aktarılmasında, bilgi paylaşımının verimli bir şekilde kullanılmasını sağlamakta önemli paya sahip olan kütüphaneciler Türkiye'de toplum nezdinde gerekli ilgiyi görmemekte ve sıradan bir meslek mensubu şeklinde algılanmaktadır. Bunun yanı sıra kullanıcıların bilgi ihtiyacını karşılayan kütüphaneler ise toplum tarafından gereken saygınlığı görmemekte ve kütüphaneler sadece eğitim sınıfına hizmet veren bir kamu binası olarak değerlendirilmektedir. Oysa kütüphanelerin temel amacı, bilgi gereksinimi duyan her bireye aradığı bilgiyi en etkili ve verimli şekilde; hem elektronik hem de basılı ortamlar aracılığıyla sunmaktır. Bilgiye ihtiyaç duyan bireylerin bu gereksinimlerini karşılamaları konusunda gerekli bilgi kaynaklarına erişmelerine imkân sağlamak ise kütüphaneciliğin temel amacını oluşturmaktadır. Bu bağlamda çalışmada kütüphane

ve kütüphanecilik mesleğinin toplumdaki algısını irdelemekle birlikte; mesleki saygınlığı artırabilmek için alınabilecek önlemleri belirleme amaçlanmıştır.

Bilginin kayıtlı olduğu ortam bilgi toplumuyla birlikte çeşitlilik göstermeye başlamıştır. Bilgi yoğunluğunun yaşanmasıyla birlikte doğru ve nitelikli bilgiye hızlı ve verimli bir şekilde ulaşmak daha da güç hale gelmiştir. Hem basılı hem elektronik kaynakları bünyesinde barındıran kütüphanelerin ve her türlü kaynağı belli teknik işlemlerden geçirip kullanıcıların hizmetine sunan kütüphanecilerin varlığı bu sorunların önüne geçilmesi açısından gereklidir. Kütüphanelerin ve kütüphanecilerin toplumda daha fazla temsiliyet düzeyine ulaşması, her şeyden önce toplumun bu disiplini ve meslek mensuplarını nasıl gördüğü, ne kadar değerli bulduğu ile ilgilidir. Bu bakımdan söz konusu disiplin ve meslek mensuplarına karşı toplumsal farkındalığın düşük olması kütüphanelerin ve kütüphanecilerin saygınlığına gölge düşürebilmektedir. Çalışma, toplumda kütüphane ve kütüphanecilerin bulduğu değeri; toplumun disiplini ve meslek mensuplarını hangi teknik düzeyde bir sınıf içerisine yerleştirdiği; ne kadar saygı duyduğu ve sempati beslediğini saptayan bulgulara yer vermesi bakımından önemlidir.

Bu amaçlar çalışmada öncelikle kütüphanelerin tanımı, amaçları ve işlevleri ele alınmış, kütüphane ve kütüphanecilik mesleğinden bahsedilmiştir. Meslek olarak kütüphanecilik ele alınmış, kütüphaneciliğin amaç ve işlevleri incelenmiştir. Araştırmada ayrıca toplumun meslek seçimi ve kariyer planlamasından, Türkiye'de kütüphanecilik mesleğinin gelişiminden, mesleki eğitiminden ve mevcut durumundan bahsedilerek günümüz toplumunun kütüphanelere ve kütüphanecilik mesleğine karşı tutumları üzerinde değerlendirmeler yapılmıştır.

Çalışmanın evrenini Erzurum halkı oluşturmaktadır. Erzurum'da yaşayan vatandaşların tamamı üzerinde anket uygulaması yapma imkânı olmadığından rastlantısal yöntemle 384 katılımcı saptanmış ve anket uygulaması yapılmıştır. Elde edilen bulgular SPSS yazılımı aracılığıyla analiz edilmiştir.

Türkiye'de kütüphaneciliğin mesleki saygınlığı istenilen düzeye erişememiştir. Bunun çeşitli nedenleri vardır. Bu nedenlerin başında ekonomik, kültürel ve politik faktörler yer almaktadır. Ayrıca Türkiye'nin her yerleşim alanı ve kitlesinin gelişim

düzeyinin eşit olmaması da kütüphanecilik mesleğinin gereken ilgiyi görememesine neden olabilmekte; meslek mensuplarının gereken saygıyı görememesine etki etmektedir.

Erzurum da yaşayan vatandaşlarla konu hakkında yapılan anket uygulamasından elde edilen verilere genel olarak bakıldığında şu sonuçlara varılmıştır:

1. Kütüphane, kütüphaneci, bilgi merkezi gibi kavramlar tam anlamıyla tanımlanamamaktadır. Katılımcıların yaptığı tanımların bilgi biliminde teorisyenlerinin yaptığı tanımlarla çok az miktarda örtüştüğü görülmektedir (Tablo 5.2. ve Tablo 5.3.). Elde edilen bu bulgu "Kütüphane, bilgi merkezi, kütüphaneci ve bilgi uzmanı kavramları sahip olduğu gerçekleri yansıtır şekilde toplumda yeterince bilinmemektedir" şeklinde oluşturulan alt hipotezlerden ilki ile benzerlik sergilemektedir. Bu bakımdan çalışmanın hipotezi kısmen doğrulanmıştır.

2. Toplumun önemli bir bölümü kütüphaneleri, sadece ders çalışılabilecek ve kitap okunabilecek yerler şeklinde görmektedir. Buna karşın Erzurum'da yaşayanların büyük bir bölümü kütüphanelerde sosyal etkinlikler düzenleyebileceği yönünde olumlu yanıtlar da vermişlerdir (Tablo 5.4.). Elde edilen bu bulgu "Toplum, kütüphanelerde sosyal etkinlikler düzenlenebileceği öngörüsüne sahip değildir" şeklinde oluşturulan alt hipotezlerden üçüncüsü ile benzerlik sergilemektedir. Bu bakımdan çalışmanın hipotezi kısmen doğrulanmıştır.

3. Toplum büyük oranda kütüphanelerde belli teknik işlemlerin gerçekleştirildiği hususunda fikir sahibidir; ancak özele inildiğinde hangi işlemin ne amaçla yapıldığı konusunda ayrıntıya hâkim değildir (Tablo 5.5.). Elde edilen bu bulgu "Kütüphanelerdeki kaynakların belli teknik işlemlerden geçirilerek kullanıma sunulduğu konusunda toplumsal farkındalık düşüktür" şeklinde oluşturulan alt hipotezlerden dördüncüsü ile benzerlik sergilemektedir. Bu bakımdan çalışmanın hipotezi doğrulanmıştır.

4. Toplumun önemli bir bölümü kütüphaneleri toplumun ihtiyacını karşılamada öncelikli kurumlar arasında yerleştirdiğini beyan etmektedir (Tablo 5.6.). Elde edilen bu bulgu "Kütüphaneler, toplumun bilgi ihtiyacını karşılamada öncelikli kurumlar arasında görülmemektedir" şeklinde oluşturulan beşinci hipotezin tersine bir görünüm sergilemektedir. Bu bakımdan çalışmanın hipotezi doğrulanmamıştır.

5. Erzurum'da yaşayan vatandaşlar büyük oranda kütüphanecilik mesleğini yükseköğretim mezunu kişilerin yapabileceğini ifade etmektedir (Tablo 5.8.).

6. Toplumunun önemli bir bölümü üniversitelerin bilgi ve belge yönetimi bölümlerinin varlığından haberdardır (Tablo 5.9.). Elde edilen bu bulgu "Toplum büyük ölçüde kütüphanecilik eğitimi veren bilgi ve belge yönetimi bölümlerinin varlığından haberdar değildir" şeklinde oluşturulan alt hipotezlerden altıncısı ile tersine bir görünüm sergilemektedir. Bu bakımdan çalışmanın hipotezi doğrulanmamıştır.

7. Alınan yanıtlardan kütüphanecilerin toplumda belli bir mesleki saygınlığa sahip oldukların anlaşılmaktadır (Tablo 5.10). Elde edilen bu bulgu "Kütüphaneciler toplum içerisinde gerekli saygınlığa sahip değillerdir" şeklinde oluşturulan alt hipotezlerden yedincisi ile tersine bir görünüm sergilemektedir. Bu bakımdan çalışmanın hipotezi doğrulanmamıştır.

8. Kütüphaneciler hem kişisel özellikleri hem de iş ahlakı açısından olumlu davranışlar (saygılı, dürüst, çalışkan, düzenli, temiz, yardımsever) sergileyen meslek mensupları olarak değerlendirilmektedir (Tablo 5.11.).

9. Toplumda kütüphanecilik mesleğinin erkeklerden daha çok bayanlar tarafından tercih edildiği düşüncesi hâkimdir (Tablo 5.13). Elde edilen bu bulgu "Toplumda kütüphanecilerin kadınlar tarafından tercih edilen bir meslek olduğu düşüncesi hâkimdir" şeklinde oluşturulan alt hipotezlerden sekizincisi ile benzerlik sergilemektedir. Bu bakımdan çalışmanın hipotezi doğrulanmıştır.

10. Bulgular, kütüphanelerin ve kütüphanecilerin teknolojik gelişmelerle paralel bir gelişme gösterdiği konusunda görüşler arasında çelişkinin olduğunu ortaya koymaktadır. Bu soruna, toplumun disiplin hakkında yeterli bilgiye sahip olmamasının neden olduğu varsayılmaktadır (Tablo 5.12).

Her türlü bilgi gereksinimini karşılayan kütüphanelerin ve kütüphanecilerin bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişimine uyum sağlama zorunluluğu kaçınılmazdır. Kütüphane kurumunun ve kütüphanecilerin toplumdaki algısını ölçmek amacıyla yürütülen bu çalışmanın bulguları ışığında konu hakkında sunulabilecek öneriler şu şekilde sıralanabilir:

- Kütüphanelerin ve kütüphanecilik mesleğinin daha iyi tanınması amacıyla kütüphane ve kütüphanecilik kavramları halkla ilişkiler çalışmaları ile her yaştan kişiye anlatılmalı ve toplum bu konuda bilinçlendirilmelidir. Örneğin; bir animasyon hazırlanarak kütüphanelerin ve kütüphanecilik mesleğinin televizyonlarda veya sosyal medya üzerinden tanınması sağlanabilir ya da kütüphaneleri ve kütüphanecileri tanıtacak afişler hazırlanabilir.

- Kütüphaneler sadece kitap okunacak ders çalışılacak mekânlar değillerdir. Günümüz kütüphanelerinin yenilikçi ve gelişen bir yapıya sahip olduğunun anlaşılması bakımından, bünyesinde her türlü araştırma için çeşitli materyallerin bulunduğu ve teknolojik gelişmelerle birlikte sürekli geliştiği farklı platformlarda her yaştan toplumluluğa tanıtılmalıdır.

- Toplumsal ilgiyi arttırmak ve toplumun kütüphane kurumuna ve hizmetlerine karşı daha iyimser tutum takınmasını sağlamak amacıyla kütüphane iç ve dış mekânlarına mimari ve ergonomik açılardan önem verilmelidir.

- Kütüphanelerdeki kullanıcı ve teknik hizmetlerin bilinirliliğini artırmak, kütüphanelerin etkin kullanılmasını sağlamak amacıyla kullanıcılara oryantasyon eğitimi verilmelidir.

- Kütüphanenin kullanılırlığının artırılmasını sağlamak amacıyla kütüphaneciler hizmet verdikleri hedef kitleye göre etkinlikler düzenlemelidir.

- Kütüphanelerin verimli ve bilgi toplumunun gerekleri doğrultusunda daha iyi hizmet verebilmesi amacıyla bilgi ve belge yönetimi formasyonuna sahip daha fazla personelle hizmet verilmesi sağlanmalıdır. Kütüphanelere yapılan personel atamalarında bu durum göz ardı edilmemelidir.

- Kütüphaneciliğin daha iyi yerlere gelmesi açısından devlet tarafından desteklenmesi, çalışma şartlarının ve gelirlerinin iyileştirilmesi gerekmektedir.

- Farklı toplum gruplarına yönelik kütüphanelerin teknik işlemler gerektiren iş süreçlerine muhtaç olduğu; kütüphanecilerin de kütüphanelerin teknik sürecini yürütmek üzere eğitim alan uzman kişiler olduğunu gösteren toplantılar düzenlenmelidir. Özellikle bilgi ve belge yönetimi bölümleri farklı düzeydeki eğitim kurumlarında tanıtılmalıdır.

- Kütüphanelerin bünyesinde barındırdığı materyalleri tanıtmak, verilen hizmetlerin bilinirliliğini artırmak ve kütüphanecilerin uzman bireylerden oluştuğunu göstermek amacıyla kamu spotları hazırlanmalıdır.

- Kütüphanelerin toplumsal bilgi ihtiyacını karşılamada öncelikli kurumlar arasında yer aldığı algısını oluşturmak ve kütüphanecilerin belli bir eğitim düzeyine sahip uzman kişiler olduğunu topluma kabullendirmek amacıyla mesleki sivil toplum kuruluşları oluşturulmalıdır.

- Kurulan sivil toplum kuruluşları kütüphanelerin ve kütüphanecilerin saygınlığını artırmak amacıyla çeşitli kampanyalar düzenlemelidir. Kampanyalar logo, afiş, bülten, el ilanı, web sitesi gibi görsel materyallerle desteklenmelidir.

KAYNAKÇA

Açıkgöz, O. (2008). *Türkiye'de bilgi hizmetlerinde kütüphanelerin işlevi: Milli Kütüphane örneği.* (Uzmanlık Tezi). Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara.

Ala. (2020). Definition of a library: General definition. https://libguides.ala.org/library-definition adresinden erişildi.

Alar, H. (2001). Kütüphaneciliğin tarihçesi ve ilk kütüphaneler. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 16, 295- 308.

Alparslan, T. ve Kılcıgil, E. (2005). Ankara Üniversitesi beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin sosyo kültürel yapı-meslek seçimi ilişkisi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(1), 17-26.

Alpay, M. (1993). Özel kütüphanecilerin meslek özellikleri. *Türk Kütüphaneciliği,* 7 (1), 53-59.

Altundağ, O. (2018). Kütüphane nedir? Kütüphane türleri nelerdir?, https://www.academia.edu/35783277/K%C3%BCt%C3%BCphane_ve_k%C3%BCt%C3%BCphane_t%C3%BCrleri adresinden erişildi.

Altundal, E. (2020). Alan tercihleri ve meslek seçimi. https://slideplayer.biz.tr/slide/12695626/ adresinden erişildi.

Anameriç, H. (2006). Osmanlılarda kütüphane kültürü ve bilimsel yaşama etkisi. *OTAM (Osmanlı Tarih Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi)*, 19, 53-78.

Ankos. (2016). 3 Mart 2016 tarihinde http://www.ankos.org.tr/index.php/hakkimizda/tarihce adresinden erişildi.

Arlı, M. ve Nazik, H. (2003). *Bilimsel Araştırmaya Giriş*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Artukoğlu, A. (1979). Türkiye'de kütüphanecilik eğitimine genel bakış. *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni,* 28 (1-2), 1-11.

Ataç, F. (2013). *Kütüphanelerde doğal ve yapay aydınlatma kriterleri: Orta Doğu Teknik Üniversitesi merkez kütüphanesinin okuma salonlarının incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Atılgan, D. (1995). Türkiye'de kütüphaneciliğin gelişimi. *Türk Kütüphaneciliği,* 9 (1), 10-20.

Atılgan, D. (1997). Kütüphanecilik mesleği. *Türk Kütüphaneciliği*, 11 (1), 5-7.

Atılgan, D. (1999). Türkiye'de kütüphanecilik eğitimi ve yeni bin yılda hedefler. *Bilginin serüveni: Dünü, bugünü, yarını. Türk Kütüphaneciler Derneğinin kuruluşunun 50.yılı uluslararası sempozyum bildirileri (*ss. 144-163) içinde. Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği.

Avrasya Kütüphaneciler Derneği. (2016). 5 Mart 2016 tarihinde http://avrasyakutuphanecilerdernegi.org/misyon-vizyon.html adresinden erişildi.

Aytaç, S. (1997). *Çalışma yaşamında kariyer yönetimi, planlaması, geliştirilmesi sorunları*. İstanbul: Epsilon Yayınları.

Aziz, A. (2008). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri ve teknikleri*. Ankara: Nobel.

Bahşişoğlu, H. (1986*). Kütüphanecilik öğrencilerinin kütüphanecilik bölümü seçme nedenleri ve kütüphanecilik mesleğine yaklaşımları*. (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Balta Aydın, E. (2007). *Örgütlerde kariyer yönetimi, kariyer planlaması, kariyer geliştirmesi ve bir kariyer geliştirme programı olarak koçluk uygulamaları*. (Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.

Banarlı, N.S. (1971). *Resimli Türk Edebiyatı tarihi*. (2 cilt). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Bat, İ. (2015). Meslek seçme süreci. 10 Aralık 2015 tarihinde http://sebi.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/52/01/739537/dosyalar/2012_11/29013506_meslek_secimi.pdf adresinden erişildi.

Baydur, G. (1974). Amerikan Kongre Kütüphanesi sınıflandırma sistemi (LC classification). *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni,* 23 (4), 219-226.

Bayraktaroğlu, S. (2003). *İnsan kaynakları yönetimi*. Sakarya: Sakarya Kitapevi.

Baysal, J. (1982). *Kütüphanecilik alanında yeni kavramlar, araçlar, yöntemler*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.

Baysal, J. (1987). *Kütüphanecilik alanında yeni kavramlar, araçlar, yöntemler*. (2.bs.). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.

Bilhan, S. (1982). 900 yıllık bir Türk öğretim kurumu Buğra Han Tamğaç medresesi vakıf belgesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(2), 117-124.

Bloom, J. B. (2003). *Kağıda işlenen uygarlık: kağıdın tarihi ve İslam dünyasına etkisi.* (Çev.: Zülal Kılıç). İstanbul: Kitap Yayınevi.

Bozgedik, A. (2017). *Eğitimde yeni bir model olan temel lise öğrencilerinin üniversite ve meslek seçimini etkileyen faktörler*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Budak, S. (2003). *Psikoloji sözlüğü.* Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Candan, B. (2013). Türk kültüründe kütüphaneler ve eğitim hayatımıza etkileri: Cumhuriyet öncesi dönem. *Çankırı Karatekin Üniversitesi SBE Dergisi*, 4(2), 105-124.

Cunbur, M. (1963). Türk kütüphaneciliğinin tarihi kökleri. *Türk Kütüphaneciliği*, 12 (3-4), 105-116.

Çakın, İ. (1986). Kütüphanenin toplumsal konumu ve işlevleri. *TKDB,* 35 (1), 8-16.

Çakın, İ. (1989). Kütüphanecilik: Bilim dalı olarak tanımı ve özellikleri. *Türk Kütüphaneciliği*, 3 (2), 59- 64.

Çakın, İ. (2016). Halk kütüphaneleri çalışanlarına kütüphanecilik felsefesi. 15 Mart 2016 tarihinde http://uzem.kutuphaneturkiye.org.tr/mod/url/view.php?id=876 adresinden erişildi.

Çalık, T. ve Ereş, F. (2006). *Kariyer yönetimi tanımlar, kavramlar, ilkeler*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Çelik, A. (1996). Kütüphaneciliğin psiko-sosyal boyutları (II): kütüphanecinin statü sorunu. *Türk Kütüphaneciliği*, 10 (4), 331-338.

Çelik, S. (2000). Üniversite kütüphaneleri: amaç, görev, işlev, yönetim ve örgüt yapısı. *Doğuş üniversitesi Dergisi*, 1 (2), 52- 62.

Çolaklar, H. (2004). Profesyonellik ve kütüphanecilik mesleği. *Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi*, 9-18.

Demirbilek, T. (1994). Örgütlerde kariyer danışmanlığı hizmetleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(2), 71-85.

Emsen, S. (1960). Osmanlı İmparatorluğu devrinde Türkiye kütüphanelerinin tarihçesi. *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, 9 (1-2), 14-35.

Erünsal, İ. (1985). Osmanlılarda kitap ve kütüphane geleneği. *Lale*, 15-21.

Eryiğit, S. (2015). Kariyer yönetimi. 15 Aralık 2015 tarihinde http://www.kamu-is.org.tr/pdf/616.pdf adresinden erişildi.

Fenerci, T. (2003). Kütüphanecilik ve disiplinler arası niteliği. *Türk Kütüphaneciliği*, 17(3), 283-293.

Gökşen, E. N. (1975). *Örnekleriyle çocuk edebiyatımız*. İstanbul: Hikmet-Dava-Çağ Yayınları.

Günden, A. (2001). Türkiye'deki devlet üniversitelerinde çalışan kütüphanecilerin özlük hakları. 10 Mart 2016 tarihinde http://kaynak.unak.org.tr/bildiri/37kuthafta/agunden.pdf adresinden erişildi.

Güneş, G. (2007). Tek problemim imaj mı? Türkiye gerçeğinde imaj meselesi. *Türk Kütüphaneciliği,* 21 (2), 230-236.

Hacettepe Üniversitesi BBY Bölümü. (2014). 1 Mart 2016 tarihinde http://www.bby.hacettepe.edu.tr/tarihce.asp adresinden erişildi.

Halk Kütüphanesi Bildirgesi IFLA/UNESCO İlkeleri. (2004). 10 Ocak 2016 tarihinde http://www.ifla.org/files/assets/hq/publications/archive/the-public-library-service/pg01-tr.pdf adresinden erişildi.

Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği. (2012). 12 Aralık 2015 tarihinde http://www.kygm.gov.tr/Eklenti/61,yonetmelik-24052011pdf.pdf?0 adresinden erişildi.

Humphreys, K.W. (1968). National library functions. *Unesco Bulletin for Libraries.* 20 (4), 158-159.

IFLA. (2015). 1 Mart 2016 tarihinde http://www.ifla.org/about/more adresinden erişildi.

IFLA/UNESCO Okul Kütüphanesi Bildirgesi (2016). 20 Ocak 2016 tarihinde http://www.kutuphaneci.org.tr/sites/default/files/okul_kutuphanesi_bildirgesi.pdf adresinden erişildi.

İnce, N. (1989). *Özel kütüphanelerde kullanıcı eğitimi*. (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kabadayı, S. (2013). *Kariyer yönetiminin çalışanın kuruma bağlılığına etkisi üzerine bir inceleme.* (Yüksek Lisans Tezi). Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Karabayev, B. ve Tutkun, Ö. F. (2001). Türk Cumhuriyetlerinde gelen öğrencilerin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına karşı taşıdıkları kalıp yargılar. *Bilig*, 18, 1-26.

Karaboğa, D. (2007). Tarih boyunca kütüphaneci imajı ve Türkiye örneği. 1 Şubat 2016 tarihinde ftp://ftp.lib.metu.edu.tr/pub/doc/demet-karaboga-e-POSTER.pdf adresinden erişildi.

Kariyer planlama ve geliştirme el kitabı. (2011). 20 Aralık 2015 tarihinde http://www.turgutozal.edu.tr/public/39/Kariyer_kitpacik_v1.pdf adresinden erişildi.

Kartal, A.F. (2007). Bir disiplin olarak kütüphanecilik. *Türk Kütüphaneciliği,*4, 494-501.

Kartal, A. F. (2011). Teknik kadro: 40 yıllık rüya. *Türk Kütüphaneciliği*, 25 (3), 427-430.

Kendini tanıma (2008). 1 Aralık 2015 tarihinde http://www.eyuboglu.com/tr/campusLife/publications/rehberlikPostasi/files/2009080401.pdf adresinden erişildi.

Keseroğlu, H. S. (2018). Halk kütüphanesi tarihi. H. Odabaş ve M.A. Akkaya (Yay. Haz.). *Halk kütüphaneleri: Geçmişten geleceğe yönelimler ve yeni roller* içinde (s.s. 11-33). İstanbul: Hiperyayın.

Kişiye uygun meslek seçiminin önemi. (2015). 25 Kasım 2015 tarihinde http://metefankara.meb.gov.tr/baglantilar/05_mesbil/rehberlik/ogrenciler.pdf

Kuzgun, Y. (2000). *Meslek danışmanlığı: Kuramlar, uygulamalar*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kuzgun, Y. (2015). Meslek seçiminde bilinmesi gerekenler. 20 Aralık 2015 tarihinde www.sosyalhizmetuzmani.org/mesleksecimi.doc adresinden erişildi.

Külcü ve Dalkıran. (2013). Bilgi profesyonellerinin meslek derneklerine bakışı: TKD ve ÜNAK örneklerinin değerlendirilmesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 27 (2), 340-360.

Lerner, F. (2007). *Kütüphanelerin hikâyesi: Yazının icadından bilgisayar çağına*. (Çev: D. Çenkciler). İstanbul: Bileşim Yayınevi.

Meslek seçimi. (2015). 10 Aralık 2015 tarihinde http://kartalmevortaokulu.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/34/14/741130/dosyalar/2013_02/20042658_mesleksemsunu.ppt adresinden erişildi.

Meslek seçiminde gözetilecek hususlar. (2015). 17 Aralık 2015 tarihinde http://w3.gazi.edu.tr/~aligullu/meslek/index.html adresinden erişildi.

Obuz, D. (2016). *Geçmişten günümüze değişen bilgi hizmetleri*. (Yayımlanmamış Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, Ankara.

Odabaş, H. (2009). *E-devlet sürecinde elektronik belge yönetimi*. İstanbul: TKD İstanbul Şubesi.

Odabaş, H. ve Polat C. (2011). Türkiye'de üniversite kütüphaneleri standartları. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi,* 45, 321- 346.

Okul Kütüphanecileri Derneği. (2016). 4 Mart 2016 tarihinde http://www.okulkutuphanecileri.org/index.php/tr/hakkimizda/tarihce adresinden erişildi.

Öksüz, M. (2003). Hüseyin Odabaş ile kütüphane ve kütüphanecilik üzerine.... *Bilgin,* 1(1), 2-5.

Ötüken, A. (1947). *Bibliyotekçinin el kitabı*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

Ötüken, A. (1957). Türkiye'de kütüphanecilik öğretiminin tarihçesi. *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni,* 6 (1-2), 1-35.

Pedersen, O. (1998). *Archives in libraries in the Ancient Near East 1500-300 B.C.* Marylond: CDL Press.

Razon, N. (1983). Meslek seçimi ve mesleğe yöneltme. 20 Aralık 2015 tarihinde http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/5755/1883 adresinden erişildi.

Rukancı, F. ve Anameriç, H. (2004). Bilgi toplumu ve toplumun bilgilenmesinde kütüphanelerin rolü.Sacit Arslantekin ve Fahrettin Özdemirci (Haz.) *Kütüphaneciliğin destanı uluslararası sempozyumu bildiriler: saga of libarianship ınternational symposium proceedings* (ss. 330-338) içinde. Ankara: Ankara Üniversitesi DTCF Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü.

Salman, H. (2013). İslamiyet'ten önceki Türk devletleri. C. Öztürk (Yay. Haz.), *Türk tarihi ve kültürü içinde* (ss. 10-30). Ankara: Pegem Akademi.

Sav, D. (2008). *Bireysel kariyer planlamada etkili olan faktörler ve üniversitelerin etkisi üzerine bir araştırma*. (Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Smiraglia, R. P. (2002). The progress of theory in knowledge organization. *Library Trends,* 50 (3), 330-349.

Soysal, Ö. (1987). Cumhuriyet ve kütüphaneciliğimiz: 1923'ten 1963'e. *Kütüphanecilik Dergisi: Belge Bilgi Kütüphane Araştırmaları,* 1, 17-78.

Soysal, Ö. (1998). Eğitimsel kavramlar ışığında okul kütüphanesi. *Türk kütüphaneciliği/bilginin yazgısı* (ss. 181-189) içinde. Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği.

Soytürk, M. (2005). İnsan hakları ve kütüphanecilik mesleği. *Türk Kütüphaneciliği*, 19(2), 231-241.

Şahin, A. E. (2007). Meslek ve öğretmenlik. Veysel Sönmez (Ed.), *Eğitim bilimine giriş bölüm 10* (ss. 261-306) içinde. Ankara: Anı Yayıncılık.

Şahin, G. (2007). *Halk kütüphanelerinin toplumsal rolü ve Etimesgut ilçe halk kütüphanesinin kullanım etkinliğinin değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Şehsuvaroğlu, B. (1978). Tarihte ve bizde kütüphane. *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, 27(1), 1-9.

Tanrıverdi, H. ve Kavsut, B.A. (2015). Anadolu öğretmen lisesi öğrencilerin öğretmenliğe yönelik tutumları ve meslek seçimini etkileyen faktörler arasındaki ilişki. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14 (54), 1-18.

Taşkın, Z. (2011). İlkçağ uygarlıklarında kitap ve kütüphane: Efes Celsus kütüphanesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 25(1), 86-96.

Tezcan, F.G. ve Tanrıkulu, Y. (2011). Milli Kütüphane' de görme engellilere yönelik konuşan kitaplık bölümü hizmetinin değerlendirilmesi ve kullanıcı memnuniyeti araştırması. *Bilgi Dünyası*, 12(2), 359-378.

TKD. (2016). 3 Mart 2016 tarihinde http://www.kutuphaneci.org.tr/tarihce-ve-genel-bilgi adresinden erişildi.

TKD. (2016a). 10 Mart 2016 tarihinde http://www.kutuphaneci.org.tr/mesleki-etik-ilkeleri adresinden erişildi.

Thompson, J. (1977). *A History of principles of librarianship*. London: Clive Bingley.

Tonta, Y. (2000). Türkiye'de kütüphanecilik eğitiminin yeniden yapılanması. Aysel Yontar (Ed.), *Türkiye'de kütüphane ve enformasyon biliminin kurumsal gelişimi* (ss. 74-89) içinde. İstanbul: TKD İstanbul Şubesi.

Tonta, Y. (2012). Kütüphanecilik ve bilgi bilim eğitiminde gelişmeler ve program değişiklikleri. *Türk Kütüphaneciği,* 26 (2), 227-261.

Toplu, M. (2010). Kil tabletlerden elektronik yayıncılığa kütüphanecilik felsefesinin gelişimi ve dönüşümü. *Türk Kütüphaneciliği,* 24 (4), 644-684.

Tunçer, P. (2012). Değişen insan kaynakları yönetimi anlayışında kariyer yönetimi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31 (1), 203-233.

Tutkun, Ö.F. ve Koç, M. (2008). Mesleklere atfedilen kalıp yargılar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi,* 41(1), 255-273.

Uysal, Ş. (1970). *Bireysel ve toplumsal faktörlere göre lise öğrencilerinin meslek seçimleri.* Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.

ÜNAK. (2016). 3 Mart 2016 tarihinde http://www.unak.org.tr/tr/hakkinda/tarihce adresinden erişildi.

Üstün, A. (1994). Teknolojik gelişmelerin kütüphane ve bilgi merkezlerine etkisi: yasalar açısından bir yaklaşım. *Türk Kütüphaneciliği,* 8 (3), 217-229.

Üstün, A. (1997). Kütüphanecilik mesleğinde iç iletişim ve motivasyon. *Türk Kütüphaneciliği,* 11 (1), 20-28.

Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). *SPSS uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Detay.

Yıldız, N. (1985). *Eskiçağ Kütüphaneleri*. İstanbul: Marmara Üniversitesi.

Yılmaz, B. (2002). Öğretmenlik nasıl bir meslektir?, A. M. Sünbül (Ed.), *Eğitime yeni bakışlar* (ss. 308-322) içinde. Ankara: Mikro Yayınları.

Yılmaz, B. (2011). Ankara'daki halk kütüphanesi sistemi: Niceliksel bir analiz. *Türk Kütüphaneciliği,* 25 (1), 35-54.

Yılmaz, B. (2016). Çocuk kütüphaneleri ve kütüphaneciliği. 1 Ocak 2016 tarihinde http://www.bby.hacettepe.edu.tr/ebulten/dosyalar/file/mart2011/yilmaz_sanliurfabolgesemineri_sunum.pdf adresinden erişildi.

EKLER

EK-1

TOPLUMDA KÜTÜPHANE VE KÜTÜPHANECİ ALGISI (ANKET FORMU)

Her insanın farklı mesleklere karşı takındığı tutum ve davranış farklı olabilir. Söz konusu farklılıklara mesleklerin kendine özgü yapıları neden olabildiği gibi, bireylerin çevresinde yaşananlara karşı sergilediği farklı tutumlar da neden olabilmektedir. Farklı toplumlarda mesleklere karşı farklı algı kalıpları yaşanabildiği gibi, bazen aynı toplumda yaşayan bireylerin meslek algıları arasında da belirgin farklılıklar yaşanabilmektedir. Çalışma, toplumun kütüphane ve kütüphaneci kavramları ve olgularına karşı sahip olduğu algıyı ölçmek ve dolayısıyla toplumun bu iki olguya karşı sergilediği tutuma yönelik çıkarımda bulunmak amacıyla yürütülmektedir. Araştırmada kimlik bilgilerine yer verilmeyip elde edilen bilgiler lisansüstü tez çalışması kapsamında değerlendirilecektir. Anket formunu içtenlikle doldurmanız araştırmaya önemli katkılar sağlayacaktır.

Katılım ve desteğiniz için teşekkür ederim.

Zühal KIRAVİ
Atatürk Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bilgi ve Belge Yönetimi
Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Öğrencisi
zuhal.ozmen91@gmail.com

1. Cinsiyetiniz

    a) Bay
    b) Bayan

2. Yaşınız (lütfen yazınız)……
3. Eğitim durumunuz
    a) İlköğretim
    b) Lise
    c) Lisans
    d) Lisansüstü(Yüksek lisans, Doktora)

4. Mesleğiniz (lütfen yazınız)……..

5. Kütüphaneyi lütfen bir cümle tanımlayınız.

……

6. Bilgi merkezi'ni lütfen bir cümle ile tanımlayınız. (Bilmiyorsanız boş bırakınız)
   ……..
7. Kütüphanede hangi tür hizmetlerin verildiğini lütfen yazınız.
   …….
8. Kütüphanede ne tür bilgi kaynaklarının yer aldığın lütfen yazınız.
   ……..……..

Aşağıdaki önermeler arasında size en uygun olan seçeneği lütfen işaretleyiniz.

Not: Eğer konu hakkında bilgi sahibi değilseniz ve/veya söz konusu hususla hiç/yeterince ilgilenmediğinizi düşünüyorsanız, lütfen "Fikrim Yok" seçeneğini işaretleyiniz.

Anket Öğesi/Kütüphanenin nitelikleri	Katılıyorum / Evet	Kararsızım	Katılmıyorum / Hayır	Fikrim Yok
9. Kütüphaneler bir bilgi merkezi türü değildir**.**				
10. Kütüphanelerde kitap okuma ve araştırma yapmanın dışında sosyal etkinler veya faaliyetler **düzenlenemez.**				
11. Kütüphaneye alınan bilgi kaynakları (kitap, dergi vb) herhangi bir teknik işleme **girmeden** raflara dizilmektedir.				
12. Kütüphane de yer alan bilgi kaynaklarının üzerine etiketlenen numaralar kaynak sayısını belirlemek amacıyla yapıştırılmaktadır.				
13. Herhangi bir kaynağın kütüphanede olup olmadığını kütüphaneye gitmeden internet üzerinden de öğrenebilirim.				
14. Kütüphanede internet hizmeti **verilmemektedir**.				
15. Bilgi merkezleri kullanımının geçmişe oranla günümüzde daha yaygın olduğunu düşünüyorum.				
16. Kütüphaneler toplumun ihtiyacını karşılamada öncelikli kurumlar arasında değildir.				
17. İlkokul çağından gelmeyen çocukların kütüphaneye girmesine gerek yoktur.				
18. Toplumumuzda kütüphane alışkanlığı okula gitmeye başlamadan önce ebeveynler (anne-baba) tarafından çocuklara kazandırılmaktadır.				

19. "Kütüphaneci" sözcüğünü lütfen bir cümle ile tanımlayınız.
    ……...
20. Hangi eğitim düzeyine (ilkokul, lise, önlisans, lisans, yüksek lisans v.b.) sahip kişiler kütüphanecilik mesleğini yapabilirler? (cevabınızı lütfen nedeniyle birlikte yazınız.……

21. Lütfen aşağıdaki meslek mensuplarının ne iş yaptıklarını bir cümle ile yazınız. (Bilmiyorsanız boş bırakınız)

Bilgi yöneticisi, ……..
Belge yöneticisi, …….....
Bilgi uzmanı, ……..

Aşağıdaki önermeler arasında size en uygun olan seçeneği lütfen işaretleyiniz.

Not: Eğer konu hakkında bilgi sahibi değilseniz ve/veya söz konusu hususla hiç/yeterince ilgilenmediğinizi düşünüyorsanız, lütfen "Fikrim Yok" seçeneğini işaretleyiniz.

Anket Öğesi/Kütüphanecinin nitelikleri	Katılıyorum / Evet	Kararsızım	Katılmıyorum / Havır	Fikrim Yok
22. Kütüphaneci olabilmek için yükseköğretim programının ilgili bir bölümden mezun olmak gerekir.				
23. Kütüphanecilerin "bilgi yöneticisi ve bilgi uzmanı" gibi isimlerle de adlandırıldığından haberdarım.				
24. Bilgi ve belge yönetimi adında dört yıllık bir yüksek öğretim programının/bölümün varlığından haberdarım.				
25. Kütüphaneciler toplum içerisinde gerekli saygınlığı görmektedirler.				
26. Kütüphaneciler kütüphaneye gelen kullanıcılara yardım etmeyen kişilerdir.				
27. Bilgi ve belge yöneticilerinin çalışma alanı sadece kütüphanelerdir.				
28. Kütüphaneciler kullanıcılarla iletişimde önyargılı davranmaktadır.				
29. Kütüphaneciler meslekleri gereğince çalışkan ve düzenli kişilerdir.				
30. Kütüphaneciler teknolojik gelişmeleri ve değişimleri takip etmektedir.				
31. Kütüphaneciler bilgi ve iletişim teknolojisinden yeterince yararlanmaktadır.				
32. Kütüphaneciler mesleki bilgi ve beceri konusunda yeterli bilgi birikimine sahiplerdir.				
33. Kütüphanecilik mesleğini daha çok erkeklerin tercih ettiğini düşünüyorum.				
34. Yapılan meslek karşılığında alınan ücretle toplumun o mesleğe gösterdiği saygınlığın paralel olduğunu düşünüyorum.				
35. Kütüphanecilerin bilgi ve becerilerini yansıtacak farklı faaliyetler düzenlemeleri ve çeşitli yayın organları aracılığıyla tanıtım yapmaları toplumdaki saygınlıklarını arttıracaktır.				
36. Kütüphanecilerin bilgisayar kullanımı ve programcılığı, elektronik kaynakların kullanımı ve organizasyonu gibi teknolojik yeniliklere paralel eğitimler almasına gerek yoktur.				

37. Sizce kütüphane ve kütüphaneci nasıl olmalı? (Lütfen yazınız)

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Zühal KIRAVİ

Doğum Yeri: ERZURUM

Doğum Tarihi: 12.09.1991

LİSANS EĞİTİM BİLGİLERİ

Üniversite: Atatürk Üniversitesi

Fakülte: Edebiyat Fakültesi

Bölüm: Bilgi ve Belge Yönetimi

YABANCI DİL BİLGİSİ

İngilizce: Orta Düzey

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurum:

Görevi:

Deneyim:

İLETİŞİM

Adres: Saltuklu Mah. Eser evler c-1 blok Aziziye/ERZURUM

E-mail: zuhal.ozmen91@gmail.com